APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

Authore Iohanne Iuello, olim episcopo Sarisburiensi.

ROM. I.

Non enim me pudet Euangelij CHRISTI: *Potentia siquidem est Dei, ad salutem omni credenti. &c.*

LONDINI,
Excudebat Thomas Vautrollerius Typographus.
1581.

Jno E. Gibson.

D. IOANNI IVELLO, EPISCOPO SARISBVRIENSI P. Martyr S. D.

OPERA Episcopi Lõdinensis, amplissimi præsul & Domine quotidie mihi etiam atque etiam obseruande, allatum est exemplum tuæ Apologiæ pro Anglicana Ecclesia, quæ neque à me neq; à nostris antea fuerat visa. In tuis quidem postremis illam proditur ã potius innuisti quàm significaueris: Sed tantum itineris hactenus conficere non potuit, vt prius ad nos quàm circiter Cal. Sextiles perue-

Apologia Ecclesiæ Anglicanæ.

rit. Hinc tu animo tuo metiaris, quantum damnum ob locorum distantiam subinde faciamus. Ea verò non tantùm mihi, cui omnia tua probantur & mirificè placent, omnibus modis & numeris satisfecit, verum etiam Bullingero eiusq; Filijs & generis, nec non Gualthero & Vuolphio, tam sapiens, mirabilis & eloquens visa est, vt eius laudandæ nullum modum faciant, nec arbitrãtur hoc tempore quicquam perfectius editum fuisse. Hanc ingenio tuo felicitatem, hanc ædificationẽ Ecclesiæ, hoc Angliæ decus vehementer gratulor, teq; obtestor, vt quam ingressus es viam pergas tuis vestigijs premere. Etenim bonam licet habeamus causam, tamen præ hostiũ numero pauci sunt, qui

qui eam tueantur: & illi iam ita videntur experrecti, vt bonitate stili & argutis sophismatis multum se probent imperitæ multitudini. Loquor autẽ de Staphylis, Hosijs, & plerisq; alijs huius farinæ scriptoribus, qui hoc tempore mendaciorum Papæ strenuos patronos agunt. Quare cùm in Apologia tua illa doctissima & elegantissima tantum spei de te concitaueris, certò scias, omnes bonos & doctos iam sibi polliceri, Veritatem Euangelicam te viuo nõ esse ab hostibus impunè lacessendã. Ego verò plurimùm lætor, quòd illum diem viderim, quo factus sis parens tã illustris & elegãtis filij. Largiatur Deus cœlestis pater pro sua bonitate, vt sobole non absimili frequenter augearis.

APOLOGIA ECCLESIAE ANGLICANÆ.

VETVS illa est querela à primis vsque Patriarcharũ & prophetarum ducta téporibus, & omnis memoriæ literis & testimonijs cõfirmata, Veritatem in terris peregrinam agere, & inter ignotos facilè inimicos & calumniatores inuenire. Id etsi alijs incredibile fortasse videri possit, si qui sunt, qui ista minus attentè obseruauerint, præsertim cùm hominum vniuersum genus ipso naturæ ductu, sine magistro, sua sponte sit appetens veritatis: & Christus ipse seruator noster, cùm inter homines versaretur, quasi nomine ad exprimendam omnem vim diuinam, aptissimè voluerit

Tertul. in Apologetico.

appellari Veritas: nos tamen qui in ſacris ſcripturis verſati ſumus, quique legimus & vidimus, quid omnibus pijs omnium fere temporum, quid Prophetis, quid Apoſtolis, quid ſanctis martyribus, quid Chriſto ipſi acciderit, quibus illi probris, maledictis, contumelijs, cùm viuerent, veritatis vnius cauſa vexati fuerint, videmus id non tantùm non eſſe nouum aut incredibile, ſed etiam receptum iam & omnibus temporibus vſitatum. Immò illud multò potius mirum atque incredibile videri poſſet, ſi pater mendaciorum & hoſtis omnis veritatis Diabolus, nũc tandem repentè mutaret ingenium & ſperaret veritatem aliter, quàm mentiendo poſſe opprimi, aut alijs nunc artibus, quàm quibus ab initio ſemper vſus eſt, inciperet regnum ſuum ſtabilire. Ex omni enim memoria vix vllum tempus inuenire poſſumus, vel creſcentis, vel conſtitutæ, vel renaſcentis religionis, quo non veritas atque innocentia indignis modis ab hominibus, & contume-

Iohan. 8.

lioſiſſimè

liosissimè acciperetur. Videt, scilicet Diabolus, veritate incolumi, se incolumem esse, & sua tueri nõ posse.

Nam, vt ne quid de veteribus Patriarchis & Prophetis commemoremus, quorum, vti diximus, nulla pars ætatis fuit à contumelijs & probris libera, scimus fuisse olim quosdam, qui dicerent, & publicè prædicarent, veteres Iudæos, quos non dubitamus fuisse cultores vnius & veri Dei, numinis loco aut suem, aut asinum coluisse, & omnem illam religionem nihil aliud fuisse, quàm sacrilegium, & contemptum omnium numinum. Scimus filium Dei & seruatorem nostrum Iesum Christũ, cùm doceret veritatem, habitum fuisse pro præstigiatore, pro malefico, pro Samaritano, pro Beelzebub, pro seductore populi, pro homine bibulo & vorace. Et quis nescit, quæ dicta olim fuerint in acerrimum præconem, atque assertorem veritatis, diuum Paulum: illum modo hominem seditiosum esse, militem conscribere,

Cornel. Tacitus. Tertul. in Apologet. cap. 7. C. Plinius

Ioan. 7. 9. 10. Mar. 11.

seceſſionem facere: modò eſſe hæreticum, modò inſanire, modò contentionis atque animi cauſſa in legem Dei blaſphemum eſſe, & patrum inſtituta contemnere? Quis neſcit diuum Stephanum ſtatim, cùm penitus intimis animi ſenſibus veritatem accepiſſet, & eam cœpiſſet liberè, ſicut debuit, & fortiter prædicare, & præ ſe ferre, ſtatim vocatum eſſe in iudicium capitis, quaſi qui contumelias nefariè dixiſſet in Legem, in Moſen, in Templum, in Deum? Aut quis neſcit fuiſſe olim, qui ſacras Scripturas arguerent vanitatis, quòd in illis dicerent contraria, & plane pugnantia contineri: & Apoſtolos Chriſti ſingulos inter ſe, Paulum verò ab omnibus diſſenſiſſe? Et ne longum ſit omnia colligere, id enim eſſet infinitum, quis neſcit, quæ olim conuitia iacta fuerint in patres noſtros, qui primi cœperunt agnoſcere & profiteri nomen Chriſti, illos inter ſe conſpirare, & occulta conſilia inire contra Rempub. & ea cauſſa ante

Act. 26. Epiphanius.

Marcion ex Tertulliano.

Aelius è Lactantio.

Euſebius lib. 5. ca. 1. Tertull 3. Apologet. 1. 2. 3. & 7. 8. 9.

lucanis

lucanis horis inter se in tenebris conuenire, occidere pueros infantes: explere se humanis carnibus, & ferali ritu bibere humanum sanguinem: postremò extinctis luminibus, adulterium inter se, & incestum promiscuè perpetrare, & fratres cum sororibus, filios cum matribus, sine reuerentia sanguinis, sine pudore, sine discrimine concumbere homines impios, sine religione vlla, sine Deo: hostes humani generis, indignos luce, indignos vita?

Ista tum omnia dicebantur in populum Dei, in Christum Iesum, in Paulum, in Stephanum, in eos omnes, quicunque primis temporibus amplexi sunt veritatem Euangelij, & se passi sunt odioso tum in vulgus nomine, appellari Christianos. Et quamuis ea non essent vera, id tamen Diabolus satis putabat sibi fore, si effeciisset saltem, vt crederentur esse vera, vtque Christiani publico omnium odio laborarent, & ab omnibus ad exitium quærerentur. Itaque reges & principes

Tertull. in Apolog. ca. 3.

huiusmodi tum persuasionibus inducti, occidêre Prophetas Dei ad vnum omnes: Esaiam ad serram: Hieremiam ad lapides: Danielem ad leones: Amos ad vectem: Paulum ad gladium: Christum ad crucem: Christianos omnes ad carceres, ad equuleos, ad furcas, ad rupes, ad præcipitia, ad bestias, ad ignes condemnare: & rogos ingentes ex illorũ viuis corporibus; tantùm ad vsum nocturni luminis, & ad ludibrium inflammare: eosque non alio loco numerare, quàm quo sordes vilissimas, & catharmata ac ludibria totius mundi. Sic videlicet semper accepti sunt auctores & professores veritatis.

Sueton. Tranquil. in Nerone.

Quo nos animo æquiore ferre debemus, quicunque professionem Euangelij Iesu Christi suscepimus, si in eadem caussa ad eundem tractamur modum, vtque olim patres nostri, ita nos quoque hodie, nullo nostro merito, tantùm quia docemus & profitemur veritatem, conuitijs, contumelijs, mendacijs exagitamur.

2. Tim. 4.

Cla-

Clamant hodie passim nos omnes esse hæreticos, discessisse à fide, & nouis persuasionibus atque impijs dogmatis Ecclesiæ consensum dissipauisse: nos veteres & iam olim damnatas hæreses ab inferis rediuiuas restituere, & nouas sectas, atque inauditos furores disseminare: iam etiam in contrarias factiones & sententias distractos esse, nec vllo pacto potuisse vnquam inter nos ipsos conuenire: esse homines impios, & Gigantum more, Deo ipsi bellum facere, & prorsus sine omni numinis cura, cultuque viuere: nos omnia rectè facta despicere: non virtutis disciplina vti vlla, non legibus, non moribus, non fas, non ius, non æquum, non rectum colere: ad omnia flagitia laxare frena, & populum ad omne genus licentiæ, atque libidinis prouocare: nos id agere & quærere, vt monarchię & regnorum status euertantur, & omnia ad popularem temeritatem & imperitæ multitudinis dominationem redigantur: nos ab Ecclesia catholica tumultuosè de-

feciſſe, & nefario ſchiſmate orbē terrarum concuſſiſſe, & pacem communem, atque otium Eccleſiæ publicum conturbaſſe: vtque olim Dathan & Abiron ab Aarone & Moſe, ita nos hodie à Rom. Pontifice ſine vlla ſatis iuſta cauſſa ſeceſſionem feciſſe: priſcorum patrum & veterum conciliorum auctoritatem pro nihilo putare: cæremonias antiquas à patribus & proauis noſtris multis iam ſeculis, bonis moribus, & melioribus temporibus approbatas, temerè & inſolenter abrogaſſe: & noſtra tantùm priuata auctoritate, iniuſſu ſacri & Oecumenici Concilij, nouos in Eccleſiam ritus inuexiſſe: atque iſta nos omnia non religionis cauſa, ſed contentionis tantùm ſtudio feciſſe: Se autem nihil prorſus immutaſſe, omnia vero vt ab Apoſtolis tradita, & ab antiquiſſimis patribus approbata fuerint, ad hunc vſque diem per tot ſecula retinuiſſe.

Num.16.

Néue res calumnijs tantùm agi, & ad inuidiam noſtram in angulis ſolùm iactari videretur, ſubornati

ornati ſunt à Romanis Pontificibus homines quidam ſatis diſerti,& non indocti, qui ad cauſam deſperatam accederent, & eam libris & longis orationibus exornarent: vt cum eleganter & copiosè ageretur,homines imperiti poſſent in ea aliquid eſſe ſuſpicari.Videbant ſcilicet, vbique terrarum cauſſam ſuam inclinare,artes ſuas iam videri, & minoris putari, & præſidia ſua in ſingulos dies labefactari: & omnino cauſſam magnopere egere patrocinio.Eorum autem, quæ ab illis in nos dicuntur,partim manifeſtè falſa ſunt, & ipſorum,à quibus dicuntur, iudicio condemnata: partim, etſi falſa ſunt illa quoq;, tamen ſpeciem veri aliquam & ſimilitudinem prę ſe ferunt, vt in illis incautus lector,maximè verò, ſi accedat iſtorum compoſita & elegans oratio, facilè circumueniri,& errare poſſit: partim verò ſunt eiuſmodi, vt ea nos non tanquam crimina refugere, ſed tanquam rectè, atque optima ratione facta, agnoſcere, & profiteri debeamus. Nam, vt

vno verbo quod res est dicamus, isti omnia nostra, etiam ea, quę ne ipsi quidem negare possunt rectè, atque ordine esse facta, calumniantur, & quasi nihil à nobis aut fieri aut dici rectè possit, ita dicta nostra, factaque omnia malitiosè deprauant. Simpliciùs quidem & candidiùs agendum erat, si verè agere voluissent. Nunc autem nec verè, nec Christiano more, modoque, sed obscurè & veteratoriè, mendacijs nos oppugnant: & cęcitate populi & insciția, atque ignorantia principum, ad odium nostri & ad opprimendam veritatem abutuntur. Est hæc potestas tenebrarum & hominum stupore magis imperitæ multitudinis, & tenebris, quàm veritate aut luce fidentium, vtque Hieronymus ait, clausis oculis veritati perspicuè contradicentium. Nos verò Deo optimo maximo gratias agimus, eam esse causſam nostram, in quā isti cùm cuperent, nullam contumeliam possent dicere, quæ non eadem in sanctos patres, in Prophetas, in Apostolos, in Petrum,

in

in Paulum, in Christum ipsum torqueri posset.

Iam verò si istis ad maledicendum disertis & eloquentibus esse licet, nos in optima nostra caussa, ad verè respondendum, haud sanè conuenit esse mutos. Negligere enim quid de se, suaque caussa, quamuis falsè & calumniosè dicatur, præsertim cùm id eiusmodi sit, vt in eo Dei maiestas & religionis negotium violetur, hominum est dissolutorum, & ad iniurias diuini nominis securè atque impiè conniuentium. Etsi enim aliæ iniuriæ sæpe magnæ ab homine modesto & Christiano ferri ac dissimulari possint, tamen hæreseos notam qui dissimulet, eum Ruffinus negare solebat esse Christianum. Faciemus ergo nunc id, quod omnes leges, quod vox naturæ ipsa iubet fieri, quodq; Christus ipse in simili caussa contumelijs appetitus fecit, vt istorum criminationes propulsemus, vt caussam innocentiamque nostram modestè & verè tueamur. Nam Christus quidem cùm à Pharisæis ac-

accuſaretur veneficij, quaſi conſuetudinem haberet cum dæmonibus, & illorum ope multa faceret: Ego (inquit) Dæmonium nõ habeo, ſed glorifico patrem meũ: vos autem affeciſtis me ignominia. Et Paulus cùm à Feſto proconſule contemneretur vt inſanus, Ego, inquit optime Feſte, non inſanio, vt tu putas, ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor. Et Chriſtiani veteres cùm pro homicidis, adulteris, inceſtis, rerum publicarum perturbatoribus ad populum traducerentur, & viderent huiuſmodi criminationibus in dubium vocari poſſe religionẽ quam profitebantur, maximè verò, ſi tacere viderentur, & quodammodo crimen agnoſcere, ne ea res Euangelij curſum impediret, habuerũt orationes, ſcripſerunt libros ſupplices, apud imperatores & principes verba fecerunt, vt ſeſe ſuoſque publicè defenderent.

Ioan.8.

Act.26.

Quadratus. Iuſtinus. Melito. Tertul. alij.

Nos verò, cùm proximis iſtis viginti annis, tot millia noſtrorum fratrum inter exquiſitiſſimos cruciatus teſtimonium dixerint veritati,

ritati, & principes, cùm frenare cuperent Euangelium, multa moliendo nihil egerint, & totus iam propè terrarum orbis ad aſpiciendam lucem oculos incipiat aperire, ſatis iam dictam & defenſam putamus eſſe cauſſam noſtram: cumque res ipſa ſatis pro ſe loquatur, non multum opus eſſe verbis. Nam ſi Pontifices ipſi vellent, aut etiam ſi poſſent, rem ipſam ſecum, & initia progreſſuſque religionis noſtræ cogitare, quemadmodum ſua penè omnia nullo impellente, ſine vlla humana ope ceciderint: noſtra verò inuitis ab initio imperatoribus, inuitis tot regibus, inuitis pontificibus, inuitis propè omnibus, incrementa ceperint, & paulatim in omnes terras propagatæ fuerint, atque etiam poſtremò in regum iam aulas & palatia peruenerint, vel hæc ipſa ſatis illis magna indicia eſſe poſſent, Deum ipſum pro nobis propugnare, & ipſorum conatus de cælo ridere, & eam eſſe vim veritatis, quam nec humanæ vires, nec inferorum portæ poſſunt có-

uellere. Non enim insaniunt hodie tot ciuitates liberæ, tot reges, tot principes, qui à sede Romana defecerunt, & se potius ad Christi Euangelium adiunxerunt.

Neque tamen si pontificibus otium hactenus nunquam fuit de istis rebus attentè & seriò cogitandi, aut si nunc aliæ illos curæ impediunt, & diuersè distrahunt, aut si ista studia vulgaria & leuia esse putant, & nihil ad dignitatem Pontificiam pertinere, iccirco causſa nostra debet videri deterior? aut si illi quod vident, videre fortè nolūt, & veritatem agnitam potius oppugnant, iccircò nos habendi statim sumus pro hæreticis, qui illorum voluntati non obsequimur? Quòd si Pius Pontifex is esset, non dicimus, quem se tantopere dici cupit, sed si is omnino esset, qui nos vel fratres suos, vel omnino homines esse duceret, rationes prius nostras, & quid à nobis, quid contra nos dici posset, diligenter expendisset: ac non ita temerè cæcis tantum præiudicijs, bonam partem orbis terrarū, tot

Pius 4.

tot doctos & pios viros, tot respu. tot reges, tot principes in Bulla sua, qua nuper simulabat concilium, inauditos, indicta causa, condemnasset.

Verùm, ne, quia ad hunc modum publicè ab illo notati sumus, tacendo videamur crimen confiteri; & præsertim quia in publico concilio, in quo ille nemini mortalium ius esse vult ferendi suffragij, sententiæque dicendæ, nisi iurato, addictoque potestati suę, audiri nullo modo possumus (id enim proximis comitijs Tridentinis nimiùm experti sumus, cùm principum Germaniæ, & liberarum ciuitatum legati & theologi prorsus ab omni conuentu excluderentur: neque adhuc obliuisci possumus, Iulium tertium ante decem annos diligenter cauisse rescripto suo, ne quis nostrorum hominum in concilio audiretur, nisi si quis fortè esset, qui vellet palinodiam canere, & mutare sententiam) vel ea maximè causa visum est nobis rationem fidei nostræ scripto reddere, & ad

ea, quæ nobis publicè obiecta ſunt, verè, ac publicè reſpondere, vt orbis terrarum videre poſſit, partes, & fundamenta eius doctrinæ, cui tot boni viri poſtpoſuerũt vitam ſuam, vtque omnes intelligant cuiuſmodi tandem homines illi ſint, quidque de Deo & religione ſentiant, quos Romanus Epiſcopus, antequam vocarentur ad dicendam cauſſam, non ſatis conſideratè, nullo exemplo, nullo iure, tantùm quòd illos audiret à ſe ſuiſq; in aliqua parte religionis diſcrepare, condemnauit pro hæreticis.

Et, quamuis D. Hieronymus in ſuſpitione hæreſeos neminem velit eſſe patientem, nos tamen nec acerbè, aut dicaciter agemus, nec efferemur iracundia, quanquam nec acerbus, nec dicax videri debet, qui vera dicit. Iſtam eloquentiam libentiùs relinquimus aduerſarijs noſtris, qui quidquid in nos dicunt, quantumuis id acerbè aut contumeliosè dictum ſit, tamen ſatis modeſtè & appoſitè dictum putant; veréne an falſò, nihil

hil curant. Nobis his artibus opus nō eſt, qui veritatem defendimus.

Quòd ſi docemus ſacroſanctū Dei Euangelium, & veteres Epiſcopos, atque Eccleſiam primitiuam nobiſcum facere, noſque non ſine iuſta cauſſa & ab iſtis diſceſſiſſe, & ad Apoſtolos, veteresque catholicos patres redijſſe, idque non obſcurè, aut vafrè, ſed bona fide coram Deo, verè, ingenuè, dilucidè, & perſpicuè facimus: ſi illi ipſi qui noſtram doctrinam fugiunt, & ſeſe catholicos dici volunt, apertè videbunt omnes illos titulos antiquitatis, de quibus tantopere gloriantur, ſibi excuti de manibus, & in noſtra cauſſa plus neruorum fuiſſe quàm putarint, ſperamus, neminem illorum ita negligentem fore ſalutis ſuæ, quin vt velit aliquando cogitationem ſuſcipere, ad vtros potiùs ſe adiungat. Certè quidem, niſi quis planè animo obduruerit, & audire nolit, eum non pœnitebit animum ad defenſionem noſtram aduertere, & quid à nobis, quamque ad religionem Chriſti-

anam conuenienter, apteque dicatur, attendere.

Nam quòd nos appellant hæreticos, est illud crimen ita graue, vt nisi videatur, nisi palpetur, nisi manibus digitisque teneatur, credi facilè de homine Christiano non debeat. Est enim hæresis destitutio salutis, abiectio gratiæ Dei, discessio à corpore & Spiritu Christi. Sed fuit hoc semper istis, & illorum patribus familiare ac solenne, vt si qui essent, qui de illorum erroribus quererentur, & religionem cuperent restitutam, eos statim quasi nouatores rerum & homines factiosos, condemnarent pro hæreticis. Christus enim non alia caussa dictus est Samaritanus, quàm quòd ad nouam quandam religionem, & ad hæresim defeciſſe putaretur. Et Paulus Apostolus Christi vocatus est in iudicium, vt caussam diceret de hæresi. Ego quidem (inquit) iuxta hanc viam, quam isti vocant hæresim, colo patrium Deum, credens omnibus quæ scripta sunt in Lege, & in Prophetis.

Act. 24.

Breuiter, vniuersa ista religio, quam hodie prōfitentur homines Christiani, primis temporibus ab ethnicis hominibus secta dicta est, hæresis. His isti vocibus semper impleuerūt aures principum, vt cùm illi opinione præiudicata nos odissent, & quidquid à nobis diceretur, haberent pro factione & hæresi, à re ipsa & à cognitione causſæ abducerentur. Sed quantò crimen illud grauius est & atrocius, tantò argumentis maioribus, & clarioribus probari debuit, hoc præsertim tempore, postquam homines cœperunt minus istorū oraculis habere fidei, & in illorum doctrinam diligentiùs inquirere, quàm solebant. Aliter enim nunc institutus est populus Dei, atque olim fuit, cùm omnia Pontificum Romanorum dictata haberentur pro Euangelio, & omnis religio ab illorum tantùm auctoritate penderet. Extant hodie sacræ literæ, extant scripta Apostolorum & Prophetarum, ex quibus & omnis veritas, & doctrina Catholica probari possit, & omnis hæresis

Tertul. in Apologet.

2. Tim. 3.

refutari.

Cùm nihil horum ab iſtis proferatur, tamen nos hæreticos appellari, qui nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis, nec à Prophetis defecerimus, iniurioſum eſt & peracerbũ. Hoc gladio Chriſtus reiecit Diabolum, cùm ab illo tentaretur: his armis euertenda & profliganda eſt omnis altitudo, quæ ſeſe attollit aduerſus Deum. Omnis enim ſcriptura, inquit Paulus, diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad refutandum, ad inſtituendum, ad arguendum, vt vir Dei perfectus ſit, & ad omne opus bonum inſtructus. Sic ſemper pij patres contra hæreticos non aliunde, quàm è ſacris ſcripturis pugnauerunt. Auguſtinus cùm diſputaret aduerſus Petilianum hæreticum Donatiſtam, Ne, inquit, audiantur inter nos hæc verba, Ego dico, aut Tu dicis: Sic potiùs dicamus, Hæc dicit Dominus: ibi quæramus Eccleſiam: ibi diſcutiamus cauſſam noſtram. Et Hieronymus: Omnia, inquit, ea quæ abſque teſtimonio ſcriptorũ quaſi tradi-

2. Cor. 10.
2. Tim. 3.
De vnitate Eccle. cap. 3.
Eadem ſententia habetur contra Maximum Arrianorum Epiſcopum lib. 3. cap. 14.
In primum cap. Aggei.

tradita ab Apoſtolis aſſeruntur, percutiuntur gladio Dei. Ambroſius etiam ad Gratianum Imperatorem, Interrogentur, inquit, ſcripturæ: interrogentur Apoſtoli: interrogentur Prophetæ: interrogetur Chriſtus. Non dubitabant, videlicet, tum temporis catholici patres & Epiſcopi, religionem noſtrã ſatis è diuinis ſcripturis probari poſſe: nec vnquam illi quenquam habere auſi ſunt pro hæretico, cuius erroré non poſſent ex ijſdé illis ſcripturis perſpicuè, & liquidò coarguere. Nos quidé, vt cũ D. Paulo reſpõdeamus, iuxta hãc viam, quam iſti appellãt hæreſim, colimus Deum, & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & recipimus omnia, quę aut in lege, aut in prophetis, aut in Apoſtolorum libris, ſcripta ſunt. *Act. 24.*

Quare ſi nos ſumus hæretici, ſi iſti ſunt (quod appellari volũt) catholici, cur non faciunt id, quod vident patres catholicos viros ſemper feciſſe? Cur nos è ſacris ſcripturis non conuincunt? Cur nos ad illarum examen non

reuocant? Cur nos non oſtendũt à Chriſto, à Prophetis, ab Apoſtolis, à ſanctis patribus diſceſſiſſe? Quid hærent? Quid fugiunt? Eſt Dei cauſſa. Cur eam dubitãt permittere verbo Dei? Quòd ſi nos ſumus hęretici, qui omnes noſtras controuerſias referimus ad ſacras literas, quiq; ad illas ipſas voces, quas ſcimus à Deo ipſo conſignatas eſſe, prouocamus, & illis alia omnia, quæcunq; poſſunt ab hominibus excogitari, poſtponimus: quid iſtos, quos tandem homines aut quales conuenit appellari, qui ſacrarum ſcripturarum, hoc eſt, Dei ipſius iudicium reformidant, & ſua illis ſomnia & frigidiſſima commenta anteponunt, & traditionum ſuarum cauſſa, Chriſti atque Apoſtolorũ inſtituta aliquot iam ſæcula violarunt? Aiunt Sophoclem poetam tragicum, cùm iam ſenex eſſet & accuſaretur apud iudices à filijs ſuis pro deliro, & fatuo, quaſi qui rem ſuam familiarem temerè profunderet, & opus iam habere videretur curatore, vt ſe purgaret eo crimine, veniſſe

niſſe in iudicium,& cùm pronunciaſſet Oedipum Coloneũ tragędiã,à ſe illis ipſis diebus, cùm accuſaretur, valde elaboratè & pereleganter ſcriptam, vltro interrogaſſe iudices, num illud carmen videretur eſſe hominis delirãtis.

Ita nos quoque, quoniam iſtis furere videmur,& ab illis traducimur pro hæreticis, quaſi quibus nihil iam rei ſit nec cum Chriſto, nec cum Eccleſia Dei,non alienũ, aut inutile fore exiſtimauimus, ſi apertè & liberè proponamus fidem noſtram in qua ſtamus, & omnem illam ſpem, quam habemus in Chriſto Ieſu: vt omnes videre poſſint, quid nos de quaque parte religionis Chriſtianæ ſentiamus, & ſtatuere ſecum ipſi poſſint,an ea fides,quam videbunt & verbis Chriſti, & Apoſtolorũ ſcriptis, & catholicorum patrum teſtimonijs,& multorum ſęculorum exemplis confirmatam, tantùm ſit rabies quædam hominum furentium, & conſpiratio hæreticorum.

Credimus ergo, vnam quan-

dam naturam, esse & vim diuinã, quam appellamus Deum, eamq; in tres personas æquales distinctam esse, in Patrem, in Filium, in Spiritum sanctum, eiusdem omnes potestatis, eiusdem maiestatis, eiusdem æternitatis, eiusdem diuinitatis, eiusdem substantiæ. Et quamuis tres illæ personæ ita distinctæ sint, vt nec Pater sit Filius, nec Filius sit Spiritus sanctus aut Pater: Deum tamen esse vnum, & illum vnum creasse cælum, & terram, & omnia quæ cæli complexu continentur.

Credimus Iesum Christum filium vnicum æterni patris, quemadmodum iam olim ante omnia initia decretum fuerat, cùm veniisset plenitudo temporis, suscepisse carnem, & omnem naturam humanam, ex beata illa & pura virgine, vt indicaret hominibus arcanam, & reconditam voluntatem Patris sui, quæ abdita fuerat à sæculis & generationibus, vtque in humano corpore perageret mysterium redemptionis nostræ, & peccata nostra & syngraphã illam

illam quæ erat ſcripta contra nos, affigeret ad crucem.

Eum credimus noſtra cauſſa eſſe mortuum, ſepultum, deſcendiſſe ad inferos, tertia die vi diuina redijſſe ad vitam, & reſurrexiſſe, poſt quadraginta dies, ſpectantibus diſcipulis, aſcendiſſe in cælum, vt impleret omnia, & corpus illud ipſum, in quo natus, in quo verſatus, in quo ludibrio habitus, in quo grauiſſimos cruciatus, & dirum genus mortis paſſus fuerat, in quo reſurrexerat, in quo aſcenderat ad patris dexteram, ſupra omnem principatum & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro, in maieſtate & gloria collocaſſe: ibi eum nunc ſedere, & ſeſſurum eſſe, donec omnia perficiantur. Et quamuis maieſtas & diuinitas Chriſti vbique diffuſa ſit, tamen corpus eius, vt Auguſtinus ait, in vno loco eſſe oportere: Chriſtum corpori ſuo maieſtatem dediſſe, naturam ta-

Aug. tra. 30. in Ioan.

Act. 3.

Aug. tra. 30. in Ioan.

men corporis non ademiſſe: neq; ita aſſerendum eſſe Chriſtum Deum, vt eum negemus eſſe hominem: vtque ait Martyr Vigilius, Chriſtum humana ſua natura nos reliquiſſe, diuinitate autem non reliquiſſe: eumque cum abſit à nobis per formam ſerui, tamẽ ſemper eſſe nobiſcum per formã Dei.

Ad Dardan.

Contra Eutichem. Lib. 1.

Fulgentius ad Regem Thraſimundum.

Ab illo loco credimus Chriſtũ rediturum eſſe ad exercendum publicum illud iudicium, tam de illis quos inueniet adhuc in corpore ſuperſtites, quàm de mortuis.

Credimus Spiritum ſanctum, qui eſt tertia perſona in ſacra Triade, illum verum eſſe Deum: non factum, non creatum, non genitum, ſed ab vtroque patre ſcilicet & filio ratione quadam mortalibus incognita ac ineffabili, procedentem. Illius eſſe duritiem humani cordis emollire, cùm aut per ſalutiferam prædicationem Euangelij, aut alia quacunque ratione in pectora hominum recipitur: illum eos illuminare, & in agnitio-

agnitionem Dei, atque in omnem viam veritatis & in totius vitæ nouitatem, & perpetuam salutis spem perducere.

Credimus vnam esse Ecclesiam Dei, eamque non vt olim apud Iudæos, in vnum aliquem angulum, aut regnum cõclusam, sed catholicam, atque vniuersalem esse, & diffusam in totum terrarũ orbem, vt nulla nunc natio sit, quæ possit verè conqueri, se excluſam esse, & non posse ad Ecclesiam, & populum Dei pertinere. Eam Ecclesiam esse regnum, esse corpus, esse sponsam Christi: eius regni Christum solum esse principem: eius corporis Christum solum esse caput: eius sponsæ Christum solum esse sponsum. Varios in Ecclesia esse ordines ministrorum: alios esse diaconos, alios presbyteros, alios Episcopos, quibus institutio populi & religionis cura & procuratio commissa sit: neminem tamen vnum nec esse, nec esse posse, qui summæ rerum vniuersæ præsit. Nam & Christum semper adesse Ecclesiæ suæ, & vi-

cario homine, qui ex asse in integrum succedat, non egere: & neminem mortalem posse existere, qui vniuersam Ecclesiam, hoc est, omnes partes orbis terrarum, vel animo complecti, nedum ordine collocare, & rectè ac cõmodè administrare possit: Apostolos, vt Cyprianus ait, pari omnes inter se fuisse potestate: atq; hoc idem fuisse alios quod Petrus fuit: omnibus ex æquo dictũ fuisse, Pascite: omnibus, Ite in mundũ vniuersũ: omnibus, Docete Euangelium: & vt ait Hieronymus, Omnes episcopos vbicunq; tandem sint, siue Romę, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, eiusdem esse meriti, eiusdem sacerdotij. Vtque Cyprianus ait, Episcopatum vnũ esse, & eius partẽ in solidũ teneri à singulis. Et de sententia Niceni concilij, Romanũ episcopum nihilo plus iuris in Ecclesiam Dei obtinere, quàm reliquos patriarchas Alexandrinũ, & Antiochenũ: Romanum verò episcopũ, qui nunc ad se vnũ omnia reuocat, nisi officium faciat, nisi administret sacra-

De simplicitate prælatorum.

Ad Euagrium.

De simplicitate prælatorum.

menta,

menta,nisi instituat populum, nisi moneat,nisi doceat,ne episcopum quidem aut omnino presbyterum iure dicendum esse.Episcopum enim,vt Augustinus ait, nomen esse operis, non honoris: vt ille se intelligat non esse episcopum,qui velit præesse,& non prodesse. Caput verò Ecclesiæ totius, aut vniuersalem episcopum, non magis aut illũ, aut alium quemuis mortalem esse posse, quàm sponsum, quàm lucem, quàm salutẽ, quàm vitam Ecclesiæ. Hæc enim esse Christi vnius priuilegia, & nomina, & illi vni propriè atque vnicè conuenire: neque vnquam quenquam Romanum episcopum ante Phocam Imperatorem, quem scimus(interfecto Imperatore Mauricio domino suo) per nefarium scelus ad Imperiũ adspirasse, hoc est, ante sexcẽtesimum decimum tertium annum à Christo nato, vnquam passum fuisse sese tam superbo nomine salutari: Concilium etiam Carthaginense diserte cauisse,ne quis episcopus aut summus Põtifex,aut primus sacerdos dice-

1.ad Tim. 2.

Cap.47.

retur: Episcopum verò Romanũ, quoniam ita hodie dici vult, & alienam potestatem sibi vendicat, præterquàm quòd apertè facit contra vetera concilia, contraque patres, si Gregorio suo velit credere, nomen arrogans, profanum, sacrilegum, Antichristianum, sibi imponere: esse Regem superbiæ, esse Luciferum, qui se fratribus suis anteponat: abiecisse fidem: esse præcursorem Antichristi.

Grego. lib. 4. Epist. 76. 78. 80. Et lib. 7. Epist. 69.

Ministrum legitimè vocari oportere, & rectè atq; ordine præfici Ecclesiæ Dei: neminem autem ad sacrum ministerium pro suo arbitrio, & libidine posse se intrudere. Quo maior nobis ãb istis fit iniuria, quibus nihil sæpius in ore est quàm apud nos nihil ordine, nihil decenter, omnia confusè ac perturbatè fieri: omnes apud nos esse sacerdotes, omnes esse doctores, omnes esse interpretes.

Ministris â Christo datum esse dicimus ligandi, soluendi, aperiendi, claudendi potestatem. Ac soluendi quidem munus in eo situm esse, vt minister, vel deiectis animis

animis & verè resipiscentibus, per Euangelij prædicationem, merita Christi, absolutionemque offerat, & certam peccatorum condonationem ac spem salutis æternæ denunciet: aut vt eos qui graui scandalo, & notabili publicoque aliquo delicto fratrum animos offenderint, & sese à communi societate Ecclesiæ, & à Christi corpore quodammodo abalienarint, resipiscentes, reconciliet, & in fidelium cœtum atq; vnitatem recolligat ac restituat. Ligandi verò illum claudendique potestatem exercere dicimus, quoties vel incredulis & contumacibus regni cælorum ianuam occludit, illisque vindictam Dei, & sempiternum supplicium edicit, vel publicè excommunicatos ab Ecclesiæ gremio excludit. Sententiam autem, quamcumq; ministri Dei ad hunc modum tulerint, Deus ipse ita comprobat, vt quidquid hîc illorũ opera soluitur & ligatur in terris, idem ipse soluere & ligare velit, & ratum habere in cælis. Clauis autem quibus aut claudere regnum

cælorum, aut aperire possint, vt Chrysostomus ait, dicimus esse scientiam scripturarum: vt Tertullianus, esse interpretationem Legis: vt Eusebius, esse verbum Dei. Accepisse autem discipulos Christi hanc potestatem, non vt audirent arcanas populi confessiones, aut captarent murmura, quod sacrificuli nunc omnes passim faciunt, atque ita faciunt, quasi in eo solo sita sit omnis vis atque vsus clauium: sed vt irent, vt docerent, vt publicarent Euangelium, vt essent credentibus odor vitæ ad vitam: vt essent incredulis atque infidelibus odor mortis ad mortem: vt piorum animi conscientia superioris vitæ & errorum consternati, postquàm adspicere cœpissent lucem Euangelij, & in Christum credere, vt fores claue, ita illi verbo Dei aperirentur: impij autem & contumaces, quique nollent credere & redire in viam, quasi obserati & clausi relinquerentur, & proficerent, vt Paulus ait, in deterius. Hanc esse rationẽ clauiũ: hoc pacto aut aperiri aut clau-

1. Tim. 3.

claudi hominum conſcientias: ſacerdotem quidē eſſe iudicē, nullius tamen eū poteſtatis, vt ait Ambroſius, ius obtinere: iccirco Chriſtū his verbis increpuiſſe Scribas & Phariſæos, vt coargueret illorū in docendo negligentiam: Væ, inquit, vobis Scribæ & Phariſæi, qui abſtuliſtis claues ſcientiæ, & clauſiſtis regnū cęlorum coram hominibus. Cumque clauis, qua aditus nobis aperitur ad regnum Dei, ſit verbum Euāgelij, & interpretatio Legis & ſcripturarum, vbi non ſit verbum, ibi dicimus non eſſe clauē: & cùm vnum omnibus datum ſit verbum, vnaq; ſit omnium clauis, vnam eſſe miniſtrorū omniū, quod quidem ad aperiendum, aut claudendum attinet, poteſtatem: immò etiam Pontificem ipſum, quamuis illi ſuauiter cantillentur illa verba à paraſitis ſuis, Tibi dabo claues regni cælorum, ac ſi eæ illi vni, & præterea à mortalium nemini, conuenirent: niſi id agat, vt hominum flectantur conſcientiæ, & ſuccumbant verbo Dei, negamus aut aperire, aut claudere,

De pœniten. diſt. 1. cap. verbū Dei.

Luc. 11. Mat. 23.

Mat. 16.

aut omnino habere claues. Et quamuis doceat, & instituat populum, quod vtinam aliquando & verè faciat & inducat aliquando animum, esse eam aliquam saltem partẽ officij sui, tamen eius clauẽ nihilo aut melioré aut maioré esse, quàm aliorum. Quis enim illũ discreuit? Quis illum docuit doctiùs aperire, aut meliùs absoluere, quàm fratres suos?

Matrimonium in omni genere & statu hominum, in Patriarchis, in Prophetis, in Apostolis, in sanctis martyribus, in ministris Ecclesiarum, in Episcopis sanctum & honorificum esse dicimus: & vt Chrysostomus ait, fas & ius esse cum eo ad cathedram episcopalem ascendere, vtque Sozomenus ait de Spiridione, & Nazianzenus de patre suo, episcopum pium, & industrium nihilo deteriùs ea causa, immò meliùs etiam & vtiliùs versari in ministerio. Legem autem illam quæ hominibus eam libertatem per vim adimat & inuitos adigat ad cælibatum, esse, vt diuus Paulus ait, doctrinam dæmo-

In Titum primo. hõ. 1r. Theophyl. ad Titum 1o. Euſ. lib. 18. cap. 5.

In monodia ſua ſuper Baſilium.

1. Tim. 4.

dæmoniorum: & ex eo (quod Episcopus Augustinus, Faber, Abbas, Panormitanus, Latomus, opus illud Tripartitum quod adiunctum est secundo Tomo Conciliorum, alijque pontificiarum partium satellites, resq; adeò ipsa, & omnes historiæ confitentur) incredibilem vitæ ac morum impunitatem in ministris Dei, & horrenda flagitia esse consecuta: & rectè dixisse Pium secundum Romanum Episcopum, videre se multas causas, cur eripiendæ fuerint vxores sacerdotibus, multò autem & plures videre, & grauiores, cur sint reddendæ. *Platina in Pij. 2. vita.*

Recipimus & amplectimur omnes Canonicas scripturas, & Veteris & Noui testamenti: Deoque nostro gratias agimus, qui eam lucem nobis excitarit, quam semper haberemus in oculis, ne vel humana fraude, vel insidijs dæmonum, ad errores & fabulas abduceremur: eas esse cœlestes voces, per quas Deus voluntatem suam nobis patefecerit: in illis solis posse hominum animos acqui-

eſcere: in illis ea omnia, quæcunque ad noſtram ſalutem ſint neceſſaria, vt Origenes, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Cyrillus docuerũt, cumulatè & plenè contineri: eas eſſe vim & potentiam Dei ad ſalutem: eas eſſe fundamenta prophetarum & Apoſtolorum, in quibus ædificata ſit Eccleſia Dei: eas eſſe certiſſimam normam, ad quã ea, ſi vacillet aut erret, poſſit exigi, & ad quam omnis doctrina eccleſiaſtica debeat reuocari: contra eas nec legem, nec traditionẽ, nec conſuetudinem vllam audiendam eſſe: ne ſi Paulus quidem ipſe, aut Angelus de cælo veniat, & ſecus doceat.

Recipimus ſacramenta Eccleſiæ, hoc eſt, ſacra quædam ſigna, cæremonias, quibus Chriſtus nos vti voluit, vt illis, myſteria ſalutis noſtræ, nobis ante oculos conſtitueret, & fidem noſtram, quam habemus in eius ſanguine, vehementiùs confirmaret, & gratiam ſuam in cordibus noſtris obſignaret. Eaque cum Tertulliano, Origine, Ambroſio, Auguſtino, Hieronymo,

eronymo, Chryſoſtomo, Baſilio, Dionyſio, alijſque catholicis patribus, figuras, ſigna, ſymbola, typos, antitypa, formas, ſigilla, ſignacula, ſimilitudines, exemplaria, imagines, recordationes, memorias appellamus. Nec dubitamus etiam cum eiſdem dicere, eſſe illa viſibilia quædam verba, ſignacula iuſtitiæ, ſymbola gratiæ: diſerteque pronunciamus in Cæna credentibus verè exhiberi corpus & ſanguinem Domini, carnem filij Dei, viuificantem animas noſtras, cibum ſupernè venientem, immortalitatis alimoniam, gratiam, veritatem, vitam: eamque cõmunionem eſſe corporis & ſanguinis Chriſti, cuius participatione viuificamur, vegetamur, & paſcimur ad immortalitatem, & per quam coniungimur, vnimur, & incorporamur Chriſto, vt nos in illo maneamus, & ille in nobis.

Duo autem ſacramenta, quæ eo nomine propriè cenſenda ſint, agnoſcimus, Baptiſmum, & Euchariſtiam. tot enim videmus tradita eſſe & conſecrata à Chri-

sto,& à veteribus patribus, Ambrosio,& Augustino,approbata.

Et Baptismum quidem sacramentum esse remissionis peccatorum, & eius ablutionis quam habemus in Christi sanguine: & ab eo neminem, qui velit profiteri nomen Christi,ne infantes quidem Christianorum hominum, quoniam nascuntur in peccato,& pertinent ad populum Dei, arcédos esse.

Eucharistiam esse Sacramentum,hoc est, symbolum conspicuum corporis & sanguinis Christi, in quo subijcitur quodammodo oculis nostris mors Christi, & eius resurrectio, & quæcunq; gessit in humano corpore: vt de eius morte & nostra liberatione gratias agamus, & frequentatione sacramẽtorum, eius rei memoriam assiduè renouemus,vt verò Christi corpore & sanguine alamur, in spem resurrectionis & vitæ æternæ, vtque pro certissimo habeamus,id esse animis nostris alendis corpus & sanguiné Christi, quod alendis corporibus est panis & vinum.

vinum. Ad hoc epulum inuitandum esse populum, vt omnes inter se communicent, & societatem suam inter se, spemque eam, quam habent in Christo Iesu, publicè significent, & testificentur. Itaque si quis fuisset, qui spectator tãtùm esse velit, & à sacra communione abstineret, illum veteres patres, & Romanos Episcopos in primitiua ecclesia, ante quàm nata esset priuata Missa, tanquã improbum atque Ethnicum excommunicasse: neque vllum fuisse eo tempore hominem Christianum, qui cæteris spectantibus, communicaret solus. Ita olim decreuit Calixtus, vt peracta consecratione, omnes communicarent, nisi mallent carere Ecclesiasticis liminibus. Sic enim ait Apostolos statuisse, & sanctam Romanam Ecclesiam tenere. Populo verò ad sacram cõmunionem accedenti, vtranque partem Eucharistiæ tradendam esse. Id enim & Christum iussisse, & Apostolos vbique terrarum instituisse, & omnes veteres patres, & catholicos Episcopos secutos

Chrysost. ad Ephes. ser. 3. De cons. dist. 1. cap. omnes.

Dist. 2. cap. seculares.

De consecr. Dist. 2. ca. Peracta.

esse: &, si quis contra faciat, eum, vt Gelasius ait, committere sacrilegium & aduersarios hodie nostros, qui explosa atque abdicata communione sine verbo Dei, sine veteri concilio, sine vllo catholico patre, sine exemplo primitiuæ Ecclesiæ, sine etiam ratione priuatas Missas & multitudinem sacramentorum defendant, idque non tantùm contra expressum mandatum & iussum Christi, sed etiam contra omnem antiquitatẽ faciant, improbè facere, & esse sacrilegos.

De consecr. Dist. 2. cap. Comperimus.

Panem & vinum dicimus esse sacra, & cælestia mysteria corporis & sãguinis Christi, & illis Christum ipsum, verũ panem æternæ vitę sic nobis pręsentem exhiberi, vt eius corpus, sanguinemque per fidem verè sumamus: non tamen id ita dicimus, quasi putemus naturã panis & vini prorsus immutari atq; abire in nihilum, quemadmodum multi proximis istis sęculis somniarunt, neq; adhuc potuerunt vnquam satis inter se de suo somnio conuenire. Neq; enim

id

id Christus egit, vt panis triticeus abijceret naturam ſuam, ac nouã quandam diuinitatem indueret, ſed vt nos potiùs immutaret, vtq; Theophilactus loquitur, tranſelementaret in corpus ſuũ. Quid enim magis perſpicuè dici poteſt, quàm quod Ambroſius ait, Panis & vinum ſunt quæ erant, & in aliud commutantur? aut quod Gelaſius, Non deſinit eſſe ſubſtantia panis, vel natura vini: aut quod Theodoretus, Poſt ſanctificationẽ myſtica ſymbola naturam ſuam propriam non abijciunt (manent enim in priori ſua ſubſtantia, & figura, & ſpecie:) aut quod Auguſtinus, Quod videtis, panis eſt & calix, quod etiam oculi renunciant, quod autẽ fides veſtra poſtulat inſtruenda, Panis eſt corpus Chriſti, calix ſanguis: aut quod Origenes, Ille panis qui ſanctificatur per verbũ Dei, quòd quidem ad materiã attinet, in ventrẽ abit, & in ſeceſſum eijcitur: aut quòd Chriſtus non tantùm poſt conſecrationem calicis, ſed etiam poſt communionem dixit, Non bibam

In Ioan. ca. 6.

De ſacra. Lib. 4. cap. 4. In Dialogũ primo & 2.

In Sermone ad infantes.

De conſecr. Diſt. 2. cap. Qui manducãt.

In Mat. 15.

Luc. 22.

ampliùs de hac generatione vitis. Certum enim est ex vite progenerari vinum, nõ sanguinem. Nec tamen cùm ista dicimus, extenuamus Cænam Domini, aut eam frigidam tantùm cæremoniam esse docemus, & in ea nihil fieri, quod multi nos docere calumniantur. Christum enim asserimus, verè sese præsentem exhibere in sacramentis suis: in Baptismo, vt eum induamus: in Cæna, vt eum fide & Spiritu comedamus, & de eius cruce ac sanguine habeamus vitam æternam: idque dicimus non perfunctoriè, & frigidè, sed re ipsa & verè fieri. Etsi enim Christi corpus dentibus & faucibus non attingimus, eum tamen fide, mente, Spiritu, tenemus & premimus. Neque verò vana ea fides est, quę Christum complectitur, nec frigidè percipitur, quod mente, fide & Spiritu percipitur. Ita enim nobis in illis mysterijs, Christus ipse totus, quantus quantus est, offertur & traditur, vt verè sciamus, esse iam nos carnem de eius carne, & os de ossibus eius, & Christum

in

in nobis manere, & nos in illo.

Itaque in peragendis mysterijs antè quàm ad sacram communionem veniatur, rectè admonetur populus, vt sursum habeant corda, & animos in cælum dirigant. Ibi enim esse illum, de quo nos oporteat satiari ac viuere. Et Cyrillus in percipiendis mysterijs, excludendas esse ait crassas cogitationes. Et Concilium Nicenum, vt græcè citatur à quibusdam, disertè verat, ne humiliter intenti simus ad propositum panem & vinum. Et vt Chrysostomus rectè scribit, corpus Christi dicimus esse cadauer, nos oportere esse aquilas, vt intelligamus in altum subuolandum esse, si velimus ad Christi corpus accedere. Hanc enim aquilarum esse mensam, non graculorum. Et Cyprianus, Hic, inquit, panis, cibus mentis est, non cibus vētris. Et Augustinus, Quomodo, inquit, tenebo absentem? Quomodo in cælum mittam manum, vt ibi sedentem teneam? Fidem, inquit, mitte, & tenuisti.

De consecr. Dist. 1. ca. Quando.

De cœna Domini.

In Ioan. tract. 50.

Nundinationes verò & auctio-

nes Missarum, & circungestationes, atque adorationes panis, & alias idololatricas & blasphemas ineptias, quas nemo istorum affirmare potest Christum & Apostolos tradidisse, in Ecclesijs nostris non ferimus: & Episcopos Romanos rectè reprehendimus, qui sine verbo Dei, sine auctoritate sanctorum patrum, sine exemplo, nouo more, non tantùm proponunt populo panem Eucharisticum diuino cultu adorandum, sed etiam illum in equo gradario, quocunque ipsi iter faciunt, vt olim ignem Persicum, aut Isidis sacra circunferunt, & Christi sacramenta ad cœnam iam, & pompam traduxerunt, vt in ea re, in qua mors Christi inculcanda & celebranda erat, & in qua mysteria redemptionis nostrę sanctè ac reuerenter erant agitanda, hominum oculi nihil aliud quàm insanis spectaculis, & ludicra leuitate pascerentur. Quòd autem dicunt, & interdum etiam stultis persuadent, sese Missis suis posse distribuere atq; applicare hominibus (sæpe etiam

Libro de cæremonijs Ecclesiæ Rom.

tiam nihil de ea re cogitantibus, nec quid agatur intelligentibus) omnia merita mortis Christi,& ridiculũ, & Ethnicum,& ineptũ est. Fides enim nostra mortem & crucem Christi nobis applicat, non actio sacrificuli: Fides(inquit Augustinus) sacramentorum, iustificat,non sacramentũ.Et Origenes, Ille,inquit,est sacerdos, & propitiatio,& hostia,quæ propitiatio ad vnumquenq; venit per viam fidei. Atque ad hunc modum, sine fide ne viuis quidem prodesse dicimus sacramenta Christi: mortuis verò multò minus. Nam quòd de Purgatorio isti suo iactare solent, etsi illud scimus nõ ita nouum esse,tamen non aliud quàm fatuum & anile commentum est. Augustinus quidem modò huiusmodi quendam locum esse ait, modò posse esse non negat,modò dubitat,modò prorsus pernegat, & in eo homines humana quadam beneuolentia putat falli.Tamẽ ab hoc errore vno, tanta creuit seges sacrificulorũ, vt cùm in omnibus angulis Missæ palàm & publicè ven-

Ad Rom. ca.3.lib.3.

Aug. in Psal.85.in enchiridio. cap.6.7. De ciuitate Dei lib. 21.cap.26. contra Pelagianos li. hipognosticon.5.

derẽtur, templa Dei facta fuerint tabernæ meritorię, & miseris mortalibus persuasum fuerit, nihil prorsus esse vendibilius: istis quidem certè nihil erat vtilius.

Ad Ioan. Epist. 119. De multitudine otiosarum cæremoniarum, scimus Augustinum grauiter suo tempore cõquestum esse. Itaque nos magnum earum numerum resecauimus, quòd illis sciremus affligi conscientias hominum, & grauari Ecclesiam Dei.

Retinemus tamen & colimus, non tantùm ea, quæ scimus tradita fuisse ab Apostolis, sed etiam alia quædam, quæ nobis videbantur sine Ecclesiæ incommodo ferri posse: quòd omnia cuperemus in sacro cœtu, vt Paulus iubet, decenter, atque ordine administrari. Ea verò omnia, quæ aut valdè superstitiosa, aut frigida, aut spurca, aut ridicula, aut cum sacris literis pugnantia, aut etiam sobrijs hominibus indigna esse videbamus, qualia infinita sunt hodie in papatu, prorsus sine vlla exceptione repudiauimus: quòd nollemus Dei cultum eiusmodi ineptijs longiùs

conta-

contaminari.

Precamur ea lingua, quam noſtri, vt par eſt, omnes intelligant: vt populus quemadmodum Paulus monet, è communibus votis vtilitatem communem capiat: quémadmodum omnes pij patres, & catholici Epiſcopi, non tantùm in Veteri, verumetiam in Nouo Teſtamento & precati ſunt ipſi, & populum precari docuerunt, ne, vt Auguſtinus ait, tanquam pſittaci, & merulæ, videamur ſonare quod neſcimus.

Mediatorem & precatorem, per quem accedendum ſit ad Deum patrem, nõ alium habemus quàm Ieſum Chriſtum, cuius vnius nomine, omnia à patre impetrantur. Turpe autem & planè ethnicum eſt, quod in iſtorum Eccleſijs videmus paſſim fieri, non tantùm quòd infinitum numerum habere volunt precatorum, idque prorſus ſine auctoritate verbi Dei, vt quémadmodũ Hieremias ait, Diuorum numerus æquet nunc, vel potius ſuperet numerum ciuitatum, & miſeri mortales neſciant, ad

Hiere. 2. & 11.

quem se potissimùm debeant vertere: quodque cùm tot sint, vt numerari non possint, illis tamen singulis suum cuique ab illis munus, & officium, quid impetrare, quid dare, quid efficere debeant, descriptum est: sed etiam quòd ita non tantùm impiè, sed etiam impudenter appellant virginem matrem, vt se matrem esse meminerit, vt imperet filio, vt in illum vtatur iure suo.

Bernardus

Dicimus, Hominem natum esse in peccato, & in peccato vitam agere, neminem posse verè dicere, mundum esse cor suum: iustissimum quemque seruum esse inutilem: Legem Dei perfectam esse, & à nobis requirere perfectam & plenam obedientiam: illi à nobis in hac vita satisfieri non posse vllo modo: neque esse mortalium quémquam, qui possit in conspectu Dei propriis viribus iustificari. Itaq; vnicum receptũ nostrũ & perfugium esse ad misericordiam patris nostri per Iesum Christum, vt certò animis nostris persuadeamus illum esse propitiationem

pro

pro peccatis noſtris : eius ſanguine omnes labes noſtras deletas eſſe : illum pacificaſſe omnia ſanguine crucis ſuæ, illum vnica illa hoſtia, quam ſemel obtulit in cruce, omnia perfeciſſe, & ea cauſſa cùm animam ageret, dixiſſe, Cõſummatum eſt : quaſi ſignificare vellet, perſolutum iam eſſe precium pro peccato humani generis.

Hoc ſacrificium, ſi qui ſunt qui non putant eſſe ſatis, eant ſanè & quærant aliud melius. Nos quidẽ & quia illud vnicum eſſe ſcimus, vno contenti ſumus, nec expectamus aliud : & quia ſemel tantùm offerẽdum erat, non iubemus repeti : & quia plenum & omnibus numeris & partibus perfectum erat, non ſubſtituimus continentes hoſtiarum ſucceſſiones.

Quamuis autem dicamus nihil nobis eſſe præſidii in operibus & factis noſtris, & omnem ſalutis noſtræ rationem conſtituamus in ſolo Chriſto, non tamen ea cauſſa dicimus laxè & ſolutè viuendum eſſe, quaſi tingi tantùm & credere, ſatis ſit homini

Christiano, & nihil ab eo aliud expectetur. Vera fides viua est, nec potest esse otiosa.

Sic ergo docemus populum, Deum vocasse nos, non ad luxum & libidinem, sed, vt Paulus ait ad opera bona vt in illis ambulemus: Deum eripuisse nos à potestate tenebrarum, vt seruiamus Deo viuenti: vt rescindamus omnes reliquias peccati: vt in timore & tremore operemur salutem nostram: vt appareat Spiritum sanctificationis esse in membris nostris, & Christum ipsum per fidem in cordibus nostris habitare.

Postremò credimus hanc ipsam carnem nostram, in qua viuimus, quamuis mortua abierit in puluerem, tamen vltimo die redituram esse ad vitam, propter Spiritum Christi qui habitat in nobis. Tum verò quidquid hîc interim patimur eius caussa, Christum absterſurum esse omnem lacrymam ab oculis nostris: & nos propter illum fruituros esse æterna vita, & semper futuros cum illo in gloria, Amen.

Istæ

Istæ sunt horribiles illæ hæreſes, quarum nomine bona pars orbis terrarum hodie à Pontifice inaudita condemnatur. In Chriſtum potius, in Apoſtolos, in ſanctos patres lis intendenda fuit. Nam ab illis iſta non tantùm profecta, ſed etiam conſtituta ſunt: niſi iſti fortè velint dicere, quod etiam fortaſſe dicent, Chriſtum non inſtituiſſe ſacram communionem, vt inter fideles diſtribueretur: aut Apoſtolos Chriſti, veteresque patres dixiſſe priuatas Miſſas in omnibus angulis templorum, modò denas, modò vicenas, vno die: aut Chriſtum & Apoſtolos abegiſſe omnem plebem à ſacraméto ſanguinis: aut id, quod ab ipſis hodie vbique fit, atque ita fit, vt eum cõdemnent pro hæretico, qui ſecus faciat, à Gelaſio ſuo non appellari ſacrilegium: aut non eſſe iſta verba Ambroſij, Auguſtini, Gelaſij, Theodoreti, Chryſoſtomi, Originis, panem & vinum in ſacramentis manere eadem quæ fuerant: illud, quod videtur in ſacra menſa, eſſe panem: non deſinere

esse substantiam panis,& naturam vini: panis substantiam & naturā non mutari: aut illum ipsum panem, quod quidem ad materiam attinet, abire in ventrem,& in secessum eijci: aut Christum, Apostolos,& sanctos patres, non precatos esse ea lingua,quæ à populo intelligeretur: aut Christum vnica illa hostia, quam semel obtulit, non omnia perfeciſſe: aut illud sacrificium fuisse imperfectum, vt nunc nobis opus sit alio. Hæc illis omnia dicenda sunt,nisi fortè malint hoc dicere,omne ius & fas esse concluſum in scrinio pectoris pontificij:quodq; olim quidam ex eius assecłis,& parasitis non dubitauit dicere, illum posse dispensare contra Apostolum,contra concilium,contra canones Apostolorum: & istis exemplis atq; institutis & legibus Christi non teneri.

Dist.36. Lector In Gloſſa. Dist.22. presbyter.

Ista nos didicimus, à Christo, ab Apostolis,& sanctis patribus,& eadem bona fide docemus populum Dei: atque ea causſa hodie ab antistite scilicet religionis, appellamur hæretici.

O Deum immortalem, ergo Chriſtus ipſe,& Apoſtoli, & tot patres vna omnes errauerunt? Ergo Origenes,Ambroſius,Auguſtinus Chryſoſtomus,Gelaſius,Theodoretus erant deſertores fidei Catholicæ? Ergo tot Epiſcoporum & doctorum virorum tanta conſenſio nihil aliud erat quàm conſpiratio hæreticorum? Aut quod tũ laudabatur in illis, id nunc damnatur in nobis? Quodque in illis erat catholicum, id nunc mutatis tantùm hominum voluntatibus, repentè factum eſt ſchiſmaticum? aut quod olim erat verum, nunc ſtatim, quia iſtis non placet, erit falſum? Proferant ergo aliud Euangelium: aut cauſſas oſtendãt, cur iſta quæ tam diu in Eccleſia Dei publicè obſeruata, & approbata fuerint,nũc demũ oportuerit reuocari.Nos quidé illud verbum quod à Chriſto patefactũ & ab Apoſtolis propagatũ eſt, ſcimus & ad ſalutẽ noſtram,& ad omné veritatem propugnãdam, & ad omnem hæreſin conuincendam eſſe ſatis.Ex illo nos ſolo omne genus

veterum hæreticorum, quos isti nos aiunt ab inferis reuocasse, condemnamus: & Arrianos, Eutychianos, Marcionitas, Ebionæos, Valentinianos, Carpocratianos, Tatianos, Nouatianos, eosque vno verbo omnes, qui vel de Deo patre, vel de Christo, vel de sancto Spiritu, vel de vlla alia parte religionis Christianæ impiè senserunt, quia ab Euangelio Christi coarguuntur, impios & perditos pronuntiamus, & vsque ad inferorum portas detestamur: nec id solùm, sed etiam, si fortè erumpãt vspiam, & sese prodant, eos legitimis & ciuilibus supplicijs seuerè & seriò coercemus.

Fatemur quidem nouas quasdam, & antea non auditas sectas, Anabaptistas, Libertinos, Mennonios, Zuenkfeldianos statim ad exortum Euangelij extitisse. Verùm agimus Deo nostro gratias, satis iam orbis terrarum videt, nos nec peperisse, nec docuisse, nec aluisse ista monstra. Lege sodes, quisquis es, libros nostros: prostant vbique venales. Quid vnquã scrip-

ſcriptum eſt à quoquam noſtrorũ hominum, quod poſſet apertè iſtorum fauere inſaniæ? Immò nulla hodie regio ita libera eſt ab iſtis peſtibus, atque illæ ſunt, in quibus liberè & publicè docetur Euangelium. Quòd ſi rem ipſam attentè & rectè putare velint, magnum hoc argumentum eſt, eſſe hanc Euangelij veritatem, quam nos docemus. Nam nec lolium facilè ſine frumento naſci ſolet, nec palea ſine grano. Statim ab Apoſtolorum ipſorũ temporibus, cùm primùm propagaretur Euangelium, quis neſcit quot hæreſes vnâ exortæ fuerint? Quis vnquam antea audierat Simonem, Menandrum, Saturninum, Baſilidem, Carpocratem, Corinthum, Ebionem, Valentinum, Secũdum, Marcoſium, Colorbaſium, Heracleonem, Lucianũ, Seuerum? Et quid iſtos commemoramus? Epiphanius numerat octoginta, Auguſtinus plures etiam diſtinctas hæreſes, quæ vnà creuerint cum Euangelio. Quid ergo? An Euangeliũ, quòd vnà cum illo hæreſes naſce-

rentur,non erat Euangelium? aut Christus ea cauſſa non erat Christus ?

Neque tamen apud nos,vti diximus,pullulat iſta ſeges,qui publicè & liberè docemus Euangelium.Apud aduerſarios noſtros, in cæcitate ac tenebris iſtæ peſtes exordiuntur, & incrementa ac vires capiunt,vbi veritas tyrannide, ſæuitiaque opprimitur, nec niſi in angulis & occultis congreſſionibus audiri poteſt.Faciant ſanè periculum: dent curſum liberum Euãgelio:luceat veritas Ieſu Chriſti,& radios in omnes partes porrigat,ſtatim videbunt vt nocturnã caliginem ad aſpectum ſolis, ita iſtas vmbras ad lucem Euangelij protinus euanuiſſe.Nam nos quidem omnes illas hæreſes, quas iſti nos alere, & fouere calumniantur, illis interim ſedentibus atque aliud agentibus, quotidie repellimus & propulſamus.

Quòd autem dicunt nos in varias ſectas abijſſe, & velle alios Lutheranos, alios Zuinglianos appellari, neq; adhuc potuiſſe ſatis

tis inter nos ipsos de summa doctrinæ conuenire, quid illi dixissent si primis illis temporibus Apostolorum,& sanctorum patrum extitissent? cùm alius diceret Ego sum Pauli: alius, Ego sum Cephæ: alius, Ego sum Apollo: cùm Paulus Petrũ reprehenderet: cùm simultatis caussa Barnabas à Paulo discederet: cùm, vt auctor est Origenes, Christiani in tot iam factiones distracti essent, vt nomen tantùm Christianorũ commune, aliud autẽ præterea nihil, Christianorum simile retinerent: vtq; Socrates ait, dissensionũ & sectarum caussa in theatris à populo publicè riderentur: cumque, vt ait Imperator Constantinus, tot essent dissensiones & rixæ in Ecclesia, vt ea calamitas videri possit omnem aliam superiorẽ calamitatem superasse: cùm Theophilus, Epiphanius, Chrysostomus, Augustinus, Ruffinus, Hieronymus, omnes Christiani, omnes patres, omnes catholici, acerbissimis atq; etiam implacabilibus inter se cõtẽtionibus conflictarentur: cũ vt Nazian-

zenus ait, eiusdem corporis membra inter se consumerentur: cùm Oriens ab Occidente de fermentato, & de Paschate, non ita magnis de rebus scinderetur: cùm in omnibus concilijs noua subinde symbola, & noua decreta cuderétur? Quid isti tum dixissent? Ad quos se potissimùm applicuissent? Quos fugissent? Cui Euangelio credidissent? Quos pro hæreticis, quos pro catholicis habuissent? Nunc duo tantùm nomina Lutherus & Zuinglius, quas istis tragœdias excitant! Vt quoniam illi duo de re aliqua non dum consentiunt, iccirco vtrunque errasse, neutrum habuisse Euangelium, neutrum verè ac rectè docuisse arbitremur?

Verùm, ô Deus bone, quínam isti tandem sunt, qui dissensiones in nobis reprehendunt? An verò omnes isti inter se consentiunt? An singuli satis habent constitutum quid sequantur? An inter illos nullæ vnquam dissentiones, nullæ lites extiterunt? Cur ergo Scotistæ & Thomistæ de merito congru-

congrui & condigni: de peccato originis in beata Virgine: de Voto ſolenni & ſimplici, non meliùs inter ſe conueniunt? Cur Canoniſtæ auricularem confeſſionem de iure humano, & poſitiuo eſſe aiunt, ſcholaſtici contrà, de iure diuino? Cur Albertus Pighius à Caietano, Thomas à Lombardo, Scotus à Thoma, Occanus à Scoto, Allienſis ab Occano, Nominales à Realibus diſſentiunt? Vtq; taceam tot diſſenſiones fraterculorum, & monachorum, quòd alij in piſcibus, alij in oleribus: alij in calceis, alij in crepidis: alij in linea veſte, alij in lanea, ſanctitatem conſtituunt: alij albati, alij pullati: alij latiùs, alij anguſtiùs raſi: alij ſoleati, alij nudipedes: alij cincti, alij diſcincti ambulant: meminiſſe debent eſſe aliquos ex ſuis qui dicant, Chriſti corpus adeſſe in Cœna naturaliter: contrà ex ijſdem illis ſuis eſſe alios qui negent: eſſe alios qui dicant, corpus Chriſti in ſacra communione dentibus noſtris lacerari & atteri, rurſus eſſe alios, qui negent: eſſe ali-

Ste. Gardinerus in Sophiſtica Diaboli. Richard. Faber. Recantatio Berengarij Scholæ, & Gloſſa. Guimundus De conſecr. Diſt. 2. Ego Beren.

os qui ſcribant corpus Chriſti in Euchariſtia eſſe Quantum, eſſe alios contrà qui negent: eſſe alios qui Chriſtum diuina quadam potentia: alios qui benedicendo: alios qui quinque conceptis verbis: alios qui eadem illa quinque verba repetendo, dicant conſecraſſe. Eſſe alios qui in illis quinque verbis, Hoc, pronomine demonſtratiuo putent panem triticeum: alios qui malint vagum quoddam indiuiduum indicari. Eſſe alios qui dicant canes & mures poſſe verè & reipſa comedere corpus Chriſti: eſſe alios qui id conſtanter pernegent: eſſe alios qui dicant, accidentia ipſa panis viniq; nutrire poſſe: eſſe alios qui dicant redire ſubſtantiam. Quid plura? Prolixum & permoleſtum eſſet omnia numerare. Ita vniuerſa forma horum religionis & doctrinæ, adhuc apud illos ipſos à quibus nata & profecta eſt, prorſus incerta, & controuerſa eſt. Vix enim vnquam inter ſe conueniũt, niſi fortè, vt olim Phariſæi & Sadducæi, aut Herodes & Pilatus cõtra

Thomas.

Gardinerus.

De conſecr. Diſt. 2. Species. Gloſſa.

tra Christum.

Eant ergo sanè,& pacem potiùs inter suos domi sanciant. Vnitas quidem & consensio maximè conuenit religioni.Non tamen est ea certa & propria nota Ecclesiæ Dei.Summa enim erat consensio inter eos qui adorabant aureum vitulum: & inter eos qui coniunctis vocibus in seruatorem nostrum Iesum Christum clamabant Crucifige. Neque quia Corinthij dissensionibus inter se laborabãt, aut quia Paulus à Petro, aut Barnabas à Paulo, aut Christiani statim sub ipsis initijs Euangelij aliqua de re à se mutuò dissidebant, iccirco nulla erat inter eos Ecclesia Dei? Illi quidem quos isti contumeliæ caussa appellant Zuinglianos,& Lutheranos, re autẽ vera sunt vtriq; Christiani, & inter sese amici,ac fratres. Nõ de principijs aut fundamentis religionis nostræ,nõ de Deo,nõ de Christõ, non de sancto spiritu,nõ de ratione iustificationis,nõ de ęterna vita:tãtũ de vna,nec ea ita graui aut magna quęstione,inter se differũt.

ob

Nec desperamus, vel potius non dubitamus, breui fore concordiam: & si qui sunt, qui aliter sentiant quàm par est, positis aliquando affectionibus, & nominibus, Deum id illis esse patefacturum, vt re melius animaduersa atq; explorata, quod olim in Calcedonẽsi concilio factum est, omnes dissensionum caussæ, & fibræ ab ipsis radicibus extirpentur, & ἀμνησία sepeliantur sempiterna. Amen.

Grauissimum verò est, quòd nos dicunt esse homines impios, & omnem religionis curam abiecisse. quanquã non debet id multum nos mouere, quòd illi ipsi, à quibus obijcitur, sciunt contumelioſum & falsum esse. Nam Iustinus Martyr auctor est, cùm primùm Euangelium cœptum esset publicari, & Christi nomen patefieri, Christianos omnes dictos fuisse ἄθεους. Cumque Polycarpus staret pro iudicio, populus his vocibus incitauit Proconsulem ad cædem & internecionem eorum omnium, qui Euangelium profiterentur, αἶρε τοὺς ἄθεους, hoc est, tolle

de

de medio istos homines impios, qui Deum non habent. Non quòd Christiani Deum reuera non haberent, sed quòd saxa, & stipites, quæ tum pro dijs colebantur, non adorarent. Verùm orbis terrarum satis iam videt, quid nos, nostriq; ab istis religionis, & vnius Dei nostri causa perpessi simus. In carceres, in aquas, in ignes nos abiecerunt, & in nostro sanguine volutati sunt, non quòd aut adulteri essemus, aut latrones, aut homicidæ: sed tantùm quòd agnosceremus Euangelium Iesu Christi, & speraremus in Deum viuum, quòdq; nimium, ô Deus bone, iustè, vereque quereremur, traditionum inanissimarum causa violari ab istis legem Dei: & aduersarios nostros, qui scientes & prudentes Dei iussa ita obstinatè contemnerent, esse hostes Euangelij, & inimicos crucis Christi. *Euseb. lib. 4.*

Verùm isti cùm viderent doctrinam nostram non posse rectè accusari, maluerunt in mores nostros inuehere: nos omnia rectè facta damnare: ad licentiam & li-

bidinem fores aperire: & populum ab omni ſtudio virtutis abducere. Et certè ea eſt ſemperq́; fuit hominum omnium etiam piorum & Chriſtianorum vita, vt ſemper etiam in optimis, & caſtiſſimis moribus tamen aliquid poſſes deſiderare: eaque propenſio omnium ad malum, eaq́; omnium procliuitas ad ſuſpicandum, vt quæ nec facta, nec cogitata vnquam fuerint, audiri tamen, & credi poſſint. Vtque in candidiſſima veſte facilè exigua notatur labes, ita in vita candidiſſima, facilè leuiſſima nota turpitudinis deprehenditur. Neq; nos, aut eos omnes qui amplexi ſunt hodie doctrinam Euangelij, angelos eſſe arbitramur, & prorſus ſine macula vlla rugaque viuere: aut iſtos vel ita cæcos, vt ſi quid in nobis notari queat, non poſſint id vel per tenuiſſimam rimam animaduertere: vel ita candidos, vt quidquam velint in meliorem partem interpretari: vel ita ingenuos, vt oculos ſuos velint in ſe reflectere, & mores noſtros de ſuis moribus æſtimare. Quòd

ſi

si rem ipsam ab initijs velimus repetere, scimus temporibus ipsis Apostolorũ fuisse homines Christianos propter quos nomen Domini blasphemaretur, & malè audiret inter Gentes.

Queritur apud Sozomenum Imperator Constantius multos postquam ad Christianam religionem accessissent, euasisse deteriores. Et Cyprianus lugubri oratione describit corruptelam sui tẽporis. Disciplinam, inquit, quam Apostoli tradiderant, otium iam & pax longa corruperat. Studebant augendo patrimonio singuli, & obliti quid credentes, aut sub Apostolis antè fecissent, aut semper facere deberent, insatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. *De lapsis.*

Non in sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, nõ in moribus disciplina. Corrupta barba in viris, in fœminis forma fucata. Et ante illum Tertullianus, O miseros, inquit, nos, qui Christiani dicimur hoc tem-

pore! Gentes agimus ſub nomine Chriſti.

Poſtremò ne omnes commemoremus, Gregorius Nazianzenus de miſerabili ſtatu ſuorum téporum ita loquitur: Vitiorum, inquit, noſtrorum cauſſa, odio iam laboramus inter Gentes. Spectaculum etiam iam facti ſumus non ſolùm angelis & hominibus, ſed etiam omnibus impijs. Hoc loco erat Eccleſia Dei, cùm primùm lucere cœpiſſet Euangelium, cùm nondum rabies tyrannorum refrixiſſet, aut gladius à Chriſtianorũ hominum ceruicibus ablatus eſſet. Scilicet, non eſt nouum homines, eſſe homines, etiam ſi appellentur Chriſtiani.

Sed iſti cùm ita odiosè nos accuſant, nihil ne interim de ſe cogitant? An illi quibus tam procul ſpectare, & quid in Germania, quidque in Anglia agatur videre otium eſt, aut obliti ſunt, aut videre non poſſunt quid agatur Romæ? An nos ab illis accuſamur, de quorum vita nemo poteſt ſatis honeſtè & verecundè commemorare?

rare?

Nos quidem non ſumimus id nobis hoc tempore, vt ea quæ vnà cum ipſis ſepulta eſſe oportebat, in lucem & in conſpectum proferamus. Non eſt id religionis, non eſt verecundiæ, non eſt pudoris noſtri. Ille tamen qui ſe Chriſti vicarium & Eccleſiæ caput dici iubet, qui audit iſta Romæ fieri, qui videt, qui patitur, nihil enim aliud addimus, qualia ea ſint, facilè poteſt cum animo ſuo cogitare. Redeat enim illi ſanè in memoriam: cogitet Canoniſtas illos ſuos eſſe, qui populum docuerunt ſimplicé fornicationem non eſſe peccatũ: quaſi illam doctrinam ex Mitione comico didiciſſent: Non eſt peccatum, mihi crede, adoleſcentulum ſcortari. Cogitet, ſuos illos eſſe, qui decreuerunt, ſacerdotem fornicationis cauſſa non eſſe ſummouendum. Meminerit Cardinalem Campegium, Albertum Pighium, alioſque complures ſuos docuiſſe, ſacerdotem illum multò ſanctiùs & caſtiùs viuere, qui alat concubinam, quàm qui vxorem

3. queſt. 7. lata. Extra. de Bigamis Quia circa.

habeat in matrimonio. Nondum ille, ſpero, oblitus eſt, multa eſſe Romæ publicarum meretricum millia, & ſe ex illis in ſingulos annos, vectigalis nomine, colligere ad triginta millia ducatorum. Obliuiſci non poteſt, ſe Romæ lenociniũ publicè exercere, & de fœdiſſima mercede fœdè ac nequiter delitiari. An omnia tum Romæ ſatis aut ſalua aut ſancta erãt, cùm Iohanna fœmina integræ ætatis magis quàm vitæ, eſſet Papa, & ſe gereret pro capite Eccleſiæ: & cùm ſe biennium totum in illa ſancta ſede aliorũ libidini expoſuiſſet, poſtremò in luſtranda Ciuitate, inſpectantibus Cardinalibus & Epiſcopis, palàm pareret in publico?

Statua eiuſdẽ fœmina parturientis adhuc Romæ eſt.

Sed quid opus erat concubinas & lenones commemorare? vulgare enim iam illud Romæ & publicum, & non inutile peccatum eſt. Meretrices enim ibi iam ſedent, nõ vt olim extra Ciuitatem, obnupto, & obuoluto capite, ſed in Palatijs habitãt, per forum vagantur aperta fronte, quaſi id non tan-

Geneſis. 38

In Cõcilio dilectorum Cardinalũ. to. 3.

tantùm liceat, ſed etiam laudi eſſe debeat. Quid plura? Illorum iam libidines terrarum orbi ſunt ſatis notæ. D. Bernardus, de Pontificis familia, ipſoque adeò Pontifice, liberè & verè ſcribit: Aula, inquit, tua, bonos recipit, non facit: Mali ibi proficiunt, boni deficiunt. Et quicunque ille fuit, qui ſcripſit opuſculum Tripartitum, quod adiunctum eſt ad concilium Lateranenſe: Tantus, inquit, hodie eſt luxus, non tantùm in clericis & ſacerdotibus, ſed etiam in prælatis & epiſcopis, vt horribile ſit auditu.

De conſideratione ad Eugenium.

Atqui iſta non tantùm vſitata ſunt, & ea cauſſa conſuetudinis & temporis gratia approbata, vt cætera ſunt iſtorum ferè omnia, ſed etiam antiqua iam & putida. Quis enim non audiuit quid Petrus Aloiſius, Pauli tertij filius deſignarit in Coſmum Cherium epiſcopum Fanenſem? quid Ioannes Caſa Archiepiſcopus Beneuentanus, Legatus Pótificis apud Venetos, ſcripſerit de horrendo ſcelere, & quod ne fando quidem au-

diri debeat, id verbis ſpurciſſimis & ſcelerata eloquentia commendarit? Quis non audiuit Alphonſum Diazium Hiſpanum, cùm ea gratia Roma miſſus fuiſſet in Germaniam, innocentiſſimum & ſanctiſſimum virum Ioannem Diazium fratrem ſuum, tantùm quòd amplexus eſſet Euangelium Ieſu Chriſti, & Romam redire nollet, nefariè atque impiè interfeciſſe? Sed iſta, inquient, in Repub. optimè conſtituta, etiam inuitis magiſtratibus, poſſunt interdum accidere: & bonis legibus vindicantur.

Eſto ſanè. Sed quibus bonis legibus animaduerſum eſt in iſtas peſtes? Petrus Aloiſius cùm ea flagitia, quæ diximus, deſignaſſet, ſemper fuit in ſinu atque in delicijs apud patrem ſuum Paulum tertium. Diazius, interfecto fratre ſuo, Pontificis ope ereptus eſt, ne in eum animaduerteretur bonis legibus. Ioannes Caſa Archiepiſcopus Beneuentanus adhuc viuit: immò etiam Romæ, & in Sanctiſſimi oculis & conſpectu viuit. Occide-

ciderunt fratrum noſtrorum infinitos numeros, tantùm quòd verè ac purè crederent in Ieſum Chriſtum. At ex illo tanto numero meretricum, ſcortatorum, adulterorum, quem vnquam, non dico, occiderunt, ſed aut excommunicauerunt, aut omnino attigerunt? An verò, libidines, adulteria, lenocinia, ſcortationes, parricidia, inceſtus, & alia nequiora Romæ peccata non ſunt? Aut ſi ſunt in vrbe Roma, in arce ſanctitatis, à vicario Chriſti, à ſucceſſore Petri, à ſanctiſſimo patre ita facilè & leuiter, quaſi peccata non ſint, ferri poſſunt?

O ſancti Scribæ & Phariſæi, quibus iſta ſanctitas nota non fuit! O ſanctitatem & fidem Catholicam! Non iſta Petrus Romæ docuit: Paulus non ita Romæ vixit. Non illi lenocinium publicè exercuerunt: non illi vectigal & cenſum à meretricibus exegerũt: non illi adulteros & parricidas palàm & impunè tolerarunt: non eos in ſinum, non in concilium, non in familiam, non in Chriſtia-

norum hominum cœtum recepérunt. Non debebant isti tantopere exaggerare vitam nostram. Consultiùs multò fuit, vt prius vel approbarent hominibus, vel certè occultiùs aliquantò tegerent vitam suam.

Nam nos quidem vtimur priscis & auitis legibus, & quantum his moribus & temporibus, in tanta corruptela rerum omnium potest fieri, disciplinam Ecclesiasticam diligenter & seriò administramus. Prostibula quidem meretricum & concubinarum aut scortatorum greges nõ habemus: nec adulteria matrimonijs anteponimus, nec lenocinium exercemus: nec de fornicibus stipendia colligimus: nec incesta, & flagitiosas libidines, nec Aloisios, nec Casas, nec Diazios parricidas impunè ferimus. Nam si ista nobis placuissent, nihil opus erat, vt ab istorum societate vbi ea vigent & habentur in precio, discederemus, & ea caussa in odia hominum, & in certissima pericula incurreremus. Habuit Paulus quartus ante non

ita

ita multos menſes Romæ in carcere aliquot fratres Auguſtinianos, & complures Epiſcopos, & magnum numerum aliorum piorum hominum religionis cauſſa. Habuit tormenta: exercuit in illos quæſtiones: nihil reliquit intentatum. Ad extremum ex illis omnibus, quot potuit mœchos, quot ſcortatores, quot adulteros, quot inceſtos inuenire? Sit Deo noſtro gratia: etſi illi non ſumus, quos eſſe oportebat, quoſque profitemur, tamen, quicunque ſumus, ſi cum iſtis conferamur, vel vita noſtra atque innocentia, facilè has calumnias refutabit. Nos enim non tantùm libris & concionibus, ſed etiam exemplis & moribus populum ad omne genus virtutis, & rectè factorũ cohortamur. Euangelium, docemus non eſſe oſtentationem ſcientiæ, ſed legem vitæ: vtque Tertullianus ait, Chriſtianum hominem non loqui magnificè oportere, ſed magnificè viuere, nec auditores, ſed factores legis iuſtificari apud Deum. Ad hæc omnia hoc etiam ſolent addere, id-

In Apologetico 45.

q; omni conuitiorum genere amplificare, nos esse homines turbulentos, regibus sceptra de manibus eripere, populum armare, tribunalia euertere, leges rescindere, possessiones dissipare, regna ad popularem statum reuocare, sursum deorsum omnia confundere: breuiter in Repub. nihil integrum esse velle. O quoties his verbis inflammauerũt animos principum, vt illi in herba extinguerent lucẽ Euangelij, priusq; illud odisse inciperent, quàm nosse possent: vtque magistratus, quoties aliquem videret nostrum, toties se putaret hostem videre suum!

Tertullian in Apologet. c. 2. & 3.

Molestum quidem nobis esset ita odiosè accusari grauissimo crimine maiestatis, nisi sciremus Christum ipsum aliquando, & Apostolos, & infinitos alios homines pios, & Christianos, vocatos fuisse in inuidiam, eodem ferè crimine. Nam Christus quidem, quãuis docuisset dandum esse Cæsari, quod esset Cæsaris, tamen accusatus est seditionis, quòd res nouas moliri, & regnum appetere dice-

diceretur: itaque occlamatum est pro tribunalibus publicè aduersus eum: Si hunc dimittis, non es amicus Cęsaris. Et Apostoli, quamuis semper & constanter docuissent obtemperandum esse magistratibus: omnem animam superioribus potestatibus esse subditam: idque non tantùm propter iram & vindictam, sed etiam propter conscientiam: tamen dicti sunt cõmouere populum, & multitudinem ad rebellionem incitare. Amanus hoc maximè pacto, genus & nomen Iudęorum adduxit in odium apud regem Assuerum, quòd illos diceret esse populum rebellem & contumacem, & principum edicta & iussa contemnere. Impius Rex Achabbus, Eliæ Prophetæ Dei: Tu, inquit, conturbas Israel. Amasias sacerdos Bethel, apud Regem Hieroboam, accusat Amos Prophetam conspirationis: Ecce, inquit, Amos coniurationem fecit contra te, in medio domus Israel. Breuiter Tertullianus ait, aduersus omnes Christianos hanc suo tempore

Hester.

3. Reg. 18.

Amos. 7.

In Apologet. cap. 37.

accusationem fuisse publicam: esse illos proditores, esse perduelles, esse hostes humani generis.

Quare si nunc quoque veritas malè audiat, & eadem cùm sit, ijsdem nunc contumelijs afficiatur, quibus affecta est olim, & id molestum & ingratum est, nouum tamen aut insolens videri non potest.

Facilè istis fuit ante annos quadraginta, ista maledicta, & alia grauiora in nos confingere, cùm in medijs illis tenebris exoriri primùm cœpisset & lucere radius aliquis ignotæ tum & inauditæ veritatis: cùm Martinus Lutherus, & Huldericus Zuinglius præstantissimi viri, & ad illustrandum orbem terrarũ à Deo dati, primùm accessissent ad Euangelium: cùm & res adhuc noua esset, & euentus incertus, & animi hominũ suspensi atq; attoniti, & aures apertę ad calumnias, & nullũ in nos tam graue flagitium fingi posset, quod non propter rei ipsius nouitatem, atque insolentiam, facilè à populo crederetur. Ita enim veteres hostes

ſtes Euangelij, Symmachus, Celſus, Iulianus, Porphyrius, olim aggreſſi ſunt accuſare omnes Chriſtianos ſeditionis, & maieſtatis, antequam aut princeps, aut populus, quinam illi Chriſtiani eſſent, aut quid profiterentur, aut quid crederent, aut quid vellent, ſcire poſſent. Nunc verò poſtquam etiam hoſtes noſtri vident & negare non poſſunt, nos ſemper omnibus dictis noſtris, ſcriptiſq; diligenter admonuiſſe populum officij ſui, vt principibus ſuis & magiſtratibus, quamuis impijs, obtemperarent, idque & vſus ipſe & experiẽtia ſatis docet, & omniũ hominum, quicunq;, atq; vbicunq, ſunt, oculi vident & conteſtantur: putidum eratiſta obijcere, & cùm noua & recentia crimina nulla eſſent, obſoletis tantùm mendacijs nobis inuidiam facere voluiſſe.

Agimus enim Deo noſtro, cuius hæc ſolius cauſſa eſt, gratias, in omnibus regnis, ditionibus, rebuſp. quæ ad Euangelium acceſſerunt, nullum vnquam adhuc huiuſmodi exemplum extitiſſe.

Nullum enim nos regnum euertimus: Nullius ditionem aut iura minuimus: Rempub. nullam turbauimus. Manent adhuc suo loco, & auita dignitate reges Angliæ nostræ, Daniæ, Suetiæ: Duces Saxoniæ: Comites Palatini: Marchiones Brandeburgici: Lantgrauij Hessiæ: Respub. Heluetiorum, & Rhetorum: & liberę ciuitates, Argętina, Basilica, Francofordia, Vlma, Augusta, Norinberga, omnes eodem iure, eodemque statu quo fuerunt anteà: vel potiùs, quia propter Euangelium populũ habent obsequentiorem, multò meliore. Eant sanè in illa loca, vbi nunc Dei beneficio auditur Euãgelium, vbi plus maiestatis? vbi minus fastus & tyrannidis? vbi princeps magis colitur? vbi populus minus tumultuatur? vbi vnquam fuit publica res, vbi Ecclesia tranquillior?

At Rustici, inquies, à principio huius doctrinæ passim cœperunt furere, & tumultuari per Germaniam. Esto. At in illos promulgator huius doctrinæ Martinus Lutherus

therus vehementissimè atque acerrimè multa scripsit, eosque ad pacem & ad obedientiam reuocauit.

Quod autem obijci solet interdum ab hominibus imperitis rerũ, de mutato statu Heluetiorum, & interfecto duce Austriæ Leopoldo, & patria in libertatem vindicata, factum est id, vti ex omnibus historijs satis constat, ante annos ducentos sexaginta, sub Bonifacio octauo, cùm maximè vigeret potestas Pontificum, ducentos circiter annos, antequam Huldericus Zuinglius, aut docere inciperet Euangelium, aut omnino natus esset. Ex eo verò tẽpore semper illi omnia pacata, & tranquilla habuerunt, non tantùm ab hoste externo, sed etiam à tumultu intestino.

Quòd si peccatum fuit patriam suam ab externa dominatione, præsertim cùm insolenter & tyrannicè opprimerentur, liberare, tamen vel nos alienis, vel illos aliis criminibus onerare, & iniquum, & absurdum est.

Sed ô Deum immortalem! an Romanus Episcopus accusabit nos perduellionis? An ille docebit populum obtemperare, atque obsequi magistratibus? Aut omninò rationem maiestatis habet vllam? Cur ergo nunc ille, quod nullus veterum Episcoporum Romanorum vnquam fecit, quasi omnes reges & principes, quicunque atque vbicunque sint, velit esse seruos suos, patitur se à suis parasitis, Dominum dominantium appellari? Cur ille se iactat esse Regem regum, & habere ius regium in subditos?

Augu. Steuchus. Anton. de Rosellis.

Cur omnes imperatores & monarchas, iureiurando adigit in verba sua? Cur maiestatem imperatoriam septuagies septies se inferiorem esse gloriatur, idque ea maximè causa, quòd deus duo lumina in cælo fecerit: quodque cælũ & terra non in duobus principijs, sed in vno principio creata fuerint? Cur ille, eiusque sectatores, Anabaptistarum & Libertinorum more, quo licentiùs & securiùs grassarentur, iugum excusserunt,

De Maior. & obed. solit.

De Maior. & obed. Vnam sanctam.

runt,& se ab omni ciuili potestate exemerunt?

Cur ille legatos suos, hoc est, callidissimos exploratores, habet tanquam in insidijs,in aulis,in cõciliis,in cubiculis regum omnium? Cur ille, vbi visum est, principes Christianos inter se committit, & pro sua libidine turbat seditionibus orbem terrarum? Cur proscribit, & pro Ethnico & Pagano haberi vult, si quis princeps Christianus ab imperio suo discesserit: & indulgentias ita liberaliter pollicetur, si quis quacunque ratione interficiat hostem suum? An ille conseruat imperia & regna, aut omnino consultum cupit otio publico? Ignoscere nobis debes,pie lector,si ista videmur acriùs & vehementiùs agere, quàm deceat homines theologos. Tanta enim est rei indignitas, tantaq; in Pontifice, tamq; impotens libido dominandi,vt alijs verbis, aut tranquilliùs proponi non possit. Ille enim in publico concilio ausus est dicere, omne ius regum omniũ à se pendere. Ille ambitionis,& reg-

Clemens 5. in Concil. Viennensi. Leo Papa.

nandi cauſſa diſtraxit Romanum Imperium,& commouit, ac lacerauit orbem Chriſtianum.Ille Romanos atque Italos, ſeque adeò ipſum iureiurando, quo Imperatori Græco obſtringebatur, perfidè liberauit: & ſubditos ad defectionem ſollicitauit: & Carolum Magnum Martellum è Gallia in Italiam euocauit: & eum nouo more Imperatorem fecit.Ille Gallorum Regem Chilperichum,non malum principem, tantùm quòd ipſi non placeret, de regno deiecit,& in eius locum Pipinum ſurrogauit. Ille, eiecto, ſi id efficere potuiſſet, Philippo Pulchro rege, decreuit atque adiudicauit regnũ Galliæ Alberto Regi Romanorũ. Ille florentiſſimę ciuitatis,& Reipublicæ Florentiæ patriæ ſuæ opes fregit,eamque è libero & trãquillo ſtatu,vnius libidini in manũ tradidit. Ille cohortatione ſua effecit,vt tota Sabaudia hinc ab Imperatore Carolo quinto, inde à Gallorum Rege Franciſco miſerè diſcerperetur,& infelici Duci, vix vna ciuitas quò ſe reciperet,relinqueretur.

Zacharias Papa.

Clemens Papa 7.

Idem Clemens.

queretur.

Tædet exemplorum, & moleſtum eſſet omnia Romanorum Pontificum egregiè facta commemorare. Quarum, obſecro, partium erant illi, qui Henricum ſeptimum Imperatorem veneno ſuſtulerunt in Euchariſtia? Qui Victorem Papam in ſacro calice? Qui Ioannem noſtrum Regem Angliæ in menſario poculo? Quicunque illi tandem, & quarumcunque partium fuerint, Lutherani certè, aut Zuingliani non fuerunt. Quis hodie ſummos reges & monarchas admittit ad oſcula beatorum pedum? Quis Imperatorem iubet ſibi aſtare ad frenum: & Gallorum Regem ad ferrum illud penſile quo in equum aſcenditur? Quis Franciſcum Dandalum, Ducem Venetiarum, Regem Cretæ ac Cypri, catenis vinctum abiecit ſub menſam ſuam, vt oſſa liguriret inter canes? Quis Imperatori Henrico Sexto, Romæ diadema non manu, ſed pede impoſuit: & eodem pede rurſus deiecit, atque etiam addidit, habere ſe

Sabellicus.

Cœleſtinus Papa.

Hildebrandus Papa.

poteſtatem & creandi Imperatores, & ſummouendi? Quis Henricum filium armauit in Imperatorem Henricum quartum patrẽ ſuum: effecitque vt pater à filio ſuo caperetur, & detonſus atque ignominiosè habitus, coniiceretur in monaſterium, & inedia, ac mœrore contabeſceret? Quis ceruices Imperatoris Friderici ſubiecit fœdum in modum pedibus ſuis: & quaſi id non eſſet ſatis, addidit etiã inſuper ex Pſalmis Dauidis, Super aſpidẽ & baſiliſcũ ambulabis, conculcabis leonẽ & draconem: quale exemplum ſpretæ & contemptæ maieſtatis, nunquã anteà vlla memoria auditum fuerat: niſi fortè vel in Tamberlane Scytha, homine fero & barbaro, vel in Sapore Rege Perſarum?

Alexander 3.

Omnes iſti fuerunt Papę: omnes ſucceſſores Petri: omnes ſanctiſſimi, quorũ ſingulas voces, ſingula nobis oporteat eſſe Euangelia.

Si nos rei ſumus maieſtatis, qui principes noſtros colimus, qui illis omnia, quantum quidem per verbum Dei fas eſt, deferimus, qui

qui pro illis precamur, quid ergo isti sunt, qui non tantùm hæc fecerunt omnia, quæ diximus, sed etiam ea quasi optimè facta comprobarunt? An verò illi aut ad hunc modum docent populum reuereri magistratũ, aut satis verecũdè possunt nos, tanquam homines seditiosos, & perturbatores pacis publicæ, & maiestatis contẽptores accusare? Nam nos quidẽ nec iugũ excutimus, nec regna mouemus, nec reges aut facimus, aut deijcimus, nec imperia transferimus, nec regibus nostris venena propinamus, nec illis pedes osculandos porrigimus, nec pedibus nostris illorũ ceruicibus insultamus. Hæc potiùs est professio, hęc est doctrina nostra: omnẽ animã, quæcunq; tandẽ ea sit, siue sit monachus, siue euangelista, siue prophetа, siue apostolus, oportere regibus & magistratibus esse subditam: & pontificem adeò ipsum, nisi Euangelistis, nisi Prophetis, nisi Apostolis maior videri velit, quod veteres Episcopi Romani melioribus temporibus semper fecerũt.

Chrysost. homil. 13. ad Roman.

Gregorius sæpe in Epist.

oportere Imperatorem dominum suum & agnoscere, & appellare. Nos publicè docemus, ita obtemperandum esse principibus, tanquam hominibus à Deo missis: quique illis resistit, illum Dei ordinationi resistere. Hæc sunt instituta nostra: hæc in libris, hæc in concionibus nostris: hæc in moribus, & modestia populi nostri eluceſcunt.

Illud verò, quòd nos dicunt discessisse ab vnitate Ecclesiæ catholicæ, non tantùm est odiosum, sed etiam, etsi verum non est, tamen speciem aliquam & similitudinem habet veri. Apud populum verò & imperitam multitudinem, non tãtùm vera, & certa fidem faciunt, sed etiam si quæ sunt, quæ videri possint verisimilia. Itaq; videmus vafros homines, & callidos, quibus vera non suppeterent, semper verisimilibus pugnauisse, vt qui rem ipsam penitus intueri non possent, specie saltem aliqua & probabilitate caperentur. Olim quòd veteres Christiani, patres nostri, cùm preces Deo adhiberent,

Tertull. in Apo. ca. 16

rent,ad Orientem ſolem conuerterentur,erant qui dicerent, eos ſolé venerari, & habere pro Deo. Cumque illi dicerent ſe,quod ad æternam & immortalem vitam attinet,non aliunde viuere, quàm de carne & ſanguine eius Agni, qui non haberet labem, hoc eſt, ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti:inuidi & inimici crucis Chriſti,quibus id tantum erat curæ, vt religio Chriſtiana quacunq; ratione malè audiret, perſuaſerunt populo, eſſe eos homines impios, mactare humanas hoſtias, & ſanguinem humanum bibere.Cumque illi dicerent, apud Deum nec marem eſſe nec fœminam, nec omnino, quod ad iuſtitiam adipiſcendam attinet, diſtinctionem eſſe vllam perſonarum,ſeque omnes inter ſe ſorores fratreſque ſalutarent:non deerant,qui calumniarétur,Chriſtianos nullum habere inter ſe diſcrimen aut ætatis, aut generis: ſed omnes beſtiarum ritu promiſcuè inter ſe concumbere. Et cùm precationis & Euangelij audiendi cauſſa ſæpe inter ſe in crypta, &

Tertul.in Apolog.ca. 7.8.9.

Idem.cap. 39.

abdita quædam loca conuenirẽt, quòd idem interdum ab hominibus coniuratis ſoleret fieri, rumores publicè ſpargebantur, eos cõſpirare inter ſe, & habere conſilia vel de occidendis magiſtratibus, vel de euertenda Repub. Quodq; ad agitanda ſacra myſteria de inſtituto Chriſti, adhiberent panem & vinum, putabatur à multis non Chriſtum colere, ſed Bacchum & Cererem: quòd illa numina ab Ethnicis hominibus profana ſuperſtitione, ſimili ritu, pane & vino colerentur.

Auguſtinus.

Credebantur iſta à multis, non quòd vera eſſent (quid enim eſſe poſſet minus) ſed quòd eſſent veriſimilia, & ſpecie aliqua veri poſſent fallere.

Ita iſti nos calumniantur eſſe hæreticos, ab Eccleſia & Chriſti communione diſceſſiſſe: nõ quòd iſta vera eſſe credãt (neque enim id illis curæ eſt) ſed quòd ea hominibus imperitis, poſſint aliqua fortè ratione videri vera. Nos enim diſceſſimus, non vt hæretici ſolent, ab Eccleſia Chriſti, ſed,

quòd

quod omnes boni debent, à malorum hominum & hypocritarum contagione. Hîc tamen isti mirificè triumphant, illam esse Ecclesiam: illam esse sponsam Christi: illam esse columnam veritatis: illam esse arcam Noë, extra quam nulla salus sperari possit. Nos verò discessionem feciisse: Christi tunicam laceraſſe: à corpore Christi auulsos esse, & à fide catholica defeciisse. Cumq; nihil relinquant indictum, quod in nos, quamuis falsò, & calumniosè, dici possit, hoc tamen vnum non possunt dicere: nos vel à verbo Dei, vel ab apostolis Christi, vel à primitiua Ecclesia desciuisse.

Atqui nos Christi & apostolorum, & sanctorum patrum, primitiuam Ecclesiam, semper iudicauimus esse catholicam: nec eam dubitamus arcam Noë, sponsam Christi, columnam & firmamentum veritatis appellare: aut in ea omnem salutis nostræ rationem collocare.

Odiosum quidē est, à societate, cui assueueris, discedere, maximè

verò illorum hominũ, qui quamuis non ſint, tamen videantur ſaltem, atq; appellentur Chriſtiani. Et certè nos iſtorum Eccleſiam, qualiſcunq; tandem ea nunc eſt, vel nominis ipſius cauſſa, vel quòd in ea Euangelium Ieſu Chriſti aliquando verè, ac purè illuſtratũ fuerit, non ita contemnimus: nec ab ea niſi neceſſariò, & perinuiti diſceſſionem feciſſemus. Sed quid ſi in Eccleſia Dei idolum excitetur, & deſolatio illa, quam Chriſtus futuram prædixit, ſtet palam in loco ſancto? Quid ſi arcam Noe prædo aliquis, aut pirata occupet? Certè iſti, quoties Eccleſiam nobis prædicant, ſe ipſos ſolos eam faciunt: & omnes illos titulos ſibi ipſis adſcribunt: atque ita triumphant, vt olim illi qui clamabant, Templum Domini, Templũ Domini: aut vt Phariſæi & Scribæ, cùm iactarent ſe eſſe filios Abrahami.

Ioan. 8.

Ita inani ſplendore imponunt ſimplicibus, noſq́ue nomine ipſo Eccleſiæ quærunt obruere: vt ſi latro, occupata domo aliqua aliena,

na,& vel vi exturbato,vel interfecto domino,eam postea adscribat sibi,& herilem filium de possessione deijciat: aut si Antichristus, postquam occupabit templũ Dei, dicat postea illud iam esse suum, & nihil ad Christum pertinere. Nam isti quidem cùm in Ecclesia Dei nihil Ecclesiæ simile reliquerint, Ecclesiæ tamen patroni & propugnatores videri volũt:prorsus vt Gracchus olim defendebat ærarium, cum largitionibus faciendis,& insanis sumptibus ærarium funditus effudisset. Nihil autem vnquam tam impium aut absurdum fuit, quin Ecclesiæ nomine facilè tegi & defendi posset. Faciunt enim etiam Vespæ fauos: & impij cœtus habent similes Ecclesiæ Dei.

At non, quicunque dicuntur populus Dei, sunt statim populus Dei: nec quicunque sunt ex patre Israele, sunt omnes Israelitæ. Hæretici Arriani se solos iactabant esse catholicos: cæteros omnes modò Ambrosianos, modò Athanasianos, modò Ioannitas

Augustin. Epi. 48. ad Vincen.

appellabant. Nestorius, vt ait Theodoretus, cùm esset hæreticus, tamen tegebat se τῆς ὀρθοδοξίας προσχήματι, hoc est, specie quadam, ac velo orthodoxæ fidei. Ebion quãuis sentiret cum Samaritanis, tamen, vt Epiphanius ait, appellari volebat Christianus. Mahometani hodie, quamuis eos ex omnibus historijs satis constet, idq; ipsi negare non possint, ab Agarra ancilla ducere originem, tamen quasi oriundi sint à Sara muliere libera, & vxore Abrahami, nominis ipsius & stirpis caussa, malunt appellari Saraceni.

Ita pseudoprophetæ omnium temporũ qui sese Prophetis Dei, qui Esaię, qui Hieremię, qui Christo, qui Apostolis opponebant, nihil vnquam æquè crepabant, atq; nomen Ecclesiæ. Neque eos alia de caussa ita acerbè lacerabant, aut perfugas & apostatas appellabant, quàm quòd à sua societate discessissent, & instituta maiorum non obseruarent. Quòd si nos hominum tantùm illorum, à quibus tum Ecclesia regebatur, iudicium

sequi

ſequi,aliud autem nihil, nec Deũ, nec eius verbum ſpectare volumus,negari prorſus non poteſt,apoſtolos, quòd à pontificibus & ſacerdotibus, hoc eſt, ab Eccleſia catholica defeciſſent, & illis inuitis & reclamantibus, multa in religione innouaſſent,rectè fuiſſe ab illis, & ſecundum leges condemnatos. Itaque,vt Antæum aiunt olim ab Hercule tollendum fuiſſe à Terra matre, antequam ab eo poſſet vinci: ita aduerſarij noſtri, ab iſta matre ſua, hoc eſt, ab iſta inani ſpecie atque vmbra Eccleſiæ,quam præ ſe gerunt, leuandi ſunt: alioqui non poſſunt cedere verbo Dei. Itaque Hieremias,Nolite,inquit tantopere iactare, eſſe apud vos templum Domini: vana ea fiducia eſt. Sunt enim iſta, inquit,verba mendacij. Et Angelus in Apocalypſi: Dicunt, inquit,ſe Iudæos eſſe, at ſunt Synagoga Satanæ. Et Chriſtus, cùm Phariſæi iactarent genus & ſanguinem Abrahami: Vos,inquit, ex Diabolo patre eſtis: Abrahamũ enim patrẽ non refertis. Ac ſi illis ita diceret: *Ioan.8.*

Non eſtis id quod tantopere dici vultis. Imponitis populo inanibus titulis, & ad euertendam Eccleſiam abutimini nomine Eccleſiæ. Quare hoc iſtos primùm liquidò & verè probaſſe oportuit: Eccleſiam Romanam eſſe veram & orthodoxam Eccleſiam Dei, eamq; vt hodie ab ipſis adminiſtratur, cum primitiua Chriſti, Apoſtolorum, & ſanctorum patrum Eccleſia, quam non dubitamus fuiſſe catholicam, conuenire. Nos quidem, ſi inſcitiam, ſi errorem, ſi ſuperſtitionem, ſi cultum idolorum, ſi hominum inuenta, eaque ſæpe pugnantia, cum ſacris ſcripturis, iudicaſſemus, aut placere Deo, aut ad æternam ſalutem eſſe ſatis: aut ſi ſtatuere potuiſſemus, verbum Dei, ad aliquot tantùm annos fuiſſe ſcriptum, poſtea oportuiſſe abrogari: aut omnino dicta & iuſſa Dei ſubijcienda eſſe voluntati humanæ, vt quidquid ille dicat aut iubeat, niſi Romanus Epiſcopus idem velit & iubeat, pro irrito & indicto habendum ſit: ſi hæc in animum noſtrum in-

duçere

ducere potuiſſemus credere: fatemur nihil fuiſſe cauſſæ, cur iſtorum ſocietatem relinqueremus. Quòd autem nunc fecimus, vt diſcederemus ab illa Eccleſia, cuius errores teſtati ac manifeſti eſſent, quæque iam apertè diſceſſiſſet à verbo Dei, neque tam ab ea, quàm ab eius erroribus, idq; non turbulentè aut improbè, ſed tranquillè ac modeſtè faceremus, nihil aut à Chriſto, aut ab Apoſtolis fecimus alienum. Neque enim ea eſt Eccleſia Dei quæ infuſcari labe aliqua non poſſit, aut non interdum egeat inſtauratione: alioqui quid tot coitionibus & concilijs opus eſt, ſine quibus, vt ait Aegidius ſtare fides Chriſtiana non poteſt? Quoties enim, inquit, concilia intermittuntur, toties eccleſia à Chriſto derelinquitur. Aut ſi nihil periculi eſt, ne quid Eccleſia detrimenti accipiat, quid opus eſt, vt nunc quidem eſt apud iſtos, inanibus nominibus Epiſcoporũ? Cur enim illi paſtores appellantur, ſi oues nullæ ſunt, quæ poſſint errare? Cur vigiles, ſi ciuitas nulla

In Latera. concil. ſub Iulio.

eſt,quæ poſſit prodi? Cur columnæ, ſi nihil eſt quod poſſit ruere? Statim ab initio rerum, Eccleſia Dei cœpta eſt propagari, eaq; inſtructa cæleſti verbo, quod Deus ipſe fuderat ab ore ſuo: inſtructa ſacris cæremonijs, inſtructa Spiritu Dei, inſtructa patriarchis & prophetis: atque ita continuata eſt ad ea vſq; tempora,cùm Chriſtus ſeſe oſtenderet in carne.

Sed,ô Deum immortalem,quoties ea interim,& quàm horribiliter, obſcurata atq; imminuta eſt! Vbi enim ea tum fuit, cùm omnis caro contaminaſſet viam ſuam ſuper terram? Vbi ea fuit, cùm ex omni mortalium numero, octo tantùm eſſent homines, & ne illi quidem omnes caſti, ac pij, quos Deus à communi clade,atque interitu vellet eſſe ſuperſtites? Cùm
3.Reg.19. Elias Propheta ita lugubriter & acerbè quereretur, ſe ſolum ex omni terrarum orbe relictum eſſe, qui Deum verè, & ritè coleret:
Eſa.1. cumque Eſaias diceret, Argentum populi Dei,hoc eſt,Eccleſiæ, factum eſſe ſcoriam: & ciuitatem eam,

eam,quę aliquando fidelis fuerat, factam esse meretricem : & in ea à capite vsque ad calcem, in toto corpore nihil esse integrum: aut cùm Christus diceret, Domum Dei à Pharisæis & sacerdotibus factam esse speluncam latronum? Scilicet,Ecclesia vt ager frumentarius,nisi exaretur,nisi subigatur, nisi colatur, nisi curetur, pro tritico carduos,& lolium, & vrticas proferet.Itaque Deus subinde misit Prophetas & Apostolos, postremò etiam Christum suum,qui populum in viam reducerent, & Ecclesiam vacillantem in integrum instaurarent. Néue quis dicat hæc in lege tantùm,in vmbra atque in infantia contigisse, cùm figuris & cæremonijs veritas tegeretur, cum nihil adhuc ad perfectum adductũ esset, cùm lex nõ in cordibus hominum,sed in lapidibus incideretur (& si ridiculum est illud quoque) idem enim omnino erat etiam tum Deus, idem Spiritus, idem Christus, eadem fides, eadem doctrina, eadem spes, eadem hæreditas, idem fœ-

Matt.21.

dus,eadem vis verbi Dei. Et Eu-
Lib.1.ca.1 sebius ait: Omnes fideles vsque ab Adamo, re quidem ipsa Christianos fuisse(quamuis non ita dicerentur) ne quis,inquam,ità dicat,Paulus Apostolus iam tum in Euangelio,in perfectione,in luce, similes errores & lapsus deprehẽdit,vt ad Galatas,quos iam antea instituerat, necesse habuerit ita scribere: Vereor ne inter vos frustrà laborauerim,& vos frustra audiueritis Euangelium,Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis. Nam de Corinthiorum Ecclesia, quam illa fœdè fuerit inquinata,nihil est necesse dicere.Iam verò an Galatarum & Corinthiorum Ecclesiæ labi potuerunt, sola Romana Ecclesia errare, & labi non potest?
Mat.24. Certè Christus tantò antè prædixit de Ecclesia sua,fore aliquando tempus, cùm desolatio staret in
2.Thess.2. loco sancto. Et Paulus Antichristum ait,aliquando positurum esse tabernaculum suum in templo Dei: & futurum vt homines sa-
2.Tim.4. nam doctrinam non sustinerent,

sed

sed in ipsa Ecclesia ad fabulas cō- 2.Pet.2.
uerterētur. Et Petrus, futuros ait, in Ecclesia Christi, magistros mē-
daciorum. Et Daniel Propheta, Dan.8.
de vltimis temporibus Antichri-
sti, Veritas, inquit, eo tēpore pro-
sternetur, & conculcabitur in ter-
ra. Et Christus, tantam ait fore ca- Mat.24.
lamitatem & confusionem rerum,
vt etiam electi, si possit fieri, abduc-
endi sint in errorem. Atque ista
omnia futura, non apud Paganos
aut Turcas, sed in loco sancto, in
templo Dei, in Ecclesia, in cœtu
ac societate illorum, qui professu-
ri sint nomen Christi.

Et, quamuis ista vel sola possint homini prudenti esse satis, ne temerè patiatur imponi sibi nomine Ecclesiæ, vt ne quid in eam ex verbo Dei velit inquirere, tamen multi etiam sæpe patres, viri docti & pij, vehementer questi sunt, hæc omnia suis temporibus accidisse. Deus enim in media illa caligine tamen voluit esse aliquos, qui, & si non lucem ita conspicuam & illustrem darent, tamen quasi scintillam aliquam, quam

dus,eadem vis verbi Dei. Et Eu-
Lib.1.ca.1 sebius ait: Omnes fideles vsque ab Adamo, re quidem ipsa Christianos fuisse(quamuis non ita dicerentur) ne quis,inquam, ità dicat,Paulus Apostolus iam tum in Euangelio,in perfectione,in luce, similes errores & lapsus deprehẽdit,vt ad Galatas,quos iam antea instituerat, necesse habuerit ita scribere: Vereor ne inter vos frustrà laborauerim,& vos frustra audiueritis Euangelium,Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis. Nam de Corinthiorum Ecclesia, quam illa fœdè fuerit inquinata,nihil est necesse dicere.Iam verò an Galatarum & Corinthiorum Ecclesiæ labi potuerunt, sola Romana Ecclesia errare, & labi non potest?
Mat.24. Certè Christus tantò antè prædixit de Ecclesia sua,fore aliquando tempus, cùm desolatio staret in
2.Thess.2. loco sancto. Et Paulus Antichristum ait,aliquando positurum esse tabernaculum suum in templo Dei: & futurum vt homines sa-
2.Tim.4. nam doctrinam non sustinerent,

sed

ſed in ipſa Eccleſia ad fabulas cõ- 2.Pet.2.
uerterẽtur. Et Petrus, futuros ait, in Eccleſia Chriſti, magiſtros mẽ-
daciorum. Et Daniel Propheta, Dan.8.
de vltimis temporibus Antichriſti, Veritas, inquit, eo tẽpore proſternetur, & conculcabitur in terra. Et Chriſtus, tantam ait fore ca- Mat.24.
lamitatem & confuſionem rerum, vt etiam electi, ſi poſſit fieri, abducendi ſint in errorem. Atque iſta omnia futura, non apud Paganos aut Turcas, ſed in loco ſancto, in templo Dei, in Eccleſia, in cœtu ac ſocietate illorum, qui profeſſuri ſint nomen Chriſti.

Et, quamuis iſta vel ſola poſſint homini prudenti eſſe ſatis, ne temerè patiatur imponi ſibi nomine Eccleſiæ, vt ne quid in eam ex verbo Dei velit inquirere, tamen multi etiam ſæpe patres, viri docti & pij, vehementer queſti ſunt, hæc omnia ſuis temporibus accidiſſe. Deus enim in media illa caligine tamen voluit eſſe aliquos, qui, & ſi non lucem ita conſpicuam & illuſtrem darent, tamen quaſi ſcintillam aliquam, quam

homines in tenebris notare poſſent, accenderent.

Certè Hilarius, cùm res adhuc incorruptæ quodammodo eſſent, & integræ tamen, Malè, inquit, vos parietum amor cepit: malè Eccleſiam Dei in tectis, ædificijſque veneramini: malè ſub ijs, pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum eſt, in ijs Antichriſtum eſſe ſeſſurum? Montes mihi, & ſyluæ, & lacus, & carceres, & voragines ſunt tutiores: in illis enim Prophetæ, aut manentes, aut demerſi Dei Spiritu, prophetabant.

Contra Auxentiũ

Gregorius, quaſi videret, atque animo proſpiceret ruinam rerum, ad Ioannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui primus omnium ſe nouo nomine ſalutari iuſſerat, vniuerſalem Epiſcopum totius Eccleſiæ Chriſti, ita ſcripſit: Si Eccleſia pẽdebit ab vno, tota corruet. Et quis eſt, qui non hoc iam olim factum viderit? Iam olim Epiſcopus Romanus Eccleſiam totam à ſe vno pendere voluit: quare mirum non eſt, ſi ea iam olim tota corruerit. Bernardus Abbas, ante

In regiſtro Epiſtola ad Mauritium. Lib. 4. Epiſt. 32.

ante annos quadringentos, nihil, inquit, iam integrum est in clero: superest vt reueletur homo peccati. Idem in conuersione D. Pauli: Videtur, inquit, iam cessasse persecutio: immò iam incipit persecutio ab illis, qui in Ecclesia primas obtinent. Amici tui & proximi tui, aduersus te appropinquarunt & steterunt: à planta pedis vsque ad verticem capitis, nō est vlla sanitas. Egressa est iniquitas à senioribus iudicibus, vicarijs tuis, qui videntur regere populum tuum. Non possumus iam dicere, Vt est populus, sic est sacerdos, quoi iam non ita est populus, vt sacerdos. Heu, heu, Domine Deus: ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primatum diligere, & gerere principatum. Idem in Cantica: Omnes amici, omnes inimici, omnes necessarij, omnes aduersarij, serui Christi, seruiunt Antichristo. Ecce in pace mea amaritudo mea est amarissima. Rogerus Bacon, magni nominis vir, cùm acri oratione perstrinxisset miserabilem sta-

Sermone 33.

In libello de Idioma te linguarum.

tum ſui temporis: Iſti, inquit, tot errores, Antichriſtum requirunt.

Gerſon queritur, ſuo tempore omnem vim ſacræ Theologiæ, ad ambitioſum certamen ingeniorũ, & meram Sophiſticam fuiſſe reuocatam.

Fratres Lugdunenſes, homines, quod quidem ad vitæ rationem attinet, non mali, Romanam Eccleſiam, à qua tum vna, oracula omnia petebantur, fidenter ſolebant affirmare, eſſe meretricem illam Babylonicam, de qua tam perſpicuæ extent prædictiones in Apocalypſi, & cœtum inferorum.

Scio horum hominum auctoritatem apud iſtos leuem eſſe. Quid ergo, ſi illos teſtes aduoco, qui ſolent ab ipſis adorari?

Platina.

Quid ſi dico Adrianum Epiſcopum Romanum ingenuè confeſſum eſſe, omnia iſta mala à Põtificio culmine cœpiſſe ruere?

Pighius in eo fatetur erratum eſſe, quòd in Miſſam, quam alioqui videri vult ſacroſanctam, abuſus complures inuecti ſint. Gerſon, quòd multitudine leuiſſimarum,

rum cæremoniarum vis omnis Spiritus ſancti, quam in nobis vigere oportuit,& vera pietas ſit extincta : Græcia tota atque Aſia, quòd pontifices Romani Purgatoriorum ſuorum, & Indulgentiarum nundinis, & vim hominum conſciẽtijs attulerint, & illorũ loculos expilauerint.

De Tyrannide verò Epiſcoporum Romanorũ & faſtu Perſico, vt alios taceamus, quos illi, quòd vitia ſua liberè & ingenuè reprehendant,hoſtium fortaſſe ſuorum loco numerabunt,illi ipſi, qui Romæ,in Vrbe ſancta, in oculis ſanctiſſimi patris egerunt vitam,& omnia eius intima videre potuerũt, & nunquam à catholica fide diſceſſerunt, Laurentius Valla,Marſilius Patauinus, Franciſcus Petrarcha, Hieronymus Sauanarola, Abbas Ioachimus, Baptiſta Mantuanus, & ante iſtos omnes, Bernardus Abbas,ſæpe multumq; conqueſti ſunt : ipſumque interdum Pontificem,verè ne,an falsò, nihil dicimus, certè non obſcurè ſignificabant eſſe Antichriſtum.

Neque verò est, quòd quisquam obijciat, fuisse illos Lutheri discipulos, aut Zuinglij. Extiterunt enim non tantùm annis, sed etiam sæculis aliquot, antequam illorum nomina audirentur. Videbant illi etiam tum errores irrepsisse in Ecclesiam, eosque cupiebant emendatos. Et quid mirum, si Ecclesia erroribus abducta fuerit, illo præsertim tẽpore, cùm nec Episcopus Romanus qui summæ rerum solus præerat, nec alius ferè quisquam aut officium suum faceret, aut omnino officium suum intelligeret? Vix enim est credibile, illis otiosis & dormientibus, Diabolum toto illo tempore, aut dormiuisse perpetuò, aut fuisse otiosum. Quid enim illi interim fuerint, quáque fide curauerint domum Dei, vt nos taceamus, audiant saltem Bernardum suum.

Ad Eugenium.

Episcopi, inquit, quibus nunc commissa est Ecclesia Dei, non doctores sunt, sed seductores: non pastores, sed impostores: non prælati, sed Pilati.

Hæc

Hæc Bernardus de Pontifice, qui ſe ſummum appellabat, deque epiſcopis qui tum ſedebãt ad gubernaculum. Non erat ille Lutheranus, non erat hæreticus, ab Eccleſia non diſceſſerat: tamen epiſcopos illos, qui tum erant, non dubitauit ſeductores, impoſtores, Pilatos appellare. Iam verò cum populus palàm ſeduceretur, & oculis hominũ Chriſtianorũ imponeretur, & Pilatus ſederet pro tribunalibus, & Chriſtum Chriſtiq; membra ferro flammæq; adiudicaret, O Deus bone, quo tum loco erat Eccleſia Chriſti! Ex tot autẽ tamq; craſſis erroribus, quem vnquam iſti errorem repurgauerũt? aut quem omnino errorem agnoſcere & confiteri voluerunt?

Sed quoniam iſti ſuam eſſe affirmant vniuerſam poſſeſſionem Eccleſiæ catholicæ, & nos quòd cum ipſis non ſentiamus, appellant hæreticos, vide ſanè, Eccleſia iſta, quam tandem habeat notam, aut ſignificationem Eccleſiæ Dei. Neque verò Dei Eccleſiam, ſi eam velis ſeriò & diligenter quæ-

rere, est adeò difficile deprehendere. Est enim excelso, & illustri loco, in vertice montis posita, ædificata videlicet, in fundamentis Apostolorum, & Prophetarum. Ibi (inquit Augustinus) quæramus Ecclesiam: ibi decernamus caussam nostram, vtque alibi idem ait, Ecclesia ex sacris & canonicis scripturis ostendenda est: quæq; ex illis ostendi non potest, non est Ecclesia.

De vnitate Ecclesiæ. cap. 3.

Cap. 4.

Nescio tamen quo pacto reuerentiáne, an conscientia, an desperatione victoriæ, vt latro crucem, ita isti semper horrent & fugiunt verbum Dei. Neque id sanè mirum. Vt enim cantharum aiunt in opobalsamo odoratissimo alioqui vnguento facillimè extingui atq; emori: ita illi caussam suã in verbo Dei tanquam in veneno, extingui vident, & suffocari.

Itaque sacrosanctas scripturas quas seruator noster Iesus Christus non tantùm in omni sermone vsurpauit, sed etiam ad extremum sanguine suo consignauit, quò populum ab illis, tanquam à

re

re periculoſa & noxia, minore negotio abigant, ſolent literam frigidam, incertam, inutilem, mutam, occidentem, mortuam appellare: quod nobis quidem perinde videtur eſſe, ac ſi eas omnino nullas eſſe dicerent. Sed addunt etiam ſimile quoddam nõ aptiſſimum: eas eſſe quodammodo naſum cereum, poſſe fingi flectiq́ue in omnes modos, & omnium inſtituto inſeruire. An Pontifex iſta à ſuis dici neſcit? aut tales ſe habere patronos non intelligit? *Pighius in Hierarchia.*

Audiat ergo quàm ſanctè, quãq́ue piè, de hac re ſcribat Hoſius quidam Polonus, vt ipſe de ſe teſtatur, Epiſcopus, certè homo diſertus, & non indoctus, & acerrimus ac fortiſſimus propugnator eius cauſſæ. Mirabitur opinor hominem pium de illis vocibus, quas ſciret profectas ab ore Dei, vel tam impiè ſentire potuiſſe, vel tam contumeliosè ſcribere, ita preſertim, vt eam ſententiam non ſuam vnius propriam videri vellet, ſed iſtorum commu-

nem omnium.

Hæc Hosius in lib. de expresso verbo Dei, sed astutè, & sub alterius persona: quãuis & ipse aliâs eadẽ, in eodem etiã libro, disertis verbis affirmet.

Nos, inquit, ipsas scripturas, quarum tot iam non diuersas modò, sed etiam contrarias interpretationes afferri videmus, facesse re iubebimus, & Deum loquẽtem potius audiemus, quàm, vt ad egena ista elementa nos conuertamus, & in illis salutem nostram constituamus. Non oportet legis & scripturæ peritũ esse, sed à Deo doctum. Vanus est labor qui scripturis impenditur. Scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elementum. Hæc Hosius. Eodem prorsus Spiritu atque animo, quo olim Montanus, aut Marciõ, quos aiunt solitos esse dicere, cùm sacras scripturas contemptim repudiarent, se multò & plura, & meliora scire, quàm aut Christus vnquã sciuisset aut apostoli. Quid ergo hîc dicam? O columnia religionis! O præsides Ecclesiæ Christi! An hæc ea reuerentia vestra est, quam adhibetis verbo Dei? An nos sacras scripturas, quas D. Paulus ait diuinitus afflatas esse, quas Deus tot miraculis illustrarit, in

qiu-

quibus Christi ipsius certissima vestigia impressa sint, quas omnes sancti patres, quas apostoli, quas angeli, quas Christus ipse filius Dei, cùm opus esset, pro testimonio citarit, an eas vos, quasi indignę sint quæ à vobis audiantur, facessere iubebitis? hoc est, Deo ipsi, qui vobis in scripturis clarissimè loquitur, silentium imponetis? aut illud verbum, quo vno, vt Paulus ait, reconciliamur Deo, quodque propheta Dauid ait, sanctũ, & castũ esse, & in omne tempus esse duraturum, egenum tantùm, & mortuum elementum appellabitis? Aut in eo, quod Christus nos diligẽter scrutari, quodq; in oculis assiduè habere iussit, omnem nostram operam dicetis frustra collocari? Et Christum, apostolosq;, cùm hortarentur populum ad sacras literas, vt ex illis abundarent in omni sapientia, & scięntia, voluisse hominibus fucum facere? Non est mirum, si illi nos, nostraq; omnia contemnant, qui Deum ipsum, eiusque oracula ita parui faciãt. Insulsum tamẽ erat, vt

nos læderent, iniuriam eos tam grauem facere verbo Dei.

Tamen quasi hoc parum esset, comburunt etiã sacrosanctas scripturas, vt olim impius rex Aza, aut Antiochus, aut Maximinus, easque hęreticorum libros appellare: omninoque id videntur velle facere, quod olim Herodes, obtinendæ potentiæ suæ caussa, in Iudæa fecit. Is enim, cùm esset Idumæus, alienus à stirpe & sanguine Iudæorum, haberi tamen cuperet pro Iudęo, quo magis Regnum illorum, quod ab Augusto Cæsare impetrauerat, sibi posterísque suis confirmaret, omnes genealogias, quæ apud illos in archiuis ab Abrahamo vsque diligéter fuerant asseruatæ, & ex quibus facilè nullo errore deprehendi posset, è quo quisque genere oriundus esset, iussit incendi & aboleri, videlicet, ne quid supereſſet in posterum, quo ipse notari posset alieni sanguinis. Ita prorsus isti, cum omnia sua, quasi ab apostolis, aut à Christo tradita, velint haberi in precio, ne quid vspiam super-

Eusebius.

ſuperſit, quod huiuſcemodi ſomnia,& mendacia poſſit coarguere, aut incendunt, aut populo interuertunt ſacras ſcripturas.

Rectè ſanè,& valde in iſtos appoſitè ſcribit Chryſoſtomus: Hæretici,inquit, claudunt ianuas veritati. Sciunt enim,ſi illæ pateant, Eccleſiam nõ fore ſuam. Et Theophylactus,Verbum,inquit,Dei,eſt lucerna, ad quam fur deprehenditur. Et Tertullianus, Sacra, inquit, ſcriptura hæreticorum fraudes & furta conuincit. Cur enim cælant, cur ſupprimunt Euangelium, quod Chriſtus de tecto ſonari voluit? Cur illud lumen abdũt ſub modium,quod ſtare oportuit in candelabro? Cur multitudinis imperitæ cæcitati, atque inſcitiæ magis,quàm cauſſæ bonitati confidunt? An putant,artes iam ſuas non videri: aut ſe nunc,quaſi Gygis anulum habeant,poſſe ambulare inconſpicuos? Satis iam omnes, ſatis vident,quid ſit in illo ſcrinio pectoris Pontificij:vel hoc ipſum argumento eſſe poteſt, non rectè ab illis, non verè agi. Suſpe-

In opere imperfecto.

cta meritò videri debet ea cauſſa, quæ examé & lucem fugitat. Nam qui malè facit, vt Chriſtus ait, quærit tenebras & odit lucem. animus bene ſibi conſcius vltrò venit in conſpectum, vt opera, quæ à Deo profecta ſunt, videri poſſint. Illi autem non vſque adeò cæci ſunt, quin vt hoc ſatis videant, ſi ſcripturæ ſemel obtineant, actum eſſe ſtatim de regno ſuo: vtque olim aiunt idola Dæmonum, à quibus omnia tum oracula petebantur, repentè obmutuiſſe ad aſpectum Chriſti, cùm ille veniſſet in terras, ita nunc omnes artes ſuas ad aſpectum Euangelij ſtatim eſſe ruituras. Antichriſtus enim non abijcitur, niſi claritate aduentus Chriſti.

2. Theſſ. 2.

Nos quidem, non vt iſti ſolent, ad flammas confugimus, ſed ad ſcripturas, nec illos ferro obſidemus, ſed verbo Dei. Ex illo, vt Tertullianus ait: Fidem alimus: ex illo ſpem erigimus: ex illo fiduciam firmamus. Scimus enim, Euangelium Ieſu Chriſti eſſe vim Dei ad ſalutem, & in illo eſſe æternam

nam vitam : vtque Paulus monet, ne Angelum quidem Dei de cælo venientem audimus, ſi nos ab aliqua parte huius doctrinę conetur auellere. Immò, vt vir ſanctiſſimus Iuſtinus martyr de ſe loquitur : ne Deo quidem ipſi fidem haberemus, ſi aliud nos doceret Euangelium. Nam quòd iſti ſacras ſcripturas, quaſi mutas, & inutiles, miſſas faciunt, & ad Deum potius ipſum in Eccleſia, & in concilijs loquentem, hoc eſt, ſuos ipſorum ſenſus, & ſententias prouocant, eſt ea ratio inueniendæ veritatis & admodum incerta, & valde periculoſa, & quodammodo fanatica & à ſanctis patribus non approbata. Chryſoſtomus quidem ait, multos eſſe ſæpe, qui iactent Spiritum ſanctum. At enim qui loquuntur de ſuo, falsò ſe illum habere gloriantur. Quemadmodum enim, inquit, Chriſtus negabat ſe loqui à ſeipſo, cùm loqueretur ex lege & è prophetis: ita nũc ſi quid præter Euangelium nomine ſancti Spiritus nobis obtrudatur, non eſt credendum. Vt enim Chriſtus

est impletio legis & Prophetarũ: ita Spiritus est impletio Euangelij. Hæc Chrysostomus.

Isti verò quamuis non habeant sacras literas, habent tamen fortasse doctores veteres, & sanctos patres. Id enim semper magnificè iactauerunt, omnem antiquitatẽ, & perpetuum omnium temporũ consensum à se facere. Nostra verò omnia noua esse & recentia, ante paucos istos annos proximos nunquam audita.

Certè in religionem Dei nihil grauius dici potest, quàm si ea accusetur nouitatis. Vt enim in Deo ipso, ita in eius cultu nihil oportet esse nouum. Nescimus tamen, quo pacto ab initio rerum ita vidimus semper fieri, vt quotiescunq; Deus quasi accenderet, & hominibus patefaceret veritatem suam, quãuis ea non tantùm antiquissima, sed etiam æterna esset, tamen ab impijs hominibus & hostibus, recens & noua diceretur. Impius & sanguinarius vir Aman, vt Iudæos in odium adduceret, sic eos apud regem Assuerum accusauit: Habes

bes hîc,inquit;Rex,populum nouis quibuſdam vtentem legibus, ad omnes autem tuas leges contumacem,& rebellem.Paulus etiam Athenis cùm primùm tradere cœpiſſet atque indicare Euangelium, dictus eſt nouorum Deorũ, hoc eſt nouæ religionis annunciator.Et an non poſſumus, inquiunt,ex te ſcire, quæ ſit iſta noua doctrina? Et Celſus cùm ex profeſſo ſcriberet aduerſus Chriſtum, vt eius Euangelium nouitatis nomine per contemptum eluderet, An, inquit, poſt tot ſæcula nunc tandem ſubijt Deum̃ tam ſera recordatio? Euſebius etiam auctor eſt, Chriſtianam religionem ab initio contumeliæ cauſſa dictam fuiſſe καινὴν καὶ ξένην, hoc eſt, peregrinam,& nouam.Ita iſti, noſtra omnia,vt peregrina & noua condemnant,ſua autem omnia quæcunque ea ſunt, laudari volunt vt antiquiſſima,vt hodie magi,& malefici, quibus cũ dijs inferis res eſt, dicere ſolent, ſe habere libros ſuos,atque omnia ſacra & recondita myſteria ab Athanaſio,à Cypri-

ano,à Moſe,ab Abelo, ab Adamo, atque etiam ab Archangelo Raphaële, quo ars illa excelſior & diuinior iudicetur, quæ ab huiuſmodi patronis & inuentoribus profecta ſit. Ita iſti, quò illa ſua religio,quam ipſi ſibi, idque non ita pridem pepererunt,vel ſtultis hominibus, vel parum quid agant quidque agatur cogitantibus, facilius & magis commendetur, eam ſolent dicere ad ſe ab Auguſtino,à Hieronymo, â Chryſoſtomo,ab Ambroſio, ab Apoſtolis, à Chriſto ipſo peruenisſe.

Satis enim ſciunt,nihil iſtis nominibus popularius eſſe, aut in vulgus gratius. Verùm,quid ſi ea, quæ iſti noua videri volunt, inueniantur eſſe antiquiſſima? Rurſus, quid ſi ea ferè omnia, quæ iſti antiquitatis nomine tantopere prædicant ,vbi ea probè ac diligenter excuſſa fuerint, ad extremum inueniantur recentia & noua?

Profectò Iudæorum leges, & cæremoniæ, quamuis eas Amanus accuſaret nouitatis, non poterant hominum cuiquam verè & rectè

rectè cogitanti videri nouæ. Erant enim antiquissimis tabulis consignatæ. Et Christus, quamuis eum multi putarent ab Abrahamo, & priscis patribus discessisse, & nouam quandam religionem suo nomine inuexisse, tamen verè respondit: Si crederetis Mosi, crederetis mihi quoq;. Nam doctrina mea non est ita noua. Moses enim antiquissimus auctor, cui vos omnia tribuistis, de me locutus est. Et D. Paulus Euangelium Iesu Christi, etsi à multis nouum esse iudicetur, tamen habet inquit, antiquissimum testimonium legis & Prophetarum. Nostra verò doctrina, quam rectiùs possumus Christi catholicam doctrinã appellare, ita non est noua, vt eam nobis antiquus dierum Deus & pater domini nostri Iesu Christi, monumentis vetustissimis in Euangelio & in Prophetarum atq; Apostolorum libris commendarit: eaq; nunc noua nemini videri possit, nisi si cui aut Prophetarum fides, aut Euangelium, aut Christus ipse videatur nouus. Istorum

verò religio, ſi ita antiqua & vetus eſt, vti eam ipſi videri volunt, cur vnam ab exemplis primitiuæ Eccleſiæ, ex antiquis patribus & concilijs veteribus non probant? Cur tam vetus cauſſa tam diu deſerta iacet ſine patrono? Ferrum quidem, & flammam ſemper habuerunt ad manum: de concilijs verò antiquis, & patribus, magnum ſilentium. Atqui abſurdum erat ab iſtis ita cruentis & feris rationibus incipere, ſi potuiſſent alia argumenta leuiora & mitiora inueniri. Quòd ſi illi ita prorſus fidunt vetuſtati, & nihil ſimulant, cur ante non ita multos annos, Ioannes Clement Anglus, aliquot folia vetuſtiſſimi patris & Græci Epiſcopi Theodoreti, in quibus ille perſpicuè ac luculenter docebat, naturam panis in Euchariſtia non aboleri, cùm putaret nullum aliud exemplar poſſe vſpiam inueniri, inſpectantibus aliquot bonis viris, & fide dignis, lacerauit & abiecit in focum? Cur negat Albertus Pighius, veterem patrē Auguſtinum rectè ſenſiſſe de peccato

Diſt. 27. quidam. De bono viduitatis cap. 10.

cato originis ? aut de matrimonio, quod poſt votum nuncupatũ ſit initum, quod Auguſtinus aſſerit eſſe matrimonium, nec poſſe reſcindi, illum errare, & fallum eſſe dicit, nec proba vti Dialectica? Cur nuper cùm excuderent veterem patrem Origenem in Euangelium Ioannis, ſextum illud caput, vbi illum credibile, vel potiùs certum eſt, contra ipſos de Euchariſtia multa tradidiſſe, integrũ omiſerunt: & librum mutilum potiùs quàm integrum, qui errores ſuos coargueret, dare maluerunt? An hoc eſt antiquitati confidere, antiquorum patrum ſcripta lacerare, ſupprimere, truncare, comburere? Operæprecium eſt videre, quàm pulchrè iſti cum illis patribus, quos iactare ſolent eſſe ſuos, de religione conueniant. Vetus conciliũ Elibertinum decreuit, ne quid, quod colitur à populo, pingeretur in templis. Vetus pater Epiphanius ait, eſſe horrendum nefas, & non ferendũ flagitium, ſi quis vel pictam, quamuis Chriſti ipſius imaginem, excitet in tẽplis

Cauſ. 27. 4. c. nuptiarum bonum.

In controuerſiis.

Liber hodie circumfertur mutilus.

Cap. 3.

Christianorum. isti imaginibus & statuis, quasi sine illis religio nulla sit, omnia templa sua, atq; omnes angulos compleuerunt. Veteres patres, Origenes & Chrysostomus, hortantur populum ad lectionem sacrarum literarũ, vt libros coëmant, vt de rebus sacris inter se, vxores cum viris, parentes cum liberis domi disputent. isti scripturas cõdemnant tanquam mortua elementa, & ab illis quantum maximè possunt, arcẽt populum. Veteres patres Cyprianus, Epiphanius, Hieronymus, si quis fortè vouerit se velle viuere vitam cælibem, & postea viuat impurè, nec possit incendia cupiditatum cohibere, satius esse dicunt, vt ducat vxorem, & sese castè gerat in matrimonio atque illud ipsum matrimonium, vetus pater Augustinus, ratum & firmum esse iudicat, nec oportere reuocari. isti eum, qui se voto semel obstrinxerit, quantumuis vratur postea, quantũuis scortetur, quãtumuis flagitiosè & perditè contaminetur, tamen illum non sinunt vxorem ducere: aut si fortè

Origenes in Leuiticum cap. 16. Chrysost. in Mat. primum hom. 2. In Ioan. hom. 31.

Epist. 11. Lib. 1. Cõt. Ap. hære. 61. De virginitate seruanda, ad Demetriadem.

fortè duxerit, tamen negant illud esse matrimonium: & satius multò, ac sanctius esse docent concubinam aut scortum alere, quàm ita viuere. Augustinus vetus pater querebatur de multitudine inanium cęremoniarum, quibus iam tũ videbat hominum animos, & conscientias opprimi. isti, quasi aliud nihil Deo curæ sit, ita cæremonias auxerunt in immensum, vt nihil iam penè aliud in illorum templis, & sacris relictum sit. Vetus pater Augustinus negat fas esse, monachum ignauum in otio degere: & specie ac simulatione sanctitatis, ex alieno viuere: & illum qui ita viuat, vetus pater Apollonius ait, latroni esse similem. isti monachorum habent armentáne dicã, an greges, qui cùm prorsus nihil agant, & ne simulent quidem, aut præ se gerant speciem vllam sanctitatis, tamen non tantùm viuant, sed etiam luxurientur ex alieno. Vetus Concilium Romanum decreuit, ne quis interfit sacris, quæ dicantur ab illo sacerdote, quem certum sit, alere con-

Ad Ianuarium.

De opere monachorũ.

Can. 3.

cubinam. isti & concubinas locant mercede Sacerdotibus suis, & ad illorum sacrilegia homines inuitos per vim adigunt. Veteres Ca-
Can. 8. nones Apostolorum illum Episcopum, qui simul & ciuilem magistratum, & Ecclesiasticam functionem obire velit, iubent ab officio summoueri. isti vtrunq; magistratum & obeunt, & obire omninò volunt, vel potiùs alterum, quem ab illis maximè obiri oportuit, non attingunt: nemo tamen est qui illos iubeat summoueri. Vetus Concilium Gangrense iubet, ne quis ita distinguat sacerdotem cælibem à marito, vt cælibatus causa alterum putet al-
In nouellis const. 23. & 146 tero sanctiorem. Isti eos ita distinguunt, vt à pio & probo viro qui vxorem duxerit, omnia sua sacra statim putent profanari. Vetus Imperator Iustinianus, iussit in sacro ministerio omnia clara, & quàm maximè arguta & expressa voce pronuntiari, vt fructus ex ea re aliquis ad populum redire posset. isti ne quid populus intelligat, omnia sua non tantùm obscura & summissa

ſummiſſa voce, ſed etiam aliena, & Barbara lingua muſſitant. Vetus concilium Carthaginenſe iubet, ne quid in ſacro cœtu legatur præter ſcripturas Canonicas. iſti ea legunt in templis ſuis, quæ ne ipſi quidem dubitant eſſe mera mendacia & inanes fabulas. Quòd ſi quis iſta infirma putat eſſe, ac leuia, quòd ab imperatoribus, & minutis quibuſdam Epiſcopis, & non ita plenis concilijs decreta fuerint, & Papæ magis auctoritate ac nomine delectatur, Iulius Papa diſertè vetat, ne ſacerdos, dum peragit ſacra myſteria, panem immergat in calicem, iſti contra decretum Iulij Papæ, panem diuidunt & immergunt. Clemens Papa negat fas eſſe Epiſcopo gerere vtrunque gladium: & ſi vtrunque, inquit, habere vis, & teipſum decipies, & eos qui te audient. iam Papa gladium vtrunque ſibi vendicat, & vtrunq; gerit: quare minus mirum videri debet, ſi illud ſecutum ſit, quod Clemens ait, vt ille & ſeipſum deceperit, & illos qui eum audie-

Tertium Carth. ca. 47.

De conſecr. diſt. 2. Cùm enim nemo.

rint. Leo Papa in vno templo vnam tantùm ait, fas esse Missam dicere vno die. isti in vno templo quotidie, sæpe denas, sæpe vicenas, sępe tricenas, sępe etiam plures Missas dicunt, vt miser spectator vix scire possit, quò se potissimùm debeat vertere. Gelasius Papa, si quis diuidat Eucharistiam, & cùm alteram parté suscipiat, abstineat ab altera, eum ait improbè facere, & sacrilegiũ cómittere. isti contra verbũ Dei, contraq́ue Gelasium Papam, alteram tantùm partem Eucharistiæ populo dari iubent, & in ea re, sacerdotes suos alligant sacrilegio. Quòd si illi hæc omnia vsu iam ipso antiquata esse dicent, & mortua, & nihil ad ista tempora pertinere, tamen vt omnes intelligant, quæ fides istis hominibus habenda sit, quaq́ue spe concilia ab illis conuocentur, videamus paucis, quàm probè curent ea, quæ proximis istis annis, recéti adhuc memoria, in publico concilio legitimè indicto, ipsi sanctè obseruanda esse decreuerunt. In concilio proximo

ximo Tridentino, vix ante annos quatuordecim, ſancitum eſt communibus ſuffragijs omnium ordinum, ne cui vni committerentur duo ſacerdotia vno tempore. Vbi nunc eſt illa ſanctio? An ea quoq; tam citò antiquata eſt & mortua? Nam iſti quidem non tantùm duo ſacerdotia, ſed etiam complura ſæpe monaſteria, & epiſcopatus modò binos, modò ternos, modò quaternos vni tribuunt, eiſque non tantùm indocto, ſed etiam ſæpe homini militari. In eodem cõcilio decretum eſt, oportere omnes epiſcopos docere Euangelium. iſti neque docent, neque in pulpitum vnquam aſcendunt, neque id putant quidquam ad munus ſuum pertinere. Quæ ergo eſt iſta pompa vetuſtatis? Quid de priſcorum patrum, quid de conciliorum nouorum veterũq; nominibus gloriantur? Quid videri volũt niti auctoritate illorum, quos cùm viſum eſt, pro libidine contemnunt? Sed geſtit animus cum Pontifice potiùs ipſo agere, & hęc illi coram in os dicere: Dic ergo nobis pie Põ-

tifex, qui omnia antiqua crepas, & omnes tibi vni addictos esse gloriaris: ex omnibus patribus quis vnquam te vel summum Pontificem, vel vniuersalem Episcopum, vel caput Ecclesiæ appellauit? Quis tibi traditum esse dixit vtrunque gladium? Quis te habere auctoritatem & ius conuocandi concilia? Quis vniuersum mũdum esse diœcesim tuam? Quis de tua plenitudine episcopos omnes accipere? Quis tibi datam esse omnem potestatem tam in cœlo, quàm in terra? Quis te nec à regibus nec à toto clero, nec ab vniuerso populo posse iudicari? Quis reges & Imperatores, de iussu & voluntate Christi, à te accipere potestatem? Quis te ita exquisita, & Mathematica ratione, septuagies septies maiorem esse maximis regibus? Quis tibi potestatem ampliorem tributam esse, quã reliquis patriarchis? Quis te Dominum Deum esse, aut non purum hominem, aut quiddam coagmentatum & concretum ex Deo & homine? Quis te vnũ fontem

De Maior. & obed. vnam sanctam In extrauag. Bonifacij 8. Durandus. Concil. Lat sub Iulio 2. Dist. 9. Innocentij. De Maior. & inobedi. solite. In extrauag. Iohn. 22 cap. Cùm inter nonnullos. In glossa finali. In edit. impressa Parisiis. 1503.

esse omnis iuris? Quis te imperiũ habere in purgatoriũ? Quis te pro tuo arbitrio imperare posse Angelis Dei? Quis te esse Regẽ regum, & Dominũ dominantiũ vnquam dixit? Possumus alia quoq; eodem modo, ex omni numero veterũ Episcoporũ & patrũ. Quis vnquam vnus te docuit, vel inspectãte populo, Missam priuatam dicere, vel Eucharistiam supra caput attollere, qua in re omnis nunc religio tua continetur: vel Christi sacramenta truncare, & contra eius institutum, atque expressa verba, altera parte populum fraudare? vtque semel finẽ faciamus, ex omnibus patribus, quis vnus te docuit Christi sanguinem, & sanctorum martyrum merita dispensare, & indulgentias tuas, atque omnia spatia Purgatorij, ceu merces in foro vendere? Soliti sunt isti sæpe reconditam quandam doctrinam suam, & multiplices variasque lectiones prædicare. Proferant ergo nunc aliquid si possunt, vt aliquid saltem legisse ac scire videãtur. Clamarunt sæpe fortiter in

Antonius de Rosellis.

omnibus circulis, omnes partes religionis ſuæ antiquas eſſe, & non tãtùm multitudine, ſed etiam conſenſu & continuatione omnium nationum, & temporum approbatas.

Oſtendant ergo aliquando antiquitatem iſtam ſuam: faciant, vt appareat iſta, quæ tantoperè prædicant eſſe tã latè propagata. Doceant omnes nationes Chriſtianas in ſuam iſtam religionem cõceſſiſſe. ſed fugiunt, vt iam antè diximus, à decretis ipſi ſuis: eaque quæ ante ita paucos annos ab ipſis in omnem æternitatem ſancita erant, tam breui tempore reſciderunt. Quid ergo illis fidendum eſt in patribus, in veteribus concilijs, in verbis Dei. Non habẽt, ô Deus bone, non habent ea, quæ ſe habere gloriantur: non antiquitatẽ, non vniuerſalitatem, nõ locorum, non temporum omnium conſenſum. Idque ipſi, etſi diſſimulatum potiùs cuperent, tamen non ignorant: immò etiam interdum non obſcurè confitentur. Itaque veterũ conciliorum, & patrum ſanctiones,

nes, aiunt eiuſmodi eſſe, vt interdū mutari poſſint: alijs enim temporibus Eccleſiæ, alia atque alia decreta conuenire. Atque ita ſeſe abdunt ſub nomine Eccleſiæ, & inani fuco miſeris mortalibus illudunt. Et mirum eſt, aut ita cœcos eſſe homines, vt iſta videre nō poſſint: aut ſi videant, ita eſſe patientes, vt ea tam facilè, tamque æquo animo poſſint ferre.

Sed cùm illa tanquam nimium iam vetera, & obſoleta iuberent eſſe irrita, alia quædam fortaſſe meliora atque vtiliora repoſuerunt. Solent enim dicere, ne Chriſtum quidem ipſum, aut apoſtolos, ſi reuiuiſcant, meliùs, aut ſanctiùs adminiſtrare poſſe Eccleſiam Dei, quàm quomodo nunc adminiſtratur ab ipſis. Repoſuerūt illi quidem alia: ſed quemadmodū Hieremias ait, Paleam pro tritico: eaq; vt ait Eſaias, quæ Deus ab illis non requiſiuit. Obturarunt omnes venas aquæ viuæ, & exciderunt populo Dei ciſternas ruinoſas, & lutulentas, plenas limo & ſordibus, quæ nec habent aquam

puram nec eam poterant cõtinere. Eripuerunt populo ſacram Cõmunionem : verbum Dei, vnde omnis cõſolatio petenda erat: verum cultum Numinis : rectum vſum ſacramentorum & precum : dederunt autem nobis de ſuo, quibus nos interim oblectaremus, ſales, aquas, ampullas, ſputa, ramuſculos, bullas, iubilęa, indulgentias, cruces, ſuffitus, & infinitum numerum cæremoniarum, & ludos, vt Plautus ait, Ludificabiles. In his illi rebus, omnem religionem collocarũt: his rebus docuerunt Deũ ritè placari poſſe: his abigi Dęmones: his confirmari hominum cõſcientias. Hæc videlicet ſunt pigmenta, & Myrothecia religionis Chriſtianæ. Hęc Deo videnti, grata & accepta ſunt: hæc oportuit in honorem venire, vt Chriſti & apoſtolorum inſtituta tollerentur. Atque, vt olim Rex impius Hieroboam, cùm cultum Dei ſuſtuliſſet, & populum ad aureos vitulos adduxiſſet, ne fortè poſteà mutarent voluntatem, & à ſe dilaberentur, & redirent Hieroſolymam ad templum

plum Dei, eos longa oratione cohortatus est ad constantiam. Hi, inquiens, Israël sunt Dij tui: Hoc pacto Deus vester iussit se à vobis coli. Graue autem vobis,& molestum erit, iter tam longinquum suscipere,& quotannis ad salutandum & colendum Deum ascendere Hierosolymam. Ita prorsus isti, cùm semel traditionùm suarũ causſa irritã fecissent legẽ Dei,ne populus postea oculos aperiret, & aliò dilaberetur, atque aliundè peteret certiorem aliquam rationem salutis suæ. O quoties acclamarunt hũc esse illum cultum, qui Deo placeat, quemq́; ille à nobis exigat, quoque iratus flecti velit! His rebus Ecclesię consensum cõtineri: his rebus omnia peccata expiari, & tranquillari conscientias: qui discesserit ab his, eum sibi nihil spei ad æternam salutem reliquisse! Graue autem ac molestum populo esse ad Christum, ad apostolos,ad veteres patres respicere,quidq́; illi velint aut iubeant, perpetuò attendere! Hoc, videlicet, est populum Dei ab infirmis

mundi elemẽtis, à fermento Scribarum & Phariſæorum, & ab humanis traditionibus abducere? Chriſti, atq; apoſtolorum iuſſa loco moueri oportuit, vt iſta ſuccederent? O iuſtam cauſſam, cur vetus & multis ſæculis probata doctrina antiquaretur, & in Eccleſiã Dei noua forma religionis inueheretur! Tamen, quidquid eſt, clamãt iſti, nihil oportere immutari: his rebus hominum animis ſatisfieri: Romanã Eccleſiam iſta decreuiſſe: eam errare nõ poſſe: Syluester enim Prierias ait, Eccleſiã Romanam eſſe normam & regulam veritatis: ſacras ſcripturas ab illa, & auctoritatem & fidem accipere. Doctrina, inquit, Romanæ Eccleſiæ, eſt regula fidei infallibilis, à qua ſacra ſcriptura robur accipit: Et indulgẽtiæ, inquit, auctoritate ſcripturæ non innotuerunt nobis, ſed innotuerunt auctoritate Romanæ Eccleſię, Romanorumq; Pontificũ, quæ maior eſt. Pighius etiam non dubitat dicere, iniuſſu Romanæ Eccleſiæ, ne clariſſimæ quidem ſcripturæ credẽdum eſſe.

pror-

prorsus, vt si quis istorum, qui latinè rectè ac purè loqui non possit, aliquid tamen in ea lingua pro forensi consuetudine celeriter & expeditè balbutiat, omnino dicat, ad eum nunc modum alijs etiam omnibus loquendum esse, quo antè multos annos Mammetrectus aut Catholicon locuti sint, quoq; adhuc ipsi vtãtur in foro. sic enim satis intelligi posse, quid dicatur, & hominum voluntati satisfieri: ridiculum autem esse, nunc tandem nouo dicendi genere turbare orbem terrarum, & Ciceronis aut Cæsaris, veterem in dicendo puritatem atque eloquentiam, reuocare.

Tantùm, scilicet, isti debent insciti̇æ ac tenebris superiorũ temporum. Multa, vt, ait quidem, habentur sępe in precio, tãtùm quòd dicata aliquando fuerint Deorum templis. Ita nos videmus multa hodie probari ab istis, & magnifieri, non quòd ea tanti esse iudicent, sed tãtùm quòd recepta fuerint consuetudine, & quodammodo dicata templo Dei. *Plinius.*

At Eccleſia, inquiunt, noſtra, errare nō poteſt. Id opinor, ita dicūt, vt olim Lacedęmonij ſolebant dicere, in tota ſua repub. nullum poſſe inueniri adulterum: cum reuera omnes potius eſſent adulteri, & incertis nuptijs, & vxoribus inter ſe communibus vterentur: aut vt hodie Canoniſtæ ventris cauſſa, ſolent de Papa dicere: Illum, cum ſit Dominus omnium beneficiorū, etſi precio vēdat epiſcopatus, monaſteria, ſacerdotia, & nihil à ſe gratis abire ſinat: tamen, cùm ea omnia dicat eſſe ſua, etiamſi maximè velit, nō poſſe committere Simoniam: Quàm autem id firmum ſit, quamque conſentaneè rationi dicatur, nos adhuc videre non poſſumus: niſi fortè, vt olim veteres Romani victoriæ, ita iſti veritati, poſtquam ea ſemel ad illos peruenisſet, alas, quibus aduolauerat, detraxerint, ne poſſet in poſterum auolare. Sed quid ſi illis Hieremias dicat, vt ſuprà commemorauimus, Hæc eſſe verba mendacij? Quid ſi idem rurſus dicat, illos ipſos, quos vinitores eſſe oportuit, diſſipaſſe,

Summa Anglica. Diſt. Papa.

Theodoricus de Schiſmate.

passe,ac perdidisse vineam Domini? Quid si Christus dicat: illos quibus maximè templum oportuit esse curæ, ex templo Domini feciſſe ſpeluncam latronum? Quòd si errare Ecclesia Romana non potest, felicitatem eius oportet maiorem esse,quàm istorum prudétiam. Ea enim est illorum vita,doctrina, diligentia, vt per eos quidé non tantùm errare Ecclesia, sed etiã funditus interire, & extingui possit. Profectò si errare Ecclesia ea potest, quæ à verbo Dei, quæ à iussis Christi, quæ ab Apostolorum institutis, quæ à primitiuæ Ecclesiæ exemplis, quæ à veterum patrum & conciliorum sanctionibus, quæ à suis ipsius decretis discesserit, quæ nullis, nec veteribus, nec nouis, nec suis,nec alienis, nec humanis,nec diuinis legibus teneri velit: certum est Ecclesiam Romanam non tantùm potuisse errare, sed etiam flagitiosè & turpiter errauisse.

At de nostris, inquient, fuistis, nunc autem apostatæ facti estis,& à nobis discessistis. Discessimus

quidem ab illis, & ea de re, & Deo opt. maximo gratias agimus, & nobis magnoperè gratulamur. At à primitiua Ecclesia, ab apostolis, à Christo non discessimus. Educati quidem sumus apud istos in tenebris & ignoratione Dei, vt Moses in disciplinis, & in sinu Ægyptiorum: De vestris fuimus inquit Tertullianus. fateor, nec mirum: fiunt enim, inquit, non nascuntur Christiani. Sed cur ipse de suis illis septem montibus, in quibus olim Roma stetit, descenderunt, vt in planicie potius, in campo Martio habitarent? Dicent fortasse, quòd iam aquarum ductus, sine quibus non possent commodè viuere, in illis montibus defeciissent. Dent isti sanè eam nobis veniam de aqua æternæ vitæ, quam volũt sibi dari de aqua puteali. Aqua iã apud istos defecerat: seniores vt Hieremias ait, mittebant paruulos suos ad aquas: at illi, cùm nihil inuenirent, miseri, & siti perditi, retulerunt vasa inania. Egeni, inquit Esaias, & pauperes quærebant aquas, sed eas nullas vspiam inue-

inuenerunt. Lingua illorũ ſiti iam aruerat. Iſti omnes canales,& ductus perfregerant: iſti obſtruxerãt omnes venas, & cœno, lutoque oppleuerant fontem aquæ viuæ: vtque olim Caligula occluſis omnibus horreis, publicam populo inediam,& famem: ita illi obturatis omnibus fontibus verbi Dei ſitim populo miſerabilem induxerant. Illi hominibus famem, vt ait Amos Propheta, ſitimque attulerant: non famem panis: non ſitim aquæ: ſed audiendi verbi Dei. Circumibãt miſeri quærẽtes ſcintillam aliquam diuinæ lucis, ad quam exhilararent conſcientias: at ea iam prorſus extincta erat:nihil potuerunt inuenire. Hæc erat conditio,hæc erat miſerabilis forma Eccleſiæ Dei: Miſerè in ea ſine Euangelio, ſine luce, ſine conſolatione vlla viuebatur.

Quare etſi diſceſſio illis noſtra moleſta eſt,tamẽ cogitare debent, quàm iuſta fuerit cauſſa diſceſſionis.Nã ſi dicent,ab ea ſocietate in qua fueris educatus, nullo modo fas eſſe diſcedere, facilè poſſunt

in noſtro capite & prophetas, & apoſtolos,& Chriſtum ipſum condemnare.Nam cur hoc etiam non queruntur,Lothum è Sodoma: Abrahamum è Chaldæa: Hebræos ex Ægypto: Chriſtum à Iudæis: Paulũ à Phariſęis diſceſſiſſe? Niſi enim iuſta aliqua poſſit eſſe cauſſa diſceſſionis,nihil videmus, cur nõ illi quoque poſſint eodem modo, factionis & ſeditionis accuſari.

Quòd ſi nos damnandi ſumus pro hæreticis, qui iſtorum imperata omnia non facimus, quid illi? qui tandem, aut quales videri debent, qui Chriſti & apoſtolorum imperata contemnunt? Si nos ſumus Schiſmatici, qui diſceſſimus ab iſtis, quo tandem illos nomine appellabimus, qui à Græcis,à quibus fidem acceperunt, ab Eccleſia primitiua, à Chriſto ipſo, ab apoſtolis, tanquam à parentibus diſceſſerunt? Nam Græci quidem, qui hodie profitentur religionem, & nomen Chriſti: etſi multa habeant contaminata, magnam tamen adhuc partem retinent eorũ, quæ acceperant ab apoſtolis.Itaq;

nec

nec priuatas habent Missas, nec truncata sacramenta, nec Purgatoria, nec Indulgentias. Pontificios verò titulos,& magnifica nomina tanti faciunt, vt quicunque eos imponat sibi, seq; vel vniuersalem Episcopum,vel Ecclesiæ totius caput velit appellari, eum illi non dubitent, & superbum hominem, & in omnes alios episcopos fratres suos cõtumelioſum,& Hæreticum esse dicere.

Iam verò cùm perspicuum sit, & negari non possit, istos ab illis à quibus Euangelium, à quibus fidem, à quibus religionem, à quibus Ecclesiam acceperũt, defecisse, quid causſæ est, cur nunc ad eosdem,tanquam ad fontes nolint reuocari? Cur quasi apostoli omnes, patresq; nihil viderint, ita illorum temporum similitudinẽ reformidant? An enim isti plus vident, aut Ecclesiam Dei pluris faciunt, quàm illi, qui ista tradiderunt? Nam nos quidẽ discessimus ab illa Ecclesia, in qua nec verbũ Dei purè audiri potuit, nec sacramenta administrari, nec Dei no-

men,vt oportuit, inuocari: quam ipsi fatentur multis in rebus esse vitiosam: in qua nihil erat quod quenquem posset prudentem hominem,& de sua salute cogitantē, retinere. Postremò ab Ecclesia ea discessimus quæ nunc est,nō quæ olim fuit: atque ita discessimus,vt Daniel è cauea leonum,vt tres illi pueri ex incendio: nec tam discessimus quàm ab istis,diris,& deuotionibus electi sumus.

Accessimus verò ad illam Ecclesiam, in qua ne ipsi quidem, si verè atq; ex animo loqui volunt, negare possunt, omnia castè ac reuerenter, & quantum nos maximè assequi potuimus, proximè ad priscorum temporum rationem administrari. Conferant enim Ecclesias nostras suasq; inter se: videbunt & se turpissimè ab apostolis, & nos ab ipsis iustissimè discessisse. Nos enim cum Christo, apostolis, & sanctis patribus Eucharistiam populo damus integram: isti,contra omnes patres, contra omnes apostolos, contra Christum ipsum cum summo,

mo, vt Gelasius ait, sacrilegio, sacramenta diuidũt,& alteram partem populo eripiunt.

Nos Cœnam dominicam ad Christi institutionẽ reuocauimus, eamque quammaximè, quãque plurimis communem, vtque appellatur, ita re ipsa communionem esse volumus: isti contra institutum Christi omnia immutarunt,& ex sacra communione priuatam fecerunt Missam: atque ita nos Cœnam præbemus populo, isti inane spectaculum.

Nos cum antiquissimis patribus affimamus, Corpus Christi non comedi nisi ab hominibus pijs & fidelibus & imbutis spiritu Christi: isti docent ipsissimũ corpus Christi re ipsa, vtque ipsi loquuntur realiter, & substantialiter, non tantùm ab impijs & infidelibus, sed etiam, quod horrendum dictu est, à muribus & canibus posse comedi.

Nos ita precamur in templis, vt, quemadmodum Paulus monet, populus scire possit quid precemur,& cõmunibus votis respõ- 2. Cor. 14.

dere, Amen. iſti vt æs tinniẽs, voces in templis ignotas, & peregrinas, ſine intelligentia, ſine ſenſu, ſine mente fundunt: & omninò id agunt, ne populus quidquam poſſit intelligere.

Et ne omnia diſcrimina commemoremus, ſunt enim propẽ infinita, nos ſcripturas ſacras conuertimus in omnes linguas: iſti eas vix extare patiũtur in vlla lingua. Nos inuitamus populum ad legendum, & audiendum verbum Dei: iſti abigunt. Nos cauſſam ab omnibus cognoſci volumus: iſti fugiunt iudicium. Nos ſcientia nitimur: iſti inſcitia. Nos luci fidimus: iſti tenebris. Nos colimus, vt par eſt, voces apoſtolorum & prophetarum: iſti comburunt. Poſtremò nos in Dei cauſſa Dei vnius iudicio ſtare volumus: iſti ſtare volunt ſuo. Quòd ſi illi hæc omnia tranquillo animo, & ad audiendum, diſcendumque comparato ſpectare velint, non tantùm probabunt inſtitutum noſtrum, qui relictis erroribus Chriſtum eiusque apoſtolos ſecuti ſumus, ſed

ſed ipſi etiam à ſe deficient, ſeque vltrò aggregabunt ad partes noſtras.

Atqui ſine ſacro Oecumenico concilio, nefas, inquient, fuit iſta tentare. Ibi enim eſſe omnem vim Eccleſiæ: ibi Chriſtum pollicitum eſſe ſeſe ſemper præſtò affuturum. Atqui ipſi mandata Dei & apoſtolorum decreta violarunt, vtque iam diximus, omnia propè, non tantùm inſtituta, ſed etiam dogmata primitiuæ Eccleſiæ diſſipauerunt, nihil expectato ſacro concilio.

Verùm quòd aiunt, nihil cuiquam fas eſſe innouare ſine concilio, quis tandem ſcripſit nobis iſtas leges? Aut vnde iſti hoc edictum habuerunt?

Ridiculè quidem fecit ille Rex, qui cum oraculo certus eſſet de ſententia, & voluntate ſummi Iouis, poſteà rem integrã retulit ad Apollinem, vt ſciret, an idem illi videretur, quod patri. Nos autem multò ineptiùs faceremus, ſi cùm Deum ipſum nobis in ſacroſanctis ſcripturis apertè loquẽtem audia- *Ageſilaus.*

mus,eiusque voluntatem & mentem intelligamus,postea, quasi id nihil sit, rem integrã referre velimus ad concilium, quod nõ aliud est,quàm quęrere an idem hominibus videatur quod Deo: & an homines velint mandata Dei auctoritate sua comprobare. Quid enim?nisi cõcilium velit & iubeat, verũ non erit verũ? aut Deus non erit Deus?Si Christus ab initio ita facere voluisset, vt nihil doceret, aut diceret inuitis episcopis, omnem autẽ doctrinam suam ad Annam & Caiphã retulisset, vbi nũc esset fides Christiana ? aut quis vnquam audisset Euãgelium ? Petrus quidẽ,quem Pontifex sępius, magisq; prędicare solet,quàm Iesum Christum,fidenter restitit sacro concilio. & satius, inquit, est obtemperare Deo,quam hominibus. Et Paulus, cum semel animo hausisset Euangelium, idq; nõ ab hominibus, neque per hominem, sed per solam voluntatem Dei,nõ deliberauit cum carne & sanguine, nec retulit ad cognatos aut fratres suos: sed statim abijt in Arabiam,

rabiam, vt diuina mysteria, Deo auctore, publicaret.

Nos quidem concilia,& episcoporum,doctorumq; hominũ conuentus & colloquia non contemnimus.Neq; ea quę fecimus,prorsus, sine episcopis aut sine cõcilio fecimus. Plenis comitijs res acta est longa deliberatione,frequenti synodo.De isto verò cõcilio,quod nunc à Pio Pontifice simulatur, in quo homines non appellati, non auditi,non visi,ita facilè condemnantur, quid nobis expectandum aut sperandum sit, non est difficile diuinare.

Nazianzenus olim, cùm suo tempore videret homines in huiusmodi conuẽtibus ita esse cęcos & obstinatos, vt abducerentur affectibus, & victoriam magis quærerent, quàm veritatem: disertè pronuntiauit,se nullius cõcilij vnquam exitum vidisse bonũ. Quid ille nunc,diceret,si hodie viueret, & istorũ conatus intelligeret? Nã tum quidé, etsi studebatur partibus,tamen & caussæ cognoscebãtur, errores manifesti omniũ par-

tium ſuffragijs communibus tollebantur. Iſti verò nec cauſſam diſceptari liberè volũt, nec quãtumcunq; ſit errorum, quidquam patiuntur immutari.

Id enim illi ſæpe, & ſine fronte iactare ſolent, Eccleſiam ſuam errare non poſſe: nihil eſſe in ea vitij: nihil eſſe nobis concedendum. aut, ſi quid ſit, tamen epiſcoporum & abbatum eſſe hoc iudicium: illos eſſe moderatores rerum: illos eſſe Eccleſiam Dei. Ariſtoteles ait, Spurios non poſſe facere ciuitatem. An autem ex iſtis effici poſſit Eccleſia Dei, ipſi videant. Certè nec legitimi ſunt abbates, nec genuini epiſcopi.

Sed ſint ſanè Eccleſia: audiantur in cõcilijs: ſoli habeant ius ſuffragrandi. Olim tamen cùm Eccleſia Dei, ſi ad iſtorum quidem Eccleſiam conferatur, ſatis cõmodè regeretur, vt Cyprianus ait, aduocabantur ad Eccleſiaſticarum cauſſarum cognitionem & preſbyteri & diaconi, & nonnulla etiã pars plebis.

Sed quid ſi iſti abbates & epiſcopi

copi nihil ſciant? Quid ſi quid ſit religio, quidque de Deo ſentiendum ſit, non intelligant? Quid ſi lex perierit à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus? Quid ſi, vt ait Micheas, nox illis ſit pro viſione, & tenebræ pro diuinatione? Quid ſi, vt Eſaias ait, omnes ſpeculatores ciuitatis facti ſunt cæci? Quid ſi ſalvim ſuam & ſaporem amiſerit? vtq; Chriſtus ait, ad nullum vſum ſit accommodus, ne ad id quidem vt abijciatur in ſterquilinium?

Ad Papam, ſcilicet omnia deferent, qui errare non poteſt. At illud primùm ineptum eſt, Spiritum ſanctum à ſacro concilio curriculo auolare Romam, vt ſi quid dubitet aut hæreat, & ſeſe explicare non poſſit, ab alio neſcio quo Spiritu doctiore conſilium capiat. Nam, ſi ita eſt, quid opus erat tot epiſcopos tãtis impenſis, tam longinquis itineribus, Tridẽtum hoc tempore conuocari? Conſultius multò erat, & ſatius certè multò, & breuius & commodius, vt ad Papam potius omnia reijcerent, & ſtatim ad illius ſacri pectoris ora-

culum deuenirent. Deinde etiam iniquum eſt, cauſſam noſtram à tot epiſcopis & abbatib⁹, ad vnius hominis iudicium deuoluere, eius præſertim, qui à nobis grauiſſimis criminibus accuſetur, nec adhuc cauſſam ſuam dixerit, & nos antequam vocaremur ad iudicium, ſine iudicio condemnarit. An ergo nos iſta fingimus? Aut iſta hodie non eſt ratio conciliorum? Aut nō omnia à ſacro concilio ad vnum Pontificem deferūtur: vt, quaſi tot ſentētijs, & ſubſcriptionibus nihil ſit actum, ille vnus poſſit addere, mutare, minuere, abrogare, approbare, relaxare, reſtringere, quidquid velit? Quorum ergo hominū ſunt hęc verba? cur epiſcopi & abbates, non ita pridem in proximo concilio Tridentino ita ad extremum decreuerunt: Salua ſemper in omnibus ſedis Apoſtolicæ auctoritate? Aut cur Paſchalis Papa ita inſolenter de ſe ſcribit: Quaſi, inquit, Romanæ Eccleſiæ legem concilia vlla pręfixerint: cùm omnia cōcilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem & facta ſint, & robur

De electione & electi poteſtate. ca. Significa.

acce-

acceperint,& in illorũ ſtatutis Romani Põtificis patienter excipiatur auctoritas? Si iſta rata eſſe volunt,cur concilia indicũtur? ſin ea iubẽt eſſe irrita, cur in iſtorum libris,quaſi integra relinquuntur?

Sed ſit ſanè Pontifex vnus ſupra omnia concilia, hoc eſt, ſit pars aliqua maior quàm totum: plus poſſit, plus ſapiat, quàm omnes ſui: & vel inuito Hieronymo, ſit vrbis vnius auctoritas maior quàm orbis terrarũ. At quid ſi ille de his rebus nihil viderit: & nec ſacras ſcripturas, nec veteres patres,nec cõcilia ſua vnquã legerit? Quid ſi ille,vt olim Papa Liberius, deficiat ad Arrianos:aut,vt nõ ante ita multos annos, Ioãnes Papa, de futura vita,& animarũ immortalitate impiè & nefariè ſentiat: aut vt olim Papa Zoſimus concilium Nicenum,ita ille nunc poteſtatis ſuæ augendę cauſſa,alia cõcilia corrũpat,&, quæ ne cogitata quidẽ vnquam fuerint,ea à ſanctis patribus deliberata & conſtituta eſſe dicat:vtq; Camotẽſis ait, Põtifices ſolitos eſſe ſępe facere,vim

Ad Euagrium.

adhibeat ſcripturis, vt habeat plenitudinem poteſtatis? quid ſi abijciat fidem Chriſtianam, & efficiatur apoſtata, quales Lyranus ait, multos fuiſſe Papas? Tamen ne Spiritus ſanctus ſtatim illi pulſabit pectus, atque etiam nolenti, & inuito accendet lumen ne poſſit errare? Aut ille erit fons omnis iuris? & omnis theſaurus ſapientiæ atque intelligentiæ in illo, tãquam in ſcrinio inuenietur? Aut, ſi iſta in illo non ſunt, potéſtne de rebus tantis rectè & commodè iudicare? Aut, ſi iudicare non poteſt, petit vt iſta ad ſe vnum omnia referantur? Quid ſi aduocati pontificum, abbates, & epiſcopi, nihil diſſimulent, ſed apertè ſe gerant pro hoſtibus Euangelij, & quod vident, videre nolint, & vim faciant ſcripturis, & videntes ac ſcientes deprauent atque adulterent verbum Dei: & ea quæ perſpicuè ac propriè dicta ſunt de Chriſto, nec poſſunt cuiquam mortalium alij conuenire, impurè atq; impiè ad Papam transferãt? Quid ſi dicant Papam eſſe omnia, & ſuper omnia:

Hoſtiẽ. ca. Quanto Abbas de Electione. ca. Venerabili.

aut

aut illum ea posse omnia, quæ Christus potest: & Papæ Christique vnum esse tribunal, & vnũ consistorium? aut illum esse lucem illam quæ venerit in mundum, quod Christus de se vno pronuntiauit, eumque qui malè agit odisse ac fugere illam lucem: aut alios episcopos omnes de eius accipere plenitudine? Postremò quid si non dissimulanter, aut obscurè, sed perspicuè & apertè decernant, contra expressum verbum Dei? An quidquid isti dicunt, statim erit Euangelium? An iste erit exercitus Dei? An ibi Christus præstò erit? An in istorum linguis natabit Spiritus sanctus, aut illi possunt verè dicere, Visum est Spiritui sancto, & nobis? Petrus quidẽ à Soto, & eius astipulator Hosius, nihil dubitant affirmare, concilium illud ipsum, in quo Christus Iesus adiudicatus est morti, habuisse Spiritum propheticum, Spiritum sanctum, Spiritum veritatis: nec falsum aut vanum fuisse, quod episcopi illi dixerunt: Nos habemus Legem, & secundum legem

Cornelius Episcopi. in Concilio Tridentino.

Durandus.

Hosius contra Brentium. lib. 2.

debet mori: Illos iudicasse (sic enim scribit Hosius) iudicij veritatem: omninoque iustum fuisse illud decretum, quo ab illis pronũciatum est, Christum dignum esse qui moreretur. Mirum verò est, nõ posse istos pro se dicere, & propugnare causam suam, nisi vnà etiam Annæ Caiphæque patrocinentur. Nam qui illud ipsum concilium, in quo filius Dei ad crucẽ ignominiosissimè condẽnatus est, legitimum dicent fuisse ac probũ, quod tandem illi conciliũ decernent esse vitiosum? Tamen qualia sunt istorũ cõcilia ferè omnia, necesse illis fuit, vt ista de Caiphæ, Annæq; cõcilio pronuntiarẽt. Verùm, an isti Ecclesiã nobis instaurabunt, ijdem ipsi Iudices, ijdemq; rei? An isti minuent ambitionem fastumq; suum? An ipsi seipsos eijcient, an contra se ferent sententiam, ne episcopi sint indocti, ne ventres pigri, ne cumulent sacerdotia, ne gerãt se pro principibus, ne bella gerant? An dilecti pontificum filioli abbates decernent, monachũ, qui suo sibi labore victũ non

non quærat,latronem esse?aut fas illi non esse,nec in ciuitatibus,nec in turba,nec ex alieno viuere: oportere monachũ humi cubare:oluſculo & ciceribus tueri vitam: incũbere literis, diſputare, orare, opus facere, ad Eccleſiæ miniſteriũ ſe parare? Eadem opera Phariſæi & Scribæ inſtaurabunt templũ Dei,& ex ſpelunca latronũ reſtituent nobis domum orationis.

Fuerunt ex ipſis aliqui, qui errores in Eccleſia complures deprehenderint: Adrianus Papa, Aeneas Syluius, Polus Cardinalis, Pighius, alijque vti iam diximus.Habuerunt poſtea concilium Tridenti, eodem loco, quo nunc indicitur. Conuenerunt epiſcopi complures,& abbates,& alij quos oportuit. Erant ſoli: quidquid ageretur, nemo erat qui obſtreperet. Noſtros enim homines ab omni conuentu prorſus excluſerãt. Sederunt ibi magna expectatione ſex annos. Primis ſex menſibus, quaſi id magnopere opus eſſet, multa de ſacroſancta Triade, de Patre,de Filio,de Spiritu ſãcto,pia

quidem, ſed non ita illo tempore neceſſaria, decreuerant. Interim tamen ex tot erroribus tam perſpicuis, tam confeſſis, tam manifeſtis, quem vnum errorem correxerunt? A quo genere idololatriæ populum reuocarunt? Quam ſuperſtitionem ſuſtulerunt? Quam partem tyrannidis & pompæ ſuæ minuerunt? Quaſi verò iam orbis terrarum non videat conſpirationem iſtam eſſe, non concilium: & iſtos epiſcopos, quos nunc ſibi Pontifex aduocauit, prorſus iuratos & addictos eſſe eius nomini: nec vnquam quidquam facturos, niſi quod illi placere, & ad eius potentiam augendam facere, & illum velle videant: aut non ibi numerari ſententias potiùs quàm appendi: aut non meliorem partem ſæpe à maiore ſuperari. Itaq; ſcimus multos ſæpe bonos viros, & catholicos epiſcopos, cùm huiuſmodi concilia indicerentur, & apertè factionibus & partibus inſeruiretur, & ſcirent ſe tantùm luſuros eſſe operam, aduerſariorum animos prorſus eſſe obfirmatos, nihil

nihil posse promoueri, manssisse domi. Athanasius, cùm vocatus esset ab Imperatore ad concilium Cęsariense,& videret se ad infesta aduersariorum suorum odia venturum esse, adesse noluit. Idem postea cùm venisset ad concilium Syrmianum, & ex hostium suorũ ferocia, atque odio, animo rei euentum præsagiret, statim sarcinas collegit, atque abijt. Ioannes Chrysostomus, quamuis quaternis literis ab Imperatore Arcadio vocatus esset ad concilium Arrianorum, tamen domi se continuit. Cùm Hierosolymorũ Episcopus, Maximus, sederet in concilio Palæstino, eum senex Paphnutius manu apprehensum eduxit foras. Non est fas, inquiens, nobis consultare de his rebus, cum hominibus impijs.

Theodoretus Lib.1. cap.28.

Tripar.li. 10.ca.13.

Euseb.lib.1. cap.17.

Ad concilium Syrmianum, à quo se subduxit Athanasius, occidentis episcopi venire noluerunt. Cyrillus ab illorum, qui Patropassiani dicebantur, concilio, per literas appellauit. Ad Mediolanẽse concilium Episcopus Treuerẽ-

Tripar.Zozome.li.5. cap.15.

sis Paulinus, alijque complures, cùm viderent conatus & potentiã Auxentij, venire recusarunt. Frustra enim videbant se ituros eò, vbi non ratio, sed factio audiretur: & vbi caussæ non iudicio, sed studio disceptarentur.

Atq; illi quantumuis habeant infestos & obstinatos aduersarios, tamen si venissent, audiri saltem in concilio liberè potuissent.

Nunc autem cùm nemo nostrum ne sedere quidem, aut omnino videri in istorum consessu, ne dum liberè audiri possit, cùm pontificum legati, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates omnes cõiurati, omnes eadem culpa constricti, omnes eodẽ sacraméto obstricti, soli sedeant, & soli ius habeant ferendi suffragij: & postremò quasi ipsi nihil egerint, omnia sua iudicia Papæ vnius voluntati, libidiniq; subijciant: videlicet, vt ille, quẽ oportuit potius caussam dicere, de seipso pronunciet: cùm vetus illa, & Christiana libertas, quã æquum erat in Christianis cõcilijs esse maximam, prorsus de

conci-

cilio ſublata ſit : mirari hodie non debent homines prudẽtes ac pij, ſi nos id nũc facimus, quod olim in ſimili cauſſa, à tot patribus, & catholicis epiſcopis factum vidẽt: vt quoniam audiri in concilio non poſſumus, & principum legati habẽtur ludibrio, & nos omnes, quaſi res iam antea confecta & conſtituta ſit, ante iudicium condemnamur, domi manere malimus, & rem omnẽ Deo cõmittere, quàm eò proficiſci, vbi nec locum habituri ſimus, nec quidquã poſſimus promouere. Verùm noſtram iniuriam patienter & ſedatè ferre poſſumus. Sed cur reges Chriſtianos & pios Principes excludunt à cõſeſſu ſuo? Cur eos vel ita inciuiliter à ſe, vel cõtumeliosè dimittunt, vt quaſi homines Chriſtiani nõ ſint, aut iudicare nõ poſſint, nolint eos religionis Chriſtianæ cauſſam cognoſcere, & Eccleſiarũ ſuarũ ſtatũ intelligere, aut ſi auctoritatem ſuam interponant, & faciant, id quod poſſunt, quod iubẽtur, quod debẽt, quodq; & Dauidẽ & Salomonẽ, & alios bonos principes fe-

ciſſe ſcimus, vt ipſis aut dormientibus, aut nefariè reſiſtentibus, ſacerdotum libidinem coerceant, eoſque & ad officium faciendum adigant, & in officio contineant: vt idola euertant: vt ſuperſtitiones minuant: vt Dei cultum inſtaurent, cur ſtatim clamant, illos omnia turbare, in alienum officium irrumpere, & improbè atque immodeſtè facere? Quæ ſcriptura principem Chriſtianum ab huiuſmodi cauſſarum cognitione vnquam repulit? Quis præter iſtos ſolos vnquam iſta iura decreuit? At ciuiles, inquient, principes Remp. atque arma tractare didicerunt, religionis myſteria non intelligunt. Quid ergo Papa hodie aliud eſt, quam Monarcha aut Princeps? Quid cardinales, quos nunc vix alios eſſe fas eſt, quàm principum & regum filios? Quid patriarchæ, quid magna ex parte archiepiſcopi, quid epiſcopi, quid abbates in regno Pontificio aliud hodie ſunt, quàm ciuiles Principes, quàm duces, quàm comites, quocunque incedant, magnificè ſtipati

ſtipati, ſæpe etiam torquati, & cathenati.

Amictum quidem habent illi interdum aliquem, cruces, columnas, galeros, tiaras, pallia, quam pompam veteres epiſcopi, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Ambroſius, non habebant. Præter iſta verò quid docent, quid dicunt, quid faciunt, quid viuunt, quod deceat non tantùm epiſcopum, ſed etiam hominem Chriſtianum? An tanti eſt titulum inanem gerere, & mutata ſolùm veſte, appellari epiſcopum?

Certè illis ſolis, qui iſta nec ſciunt, nec ſcire omnino volunt, nec, niſi quod ad culinam & ventrem attinet, partem vllam religionis teruntij faciunt, permitti rerum omnium ſummam, illos ſolos iudices fieri, & tanquam cæcos in ſpecula collocari: Principem verò Chriſtianum, rectè ſentientem, ſtare truncum & ſtipitem, non ſuffragari, non ſententiam dicere, tantùm quid illi velint aut iubeant, obſeruare, ſine auribus, ſine oculis, ſine animo, ſine pectore:

quidquid ab iſtis imponatur, ſine exceptione recipere, & cæco iudicio imperata facere, quantumuis ea blaſphema ſint atq; impia, etiam ſi eos iubeant religionem vniuerſam extinguere, & Chriſtum ipſum in crucem tollere, & ſuperbum,& cõtumelioſum,& iniquum eſt, & à principibus Chriſtianis, & prudentibus non ferendum. Quid enim? An Caiphas & Annas iſta videre poſſunt, Dauid, & Ezechias non poſſunt? & an Cardinali, homini militari & ſanguinem ſpiranti, in concilio ſedere licet, Imperatori, aut Regi Chriſtiano non licet? Nam nos quidem, nihil noſtris magiſtratibus tribuimus aliud, quàm quod illis & ex verbo Dei tributum ſcimus,& optimarum rerumpub.exemplo comprobatum. Præterquã enim quòd principi fideli à Deo mãdata eſt cura vtriuſque tabulæ,vt intelligat, ad officium ſuum non ciuilem tantùm rem, ſed etiam ſacram & Eccleſiaſticam pertinere: præterquam quòd Deus ſæpe Regem,ac diſertè iubet lucos ſuccidere,

ſuccidere, idolorum ſtatuas & aras euertere, librum Legis ſibi deſcribere, quodq́ue illum Eſaias ait, Eccleſiæ patronum, & nutritium eſſe oportere: Pręter, inquam, hęc omnia, ex hiſtorijs, & optimorum temporum exemplis videmus, pios principes procurationem Eccleſiarum ab officio ſuo nunquam putaſſe alienam.

Moſes, ciuilis magiſtratus, ac ductor populi, omnem religionis, & ſacrorum rationem, & accepit à Deo, & populo tradidit, & Aaronem Epiſcopum de aureo vitulo, & de violata religione, vehementer & grauiter caſtigauit. Ioſue, & ſi non aliud erat, quàm magiſtratus ciuilis, tamẽ cùm primùm inauguraretur, & præficeretur populo, accepit mandata nominatim de religione, deq́ue colendo Deo. *Exod. 32.* *Ioſu. 1.*

Dauid Rex, cùm omnis iam religio, ab impio rege Saule prorſus eſſet diſſipata, reduxit arcam Dei, hoc eſt, religionem reſtituit: nec tantùm adfuit vt admonitor aut hortator operis, ſed etiam Pſalmos & hymnos dedit, & *2. Par. 13.*

classes disposuit, & pompam instituit, & quodammodo præfuit sacerdotibus.

2.Par.6. Salomon Rex ædificauit templum Domino, quod eius pater Dauid animo tantùm destinauerat: & postremò orationem egregiam habuit ad populum de religione, & cultu Dei: & Abiatharũ episcopum postea summouit, & in eius locum Sadocum surrogauit. cumque postea templum Dei fœdum in modum esset sacerdotum vitio & negligentia contaminatũ, Ezechias illud Rex iussit, à ruderibus & sordibus repurgari, accendi lumina, suffitus adoleri, & veteri ritu sacra fieri: aeneum etiam serpentem, qui tum à populo impiè colebatur, tolli, & in puluerem redigi. Ioſaphat Rex, excelsa & lucos, quibus impediri videbat cultum Dei, & populum à communi templo, quod erat Hierosolymis, ad quod ex omni parte Regni quotannis eundum erat, priuata superstitione retineri, euertit & sustulit. Iosias Rex, diligenter admonuit sacerdotes & episcopos

3.Reg.8.
2.Par.29.
4.Reg.18.
2.Par.17.
4.Reg.23.

officij

officij sui. Ioas Rex, repressit luxũ & insolentiam sacerdotum. Iehu, impios prophetas neci dedit. Et, ne plura ex sacris scripturis exempla commemoremus, ac potius à Christo nato quemadmodũ in Euangelio Ecclesia administrata sit, consideremus. Olim Imperatores Christiani indicebant Episcoporum concilia: Constantinus, Nicenum: Theodosius primus, Constantinopolitanum: Theodosius secundus, Ephesinum: Martianus, Chalcedonense. cumque Ruffinus allegasset Synodũ, quasi quæ pro se faceret, eius aduersarius Hieronymus, vt eum refutaret, Doce, inquit, quis eam Imperator iusserit conuocari. Idem in Epitaphio Paulæ citat literas Imperatorum, qui episcopos Latinos Græcosque Romam accersiri iusserint. 4. Reg. 12. 4. Reg. 20.

Omnino per annos quingentos Imperator solus agebat conuentus sacros, & episcoporum concilia celebrabat. Quo magis nunc miramur importunitatem Episcopi Romani, qui, quod

sciat, integris rebus, fuisse ius Imperatoris, nunc autem postquam Reges in partem Cæsareæ maiestatis deuenerunt, esse ius commune omnium principum, id ita temerè vni adscribat sibi, & satis esse putet voluntatem suam de habendo concilio cum Principe orbis terrarum viro, tanquam cum famulo suo communicare.

Vt Pius 4. in Bulla sua ad Impe. Ferdinandum.

Quòd si Imperatoris Ferdinandi modestia tanta est, fortasse, quòd artes Pontificias non satis norit, vt hanc iniuriam ferre possit, Pontifex tamen pro sua sanctitate, iniuriam illi facere, & ius sibi alienum arrogare non debebat.

At conuocabat quidem tum, inquiet aliquis, Imperator concilia, quòd Romanus Episcopus nõdum ad istam magnitudinẽ peruenisset, tamen ne tum quidem aut vnà sedebat cum Episcopis in concilio, aut omnino in deliberatione auctoritatem suam vllam in partem interponebat. immò verò, vt Theodoretus ait, Imperator Constantinus, in concilio Niceno

Hist. Eccle. lib. 1. cap. 5.

non

non solùm vnà sedebat, sed etiam episcopos, quemadmodum causſa ex Apostolicis, Propheticisque literis cognoscenda esset, admonebat. In disputationibus, inquit, de rebus diuinis, propositam nobis habemus, quam sequamur, doctrinam Spiritus sancti. Euangelici enim & Apostolici libri, & Prophetarum oracula satis ostendunt, quid nobis de voluntate Dei sit sentiendum. Theodosius Imperator, vt ait Socrates, non solùm sedit inter episcopos, sed etiã causſæ disceptationi præfuit, & Hæreticorum scripta lacerauit, & Catholicorum sententiam comprobauit

Lib. 1. cap. 5.

Socrates lib. 5. cap. 10.

In Chalcedonensi concilio magistratus ciuilis Dioscorum, Iuuenalem, Thalassium, episcopos sua sententia pro Hæreticis condemnauit, eosque de illo gradu Ecclesiæ deijciendos esse censuit.

Actione 2.

In Constantinopolitano concilio 3. ciuilis magistratus Constantinus, non solùm sedit inter episcopos, sed etiam subscripsit cum episcopis: Legimus, inquit, &

ſubſcripſimus. In concilio Arauſicano. 2. Legati principum viri Patricij non tantùm ſententiam de religione dixerunt, ſed etiam inter epiſcopos ſubſcripſerunt. Sic enim in illo concilio ſcribitur ad extremum: Petrus Marcellinus, Felix, Liberius, viri clariſſimi, & illuſtres præfecti Prætorij Galliarum, atque patricij conſentientes, ſubſcripſerunt. Syagrius, Opilio, Pantagathus, Deodatus, Cariatho, Marcellus viri clariſſimi ſubſcripſerunt.

Quòd ſi prefecti Prętorij, & viri Patricij, ſubſcribere in concilio potuerunt, Imperatores & Reges non potuerunt? Non ſanè opus erat, rem ita perſpicuam, tot verbis & tam prolixè proſequi, niſi nobis res cum illis eſſet, qui omnia clariſſima, etiam ea, quæ vident, quę-que oculis vſurpant, tamen, contentionis & vincendi ſtudio negare ſolent. Imperator Iuſtinianus legem tulit de corrigendis moribus, & de frenanda inſolentia ſacerdotum, & quamuis eſſet Chriſtianus & catholicus Imperator

rator, tamen duos Papas ſucceſſores Petri, vicarios Chriſti, Syluerium & Vigilium, de Papatu deiecit.

Iam verò qui auctoritatem ſumunt in epiſcopos: qui à Deo accipiunt mandata de religione: qui reducunt arcam Dei, componunt ſacros Pſalmos, præſunt ſacerdotibus, ædificant templa, habent conciones de cultu Dei: qui templa repurgant, demoliuntur excelſa, incendunt lucos: qui ſacerdotes admonent officij, & illis ſcribunt leges vitæ: qui prophetas impios occidunt: qui epiſcopos ſummouent: qui cogunt concilia epiſcoporum: qui cum epiſcopis vnà ſedent, eoſque quid agendum ſit, inſtituunt: qui epiſcopum hæreticum adiudicant ſupplicio: qui de religione cognoſcunt: qui ſubſcribunt: qui pronunciant: atque hæc omnia, non alieno iuſſu, ſed nomine ſuo, & rectè, & piè faciunt, an ad eos dicemus religionis curam non pertinere? aut magiſtratum Chriſtianum, qui hiſce rebus ſeſe admiſ-

ceat, aut improbè, aut immodestè, aut impiè facere? His rebus Imperatores & Reges antiquissimi, & Christianissimi sese admiscuerũt: non tamen ea caussa vnquam notati sunt aut impietatis, aut immodestiæ. Et quis quærat, vel Principes magis catholicos vel exempla illustriora?

Quòd si hoc illis licebat, cùm essent ciuiles tantùm magistratus, & præessent rebus publicis, quid hodie peccauerunt nostri Principes, quibus, cùm eo loco sint, idem tamen non liceat? Aut quæ tanta vis doctrinæ, iudicij, sanctitatis est in istis, vt præter consuetudinem omnium veterum, & catholicorum episcoporum, qui cum principibus viris de religione deliberarunt, nunc principes Christianos à caussæ cognitione, & à suo congressu reijciant? Sed rectè illi cauent sibi, regnoq; suo, quod alioqui vidét breui esse ruiturum. Nam si illi, quos Deus in altissimo gradu collocauit, viderent, atque intelligerent istorum artes: contemni ab illis iussa Christi: obscurari

rari & extingui lucem Euangelij: sibi fucum fieri, imprudentibus illudi, atque obstrui aditum ad regnum Dei? nunquam illi se vel ita superbè despici, vel ita contumeliosè haberi ludibrio, ita facilè paterentur. Nunc autem illi eos inscitia & cœcitate obstrictos sibi habent atque obnoxios.

Nos quidem, vti diximus, de mutanda religione, nihil temerè aut insolenter, nihil nisi cunctanter, & magna cum deliberatione fecimus: neque id vnquam animum induxissemus facere, nisi nos & manifesta, atque indubitata voluntas Dei nobis in sacrosanctis scripturis patefacta, & salutis nostræ ratio coëgisset. Etsi enim discessimus ab illa Ecclesia, quam isti appellant Catholicam, & ea re, nobis apud illos, qui iudicare non possunt, inuidiam faciunt, tamen id satis est nobis, satisque esse debet homini prudenti & pio, & de æterna vita cogitanti, nos ab ea ecclesia discessisse, quæ errare potuerit, quam Christus,

qui errare non poteſt, tantò antè prædixerit erraturam, quamque nos ipſi oculis perſpicuè videbamus à ſanctis patribus, ab Apoſtolis, à Chriſto ipſo, à primitiua & catholica Eccleſia diſceſſiſſe. Acceſſimus autem quantùm maximè potuimus, ad Eccleſiam Apoſtolorum, & veterum catholicorum epiſcoporum, & patrum, quam ſcimus adhuc fuiſſe integram, vtque Tertullianus ait, incorruptam virginem, nulla dum idololatria, nec errore graui ac publico contaminatam: nec tantùm doctrinam noſtram, ſed etiam Sacramenta, precumque publicarum formam, ad illorum ritus & inſtituta direximus: vtq; Chriſtum ipſum, & omnes ferè pios feciſſe ſcimus, religioné ab iſtis turpiter neglectam & deprauatam, ad originem & ad primordia reuocauimus. Inde enim putauimus inſtaurationem petendam eſſe, vnde prima religionis initia ducta eſſent. Hæc enim ratio, inquit antiquiſſimus pater Tertullianus, valet aduerſus omnes Hæreſes, Id

eſſe

esse verum, quodcunque primũ: id esse adulterum quodcunque posterius. Irenæus sæpe ad antiquissimas Ecclesias prouocauit, quæ Christo fuissent viciniores, quasque credibile vix esset, errauisse. Iam verò, cur ea hodie ratio non initur? Cur ad antiquarum Ecclesiarum similitudinem non redimus? Cur id à nobis hodie audiri non potest, quod olim in concilio Niceno, à tot episcopis, & catholicis patribus, nullo refragante, pronunciatum est, τὸ ἀρχαῖα κρατείτω? Esdras cùm reficere vellet ruinas templi, non misit Ephesum, quamuis ibi esset Dianæ templum pulcherrimum, & ornatissimum: cumque vellet sacra & cæremonias restituere, non misit Romam, quamuis fortasse audisset ibi esse Hecatombas, Solitaurilia, Lectisternia, Supplicationes, & libros Numæ Pompilij rituales. Satis ille sibi putauit fore, si exemplar veteris templi, quod ab initio Salomon ad Dei præscriptũ excitauerat, & veteres illos ritus ac cæremonias, quas Deus ipse

Mosi nominatim scripserat, haberet ante oculos,& sequeretur.

Aggæus propheta, cum iam templum ab Esdra refectum esset, & populo caussa oblata satis iusta videri potuisset, sibi de tanto Dei optimi maximi beneficio gratulandi, tamen excussit omnibus lacrymas, quòd qui erant adhuc superstites, & priora templi ædificia, antequam à Babylonijs diriperetur, viderant, meminissent, multum adhuc ab ea pulchritudine abesse, quæ olim fuerat. Tum enim demùm putassent, templum egregiè instauratum, si ad pristinum exemplar, & veterem templi maiestatem respondisset.

Diuus Paulus vt Cœnam Domini,quam Corinthij iam tũ cœperant corrumpere, repurgaret, proposuit illis institutionem Christi, quam sequerentur, Id inquit, ego vobis tradidi, quod acceperam â Domino. Et Christus, vt Pharisæorum errorem refelleret, Ad initia inquit, redeundum est: ab initio non fuit sic.

Vtque

Vtque ſacerdotum ſordes, & auaritiam coargueret, & templum purgaret, Hęc inquit, ab initio, domus orationis fuit, vt populus omnis piè & caſtè precaretur: atque ita vos oportebat nunc quoque eam inſtituere. Non enim ea cauſſa extructa fuit, vt eſſet ſpelunca latronum.

Sic omnes in ſacris ſcripturis pij, & laudati Principes, eo maximè nomine laudati ſunt, quòd ambulaſſent in vijs Dauid patris ſui, videlicet, quòd ad primordia & ad fontes redijſſent, & religionem in integrum reſtituiſſent.

Itaque nos cùm videremus omnia ab iſtis prorſus eſſe peſſundata, & in templo Dei præter miſeras ruinas nihil eſſe reliqui, conſultiſſimum eſſe duximus, vt illas nobis Eccleſias proponeremus, quas certò ſciremus, & non erraſſe, & Miſſas priuatas, & preces ignotas, ac barbaras, & iſtam ſacrorum corruptionem, atq; alias ineptias non habuiſſe.

Et cùm templũ Domini cupe-

remus in integrum reſtitutum, nó aliud fundamentum quærere voluimus, quàm quod iam olim ab Apoſtolis ſciremus eſſe iactum, quod eſt Seruator noſter Ieſus Chriſtus.

Cùmque audiremus Deum ipſum nobis loquentem in verbo ſuo, & videremus exempla illuſtria veteris & primitiuæ Eccleſię, incerta autem eſſet Concilij generalis expectatio, & euẽtus multò incertior: maximè verò cùm certi eſſemus de voluntate Dei, & nefas eſſe duceremus nimiùm ſolicitos eſſe atque anxios de ſententijs hominum, non potuimus amplius cum carne & ſanguine deliberare: illud potius fecimus, quod & rectè poſſet fieri, & à pijs hominibus, & catholicis epiſcopis ſæpe multis factum eſſet: vt Prouinciali ſynodo noſtris Eccleſijs proſpiceremus. Sic enim veteres patres ſcimus ſolitos eſſe experiri, antequam ad publicũ orbis terrarũ conciliũ veniretur. Extant hodie Canones ſcripti, in concilijs municipalibus, Carthagini

ſub

sub Cypriano, Ancyræ, Neocæsariæ, Gangræ, etiam in Paphlagonia, vt quidam putant, antequam Niceni concilij Oecumenici nomen auditum esset. Ad hunc modum olim sine concilio generali statim domi priuata disceptatione occursum est Pelagianis,& Donatistis. Sic cùm Imperator Constãtius apertè studeret Auxentio Arrianarũ partium Episcopo, Athanasius Episcopus Christianus,non ad concilium generale, in quo videlicet propter Imperatoris potẽtiam, & studium partium videbat nihil posse fieri,sed ad clerum, populumque suum, hoc est, ad Prouincialem synodũ prouocauit. Sic decretum est in concilio Niceno, vt in singulos annos bis, in Carthaginẽsi, vt minimùm semel episcoporum conuentus, in singulis prouincijs haberẽtur: quod Chalcedonense concilium ait,ea caussa fuisse factum, vt si qui errores, aut abusus vspiam emersissent, statim in ipso vestigio, vbi nati fuissent, extinguerentur. Ita, cùm Secundus,& Palladius Aquileïense con-

cilium,quod nõ esset generale ac publicum, repudiarẽt, Ambrosius episcopus Mediolanensis respondit,Non debere illud nouum cuiquam videri, aut peregrinum, si Occidentis episcopi cõuocent Synodos,aut agant conuentus Prouinciales. id enim anteà & ab Occidentalibus episcopis non rarò, & à Græcis sæpe factum esse. Ita Carolus Magnus Imperator concilium habuit prouinciale in Germania cõtra concilium Nicenum secundum, de tollendis imaginibus. Nec nobis quidẽ prorsus inaudita, aut noua est ea ratio. Nos enim habuimus aliquando in Anglia synodos Prouinciales, & domesticis legibus Ecclesias nostras ordinauimus.Quid multis? Certè concilia illa plenissima & maxima, de quibus isti solent tantoperè gloriari,si cum omnibus Ecclesijs, quæ per totum orbem terrarum agnoscunt,& confitentur nomen Christi,conferãtur, quid obsecro aliud videri possunt, quàm priuata quædam episcoporũ concilia,& synodi Prouinciales?Nam etsi

etsi fortè Italia, Gallia, Hispania, Anglia, Germania, Dania, Scotia conueniat: absit autem Asia, Græcia, Armenia, Persia, Media, Mesopotamia, Ægyptus, Æthiopia, India, Mauritania, quibus in locis omnibus, & Christiani homines multi sunt, & episcopi: quomodo potest cuiquam sano huiusmodi concilium videri Generale? Aut cùm tot partes orbis absint, quomodò possunt verè dicere, se habere consensum orbis terrarum? Aut quale tandem erat illud concilium proximum Tridẽtinum, aut quomodo dici potuit generale, cùm ad illud ex omnibus regnis & regionibus Christianis, quadraginta tantùm episcopi cõueniissent, & ex illis aliqui ita diserti, vt remittendi esse viderentur ad Grammaticos: ita verò docti, vt nunquam perlegerint sacras literas. Quidquid est, veritas Euangelij Iesu Christi, non pendet à cõcilijs, aut, vt Paulus ait, ab humano dic. Quòd si illi, quibus Ecclesiam Dei curæ esse oportuit, sapere nolint, & officio suo de-

fuerit, atque animos ſuos contra Deum & eius Chriſtum obfirmauerint, & rectas vias domini peruertere perrexerint, Deus lapides excitabit, & pueros infantes diſertos faciet, vt ſemper exiſtant aliqui, à quibus iſtorum mendacia refutentur. Poteſt enim Deus, non ſolùm ſine concilijs, ſed etiam inuitis concilijs, & tueri, & promouere regnum ſuum. Multæ, inquit Salomon, ſunt cogitationes in humano corde: ſed Domini conſilium manet firmum. Non enim eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt concilium contra Dominum. Humanis operibus, inquit Hilarius, extructa non durant: aliter ædificanda, aliter conſeruanda Eccleſia eſt. Ea enim poſita eſt in fundamentis apoſtolorum & prophetarum, & continetur vno angulari lapide, Chriſto Ieſu. Multò verò clariſſimè & ad hæc tempora appoſitiſſimè D. Hieronymus, Quoſcunque, inquit, Diabolus deceperit, & quaſi ſuaui & pernicioſo carmine Sirenarum illexerit ad dormiendum, eos excitat ſermo di-

In prophetã Naum cap. 3.

diuinus, & dicit: Surge qui dormis, eleuare, & illuminabit te Christus. In aduentu ergo Christi, & sermonis Dei, & doctrinæ Ecclesiasticæ, & consummationis Niniuæ & speciosissimę meretricis, eleuabitur populus & properabit, qui sub magistris antea fuerat sopitus: & ibit ad montes scripturarum: ibi inueniet montes, Mosen, Iesum filium Naue: montes, prophetas, montes Noui testamenti, apostolos & Euangelistas. Et cùm ad tales montes confugerit, & in huiusmodi mõtium fuerit lectione versatus, si non inuenerit qui eum doceat (messis enim erit multa, operarij pauci) tamen & populi studium comprobabitur, quòd confugerint ad huiusmodi montes, & magistrorum negligẽtia coarguetur. Hæc Hieronymus ita perspicuè, vt nihil opus sit interprete: ita ad ea, quæ nos iam oculis videmus euenisse, accommodatè, vt nobis quidem videatur, vniuersum statum temporum nostrorum, & ornatissimæ illius meretricis Babylonicæ ruinam, & Ecclesiæ Dei

instaurationem,& cęcitatem,atq; ignauiam episcoporum, & studiũ atque alacritatẽ populi,quasi Spiritu prophetico prædicere, & ante oculos nostros constituere voluisse. Quis enim tam cæcus est, vt non videat istos illos magistros esse, à quibus populus, vt Hieronymus ait, in errorẽ inductus sit, & cõsopitus: aut Niniuen istorum Romam pulcherrimis aliquando fucatam coloribus, nunc detracta persona, & melius videri, & minoris fieri: aut homines pios excitatos tanquam è graui somno, ad lucem Euangelij, & ad voces Dei, nihil expectatis huiusmodi magistrorum concilijs, contulisse se ad montes scripturarum?

At saltem (inquiet aliquis) iniussu Romani Pontificis ista tentari non oportuit. illum enim vnum esse nodum, & vinculum societatis Christianæ: illum vnum esse sacerdotẽ: illum Leuitici generis,quem Deus significauerit in Deuteronomio, à quo consilium in rebus arduis & veritatis iudicium petendum sit: Si quis illius iudi-

iudicio non obtemperet, illum in cõſpectu fratrum ſuorum oportere interfici: illum, quidquid agat, non poſſe à quoquam mortalium iudicari: Chriſtum in cælis regnare, illum in terris: illum vnum poſſe, quidquid Chriſtus, aut Deus ipſe poteſt. illius & Chriſti vnum eſſe conſiſtorium: ſine illo nullam eſſe fidem, nullam ſpem, nullam Eccleſiam: qui ab illo diſcedat, eũ abijcere & repudiare ſalutem ſuã. Hæc Canoniſtæ paraſiti Pontificum, non nimiùm modeſtè illi quidem. Vix enim plura, certè non ampliora potuiſſent de Chriſto ipſo dicere.

Nos quidem nõ voluptatis vllius humanæ, aut commodi cauſſa à Pontifice diſceſſimus. Atq; vtinam potius ille ita ſe gereret, ne opus eſſet diſceſſione. Verum ita res erat. nos, niſi illo relicto, non potuimus ad Chriſtũ peruenire. Neq; ille nunc aliud fœdus nobiſcum ferire vult, quam quale olim rex Ammonitarũ Naas ferire voluit cum Iabenſibus, vt illis omnibus dextros oculos effoderet. Eri- 1. Reg. 11.

pere enim vult nobis ſacras ſcripturas, Euangelium ſalutis noſtrę, & omnem illam ſpem quam habemus in Chriſto Ieſu. Alijs enim cõditionibus pacem non poſſe cõuenire.

Nam quòd quidam tantopere ſolent prædicare, Papam ſolum eſſe ſucceſſorem Petri, quaſi ea cauſſa Spiritum ſanctum in ſinu gerat, & errare non poſſit, leue ac nugatorium eſt. Animo pio, ac Deum timenti, promiſſa eſt Dei gratia, non cathedris & ſucceſſionibus. Diuitiæ, inquit Hieronymus, potentiorem epiſcopum facere poſſunt: omnes tamen epiſcopi, quicunque ſunt, ſunt ſucceſſores Apoſtolorum. Quòd ſi locus & inauguratio ſola ſatis eſt, & Manaſſes ſucceſſit Dauidi, & Caiaphas Aaroni, & idolum ſæpe ſtetit in templo Dei. Archidamus olim Lacedæmonius, multa de ſe prædicabat, quòd eſſet ex Hercule oriundus: eius inſolentiam ita refutabat Nicoſtratus: Atqui tu ex Hercule oriũdus non videris. nam ille malos homines interfecit, tu ex bonis malos

malos facis. Cumque Phariſæi iactarét ſucceſſiones ſuas, & genus, & ſanguinem Abrahami, vos, inquit Chriſtus, quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus ſum, quam audiui à Deo. hoc Abraham nunquam fecit: vos ex patre Diabolo eſtis, & eius voluntati vultis obſequi. Tamen vt aliquid ſucceſſioni largiamur, an ſolus Papa ſucceſſit Petro? Qua ergo in re, qua in religione, in qua functione, in qua parte vitæ illi ſucceſſit? Quid vnquam aut Petrus Papæ ſimile habuit, aut Papa Petro? Niſi hoc fortè velint dicere, Petrum, cùm eſſet Romæ, nunquam docuiſſe Euangelium: nunquam pauiſſe gregem: abſtuliſſe claues regni cælorum: abſcondiſſe theſauros domini ſui: tantùm ſediſſe in Laterano, & omnia ſpatia Purgatorij, & ſuppliciorum genera digito deſcripſiſſe: animas miſeras, alias in cruciatum relegaſſe: alias, accepta mercede, repentè pro arbitrio exemiſſe: Miſſas priuatas, quæ in omnibus angulis dicerentur, tradidiſſe: ſacra myſteria ſum-

missa voce,& aliena lingua mussitasse : Euchariſtiam in omnibus templis, & altaribus collocasse: eamque ante se, quocunque incederet in asturcone gradario cũ luminib⁹ & tintinnabilis circumtulisse: oleum,ceram,lanam,campanas, calices, templa,altaria, sacro anhelitu consecrasse: iubilea, gratias, immunitates,expectationes, præuentiones, annatas, pallia, vsum palliorum, bullas,indulgentias, diplomata vendidisse,sese caput Ecclesiæ,& summũ Pontificem, & episcoporum Episcopum, & solum sanctissimum appellasse: in alienas Ecclesias ius & auctoritatem sibi vsurpasse: ab omni se ciuili potestate exemisse: bella gessisse: Principes inter se commisisse:in aurata sella,corona lemniscata, apparatu Persico, regali sceptro,aureo diademate, lucẽtibus gemmis,in hominum nobilium ceruicibus equitasse. Hæc scilicet Petrus olim Romæ fecit, caque successoribus suis quasi per manus tradidit.Hęc enim à Papis hodie Romę fiunt:atque ita fiunt, quasi

quaſi aliud fieri nihil debeat. Aut, niſi hoc malint fortaſſe dicere, Papam ea nunc facere omnia, quæ olim ſcimus feciſſe Petrũ: diſcurrere in omnes terras: docere Euangelium, non tantùm publicè, ſed etiã priuatim, per ſingulas domos: inſtare oportunè, importunè, tempeſtiuè, intempeſtiuè: opus facere Euangeliſtę: implere miniſterium Chriſti: eſſe ſpeculatorem domus Iſraël: accipere oracula, & voces Dei, eaſque vt acceperit, ita populo reddere: eſſe ſal terręe: eſſe lucem mundi: non ſeipſum paſcere, ſed gregem: nõ implicare ſe ciuilibus negotijs huius vitæ: non exercere dominium in populũ Domini: nõ quærere vt id ſibi ab alijs miniſtretur, ſed ipſum potius alijs miniſtrare: omnes epiſcopos putare ſocios eſſe ſuos, & pares: ſubiectum eſſe Principibus tanquam à Deo miſſis: reddere quod Cæſaris eſt Cæſari: quodq; veteres Epiſcopi Romani ſine exceptione fecerũt, Imperatorẽ Dominũ ſuũ appellare. Hæc niſi nũc Papæ faciãt, & niſi ea quę diximus, Petrus

fecerit, nihil eſt quòd de nomine Petri, & de iſta ſucceſſione tantoperè gloriétur. quòd autem de ſeceſſione noſtra querantur, & nos ad ſocietatẽ & fidem ſuam reuocent, multò minus. Cobilonem, aiunt, quendam Lacedæmonium, cùm fœderis feriendi cauſſa miſſus eſſet legatus ad Regem Perſarum, & aulicos fortè inueniſſet ludentes alea, ſtatim re infecta, redijſſe domum: rogatum cur neglexiſſet ea facere, quæ publicè acceperat in mandatis, reſpondiſſe, quòd ignominioſum exiſtimaſſet id fore Reipublicæ, ſi fœdus percuſſiſſet cum aleatoribus. At, ſi nos ad Pontificem, pontificioſq; errores redire animum inducere-mus, & fœdus, non tantùm cum aleatoribus, ſed etiam cum hominibus longè nequioribus feriremus, eſſet id nobis non tantùm ad famam ignominioſum, ſed etiam ad inflammandam aduerſus nos iram Dei, & ad opprimendam extinguendamq; conſcientiam noſtram pernicioſum. Nam nos quidem diſceſſimus ab illo, quem videbamus

debamus multa iam ſęcula cęcaſſe orbem terrarum. ab illo, qui nimiùm inſolenter dicere ſolebat, ſe errare non poſſe, & quidquid ageret, non poſſe ſe à quoquam mortalium, non à Regibus, non ab Imperatoribus, non à toto clero, non ab vniuerſo populo iudicari: non ſi mille animas ſecum abduceret ad inferos. ab illo, qui ſibi imperiũ ſumebat, non tantùm in homines, ſed etiam in Angelos Dei, vt irent, redirent, ducerent animas in Purgatorium, & eaſdem reduceret, cùm ipſe vellet: quem Gregorius clariſſimè dicebat eſſe prę-curſorem & anteſignanum Antichriſti, & à fide catholica defeciſſe: à quo Coryphæi, noſtri illi, qui Euangelio, atque agnitæ veritati ſe opponũt, ad vnum omnes iamprudem vltrò, & libenter diſceſſerunt: & nunc etiam ab eodem nõ inuiti diſcederent, niſi eos inconſtantiæ nota, & pudor, & populi de ſe exiſtimatio impediret. Poſtremò ab illo diſceſſimus, cui obſtricti non eramus, quiq́ue præter genium quendam loci, & ſucceſ-

ſionem, quod pro ſe diceret, nihil habuit. Et nos quidem ab illo longè omniũ iuſtiſſimè diſceſſimus. Noſtri enim Reges, illi etiam, qui auctoritatem, & fidem epiſcoporũ Romanẽſium obſeruantiſſimè ſequebantur, ſatis iam olim ſenſerunt iugum & tyrannidem regni pontificij. Romani enim Epiſcopi & Henrico regi noſtro, eius nominis ſecũdo, diadema de capite detraxerunt, eumque abiecta omni maieſtate, priuato tantùm habitu, vt eſſet ſuis omnibus ludibrio, ad Legatum ſuum venire demiſſum, & ſupplicem voluerunt: & in Regem noſtrũ Ioannem, epiſcopos, & monachos & nonnullam etiam partem nobilitatis armauerunt, & populum omnem iureiurãdo, quo illi erant obſtricti, liberarũt, eúmque poſtremò nefariè per ſummũ ſcelus, non tantùm regno ſed etiã vita exuerunt: & Henricum eius nominis octauum, nobiliſſimum principem, diris & fulminibus defixerunt: & in illum modò Cæſarem, modò Gallum commouerunt, quodq; in ipſis erat, regnum no-

noſtrũ prędæ,ac direptioni expoſuerunt: homines inſani ac fatui, qui aut tantum Regem, laruis, & crepitaculis perterrefieri poſſe crederent, aut tantum Regnum tam facilè, vno quaſi bolo deuorari.Et quaſi hæc omnia nõ eſſent ſatis, vniuerſam etiam prouinciã vectigalem habere voluerunt: & ex ea quotannis cenſus iniuſtiſſimos exegerunt. Tanti, videlicet, nobis conſtitit amicitia vrbis Romæ. Quòd ſi illi nobis iſta impoſturis, & malis artibus extorſerũt, nihil cauſſæ eſt, cur non illis eadem legitimis rationibus,& bonis legibus poſſint eripi. At ſi ea illis Reges noſtri in illa caligine ſuperiorum temporũ, inducti opinione aliqua ſimulatę illorum ſanctitatis,rcligionis ergo,vltrò,& liberaliter donauerũt,poſtea animaduerſo errore, à poſteris Regibus, qui eadem poteſtate ſunt, poſſunt auferri.Irrita enim eſt donatio,niſi donatoris voluntate comprobetur. voluntas autem videri non poteſt, quam error obfuſcat atque impedit.

Habes Christiane lector, non esse nouum, si hodie postliminio restituta, & quasi renascens religio Christiana cõtumelijs, & cõuitijs accipiatur: id enim & Christo ipsi, & apostolis accidisse. Tamẽ ne tu te istis aduersariorũ nostrorum clamoribus abduci, & tibi imponi patiaris, exposuimus tibi vniuersam rationẽ religionis nostræ, quid de Deo patre, quid de eius vnico filio Iesu Christo, quid de Spiritu sancto, quid de Ecclesia, quid de Sacramentis, quid de ministerio, quid de sacris scripturis, quid de cæremonijs, quid de omni parte persuasionis Christianæ sentiamus. Diximus nos omnes antiquas hæreses, quas aut sacrosanctæ scripturæ, aut vetera concilia condemnarunt, vt pestes & pernicies animorum detestari. nos disciplinam Ecclesiasticam, quam aduersarij nostri prorsus eneruarunt, quantùm maximè possumus, reuocare: & omnem vitæ licentiam & dissolutionẽ morum, priscis & auitis legibus, & ea qua par est, quaq; possumus seueritate vin-

vindicare. nos regnorum ſtatum, eo quo accepimus, loco, ſine imminutione vlla, aut mutatione retinere: & principibus noſtris Maieſtatem, quantùm maximè poſſumus, incolumẽ conſeruare. nos ab illa Eccleſia, quam iſti ſpeluncam latronum fecerant, & in qua nihil integrum, aut Eccleſiæ ſimile reliquerant, quamque ipſi fatebãtur multis in rebus errauiſſe, vt Lothum olim è Sodoma, aut Abrahamum è Chaldæa, non contẽtionis ſtudio, ſed Dei ipſius admonitu diſceſſiſſe, & ex ſacris libris, quos ſcimus non poſſe fallere, certam quãdam religionis formam quæſiuiſſe, & ad veterum patrum, atq; apoſtolorum primitiuam Eccleſiam, hoc eſt, ad primordia atque initia, tanquam ad fontes redijſſe. auctoritatem autẽ in ea re, aut conſenſum concilij Tridentini, in quo videremus nihil rectè, atque ordine geri, vbi ab omnibus in vnius nomen iuraretur: vbi legati principum noſtrorum contemnerentur: vbi nemo noſtrorum theologorum audire-

tur: vbi apertè partibus atque ambitioni ſtuderetur, nõ expectaſſe: ſed quod olim ſancti patres, quódque maiores noſtri ſępe fecerunt, prouinciali conuentu noſtras Eccleſias reſtituiſſe: Epiſcopi verò Romani, cui obſtricti non eramus, quiąque nihil habebat nec Chriſti, nec Petri, nec Apoſtoli, nec omninò Epiſcopi ſimile, iugum & tyrannidem pro eo, ac debuimus, excuſſiſſe. Poſtremò, nos inter nos, de omnibus dogmatis, & capitibus religionis Chriſtianę conuenire, & vno ore, vnoque ſpiritu colere Deum, & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Quare Chriſtiane ac pie lector, cùm videas rationes & cauſſas, & reſtitutæ apud nos religionis, & ſucceſſionis ab iſtis noſtræ, mirari non debes, ſi Chriſto noſtro obtęperare maluimus, quàm hominibus. Paulus nos admonuit, ne varijs iſtis doctrinis nos abduci pateremur: vtq; illos in primis fugeremus, qui ſererent diſſenſiones prętер illam doctrinam, quam à Chriſto, & apoſtolis accepiſſent.

Iam-

Iamdudum, vt noctua ad orienté ſolem, ita iſtorum impoſturæ dilabuntur, & fugiunt ad aſpectum, & lucem Euangelij. & quamuis ad cælum vſque extructæ atque exaggeratæ ſint : tamen leui momento, & quodammodo ſua ſponte corruunt. Non enim putare debes iſta omnia temerè, aut caſu accidiſſe. Dei hæc voluntas fuit, vt inuitis propè omnibus, Euangelium Ieſu Chriſti in orbem terrarum his temporibus ſpargeretur. Itaque, diuinis vocibus admoniti homines, ſeſe vltro ad Chriſti doctrinam contulerunt. Nos quidem non gloriam ex ea re quæſiuimus, non opes, non voluptates, non otium. Hæc enim iſti habent abundè omnia, & nos ea, cùm apud illos eſſemus, multò largiùs & prolixiùs habebamus. Neque nos conſenſionem & pacem fugimus : ſed pacis humanæ cauſſa, cum Deo belligerari nolumus. Dulce quidem, inquit Hilarius, eſt nomen pacis : ſed aliud eſt, inquit, Pax, aliud ſeruitus. Nam vt, quod iſti quærunt, Chriſtus tace-

tur: vbi apertè partibus atque ambitioni ſtuderetur, nõ expectaſſe: ſed quod olim ſancti patres, quódque maiores noſtri ſępe fecerunt, prouinciali conuentu noſtras Eccleſias reſtituiſſe: Epiſcopi verò Romani, cui obſtricti non eramus, quiąque nihil habebat nec Chriſti, nec Petri, nec Apoſtoli, nec omninò Epiſcopi ſimile, iugum & tyrannidem pro eo, ac debuimus, excuſſiſſe. Poſtremò, nos inter nos, de omnibus dogmatis, & capitibus religionis Chriſtianę conuenire, & vno ore, vnoque ſpiritu colere Deum, & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Quare Chriſtiane ac pie lector, cùm videas rationes & cauſſas, & reſtitutæ apud nos religionis, & ſucceſſionis ab iſtis noſtræ, mirari non debes, ſi Chriſto noſtro obtẽperare maluimus, quàm hominibus. Paulus nos admonuit, ne varijs iſtis doctrinis nos abduci pateremur: vtq; illos in primis fugeremus, qui ſererent diſſenſiones prẽter illam doctrinam, quam à Chriſto, & apoſtolis accepiſſent.

Iam-

Iamdudum, vt noctua ad orientẽ ſolem, ita iſtorum impoſturæ dilabuntur, & fugiunt ad aſpectum, & lucem Euangelij. & quamuis ad cælum vſque extructæ atque exaggeratæ ſint : tamen leui momento, & quodammodo ſua ſponte corruunt. Non enim putare debes iſta omnia temerè, aut caſu accidiſſe. Dei hæc voluntas fuit, vt inuitis propè omnibus, Euangelium Ieſu Chriſti in orbem terrarum his temporibus ſpargeretur. Itaque, diuinis vocibus admoniti homines, ſeſe vltro ad Chriſti doctrinam contulerunt. Nos quidem non gloriam ex ea re quæſiuimus, non opes, non voluptates, non otium. Hæc enim iſti habent abundè omnia, & nos ea, cùm apud illos eſſemus, multò largiùs & prolixiùs habebamus. Neque nos conſenſionem & pacem fugimus : ſed pacis humanæ cauſſa, cum Deo belligerari nolumus. Dulce quidem, inquit Hilarius, eſt nomen pacis : ſed aliud eſt, inquit, Pax, aliud ſeruitus. Nam vt, quod iſti quærunt, Chriſtus tace-

re iubeatur: vt prodatur veritas Euangelij: vt errores nefarij diſſimulentur: vt Chriſtianorum hominum oculis imponatur: vt in Deum apertè conſpiretur, non ea pax eſt, ſed iniquiſſima pactio ſeruitutis. Eſt quædam, inquit Nazianzenus, pax inutilis: eſt quoddam vtile diſſidium. Nam paci cum exceptione ſtudendum eſt quantum fas ſit, quantumque liceat. Alioqui Chriſtus ipſe, non pacem in mũdum attulit, ſed gladium. Quare ſi nos Papa ſecum in gratiam redire velit, ipſe prius in gratiam redire debet cum Deo. Hinc enim, inquit Cyprianus, ſchiſmata oriuntur, quia caput nó quæritur, & ad fontem ſacrarum ſcripturarum non reditur: & cœleſtis magiſtri præcepta non ſeruantur. Non enim, inquit, pax ea eſt, ſed bellum: nec Eccleſiæ iungitur, qui ab Euangelio ſeparatur. Iſti verò cauponari tantùm ſolent nomen pacis. Pax enim illa quam tantoperè quærunt, otioſorum tãtùm eſt ventrum tranquillitas. Nã hæc omnia inter nos facilè componi

poni poſſent, niſi ambitio, venter, luxus impedirent. hinc illæ lacrymæ: animus eſt in patinis. Id ſcilicet, clamant, atque obſtrepunt, vt malè parta, fœdiùs & nequiùs tueantur. Queruntur hodie de nobis Indulgentiarij, Datarij, quæſtores, lenones, alijque, qui quæſtum putant eſſe pietatem, nec Ieſu Chriſto ſeruiunt, ſed ſuo ventri. Olim enim iſti generi hominum fuit quæſtus vberrimus apud ſæculum prius. Nunc autem quidquid Chriſto accedit, id omne ſibi detractum putant. Id hodie Pontifex ipſe queritur, refrixiſſe, videlicet, pietatem: reditus ſuos anguſtiores iam eſſe, quàm ſolebant. Itaque nos in odium rapit, quantum poteſt, & onerat contumelijs, & condemnat pro Hæreticis: vt qui cauſſam non intelligunt, putent, nullos eſſe homines nequiores. Nos tamen interim ea cauſſa nec pudet, nec certè pudere debet Euangelij. Dei enim gloriam pluris facimus, quàm exiſtmationem hominum. Scimus iſta vera eſſe omnia, quæ docemus, nec

poſſumus aut vim facere conſcientiæ noſtræ, aut teſtimonium dicere contra Deum. Nam ſi nos negamus partem aliquam Euangelij Ieſu Chriſti coram hominibus, ille nos viciſſim negabit coram Patre ſuo. Quòd ſi qui ſunt, qui offendi velint, & Chriſti doctrinam non ferant, cæci ſunt, & duces cæcorum: Veritas tamen prædicanda, & præ nobis ferenda eſt, & patienter expectandum eſt tribunal Dei. Interim iſti videant, quid agant, & de ſalute ſua cogitent, & deſinant odiſſe ac perſequi Euangelium Filij Dei, ne illum aliquando ſentiant vindicem, & vltorem cauſſæ ſuę. Deus ſe haberi ludibrio non ſinet. Iamdudū homines vident, quid agatur. Iſta flamma, quantò magis reprimitur, tantò magis magiſque erumpit, atque euolat. Infidelitas iſtorum non fruſtrabitur fidem Dei. Quòd ſi duritiam iſtam animorū ponere, & Chriſti Euangelium recipere recuſabunt, Publicani, & peccatores anteuertent illis in regno Dei.

Deus,

Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti illis omnibus oculos aperiat, vt videre poſſint beatam illam ſpem, ad quam vocati ſunt, vt vnà omnes glorificemus vnum illum, & verum Deum, eumque quem de cælo ad nos demiſit Ieſum Chriſtum, cui vnà cum Patre, & ſancto Spiritu, reddatur omnis honor, & gloria in omnem æternitatem.

AMEN.